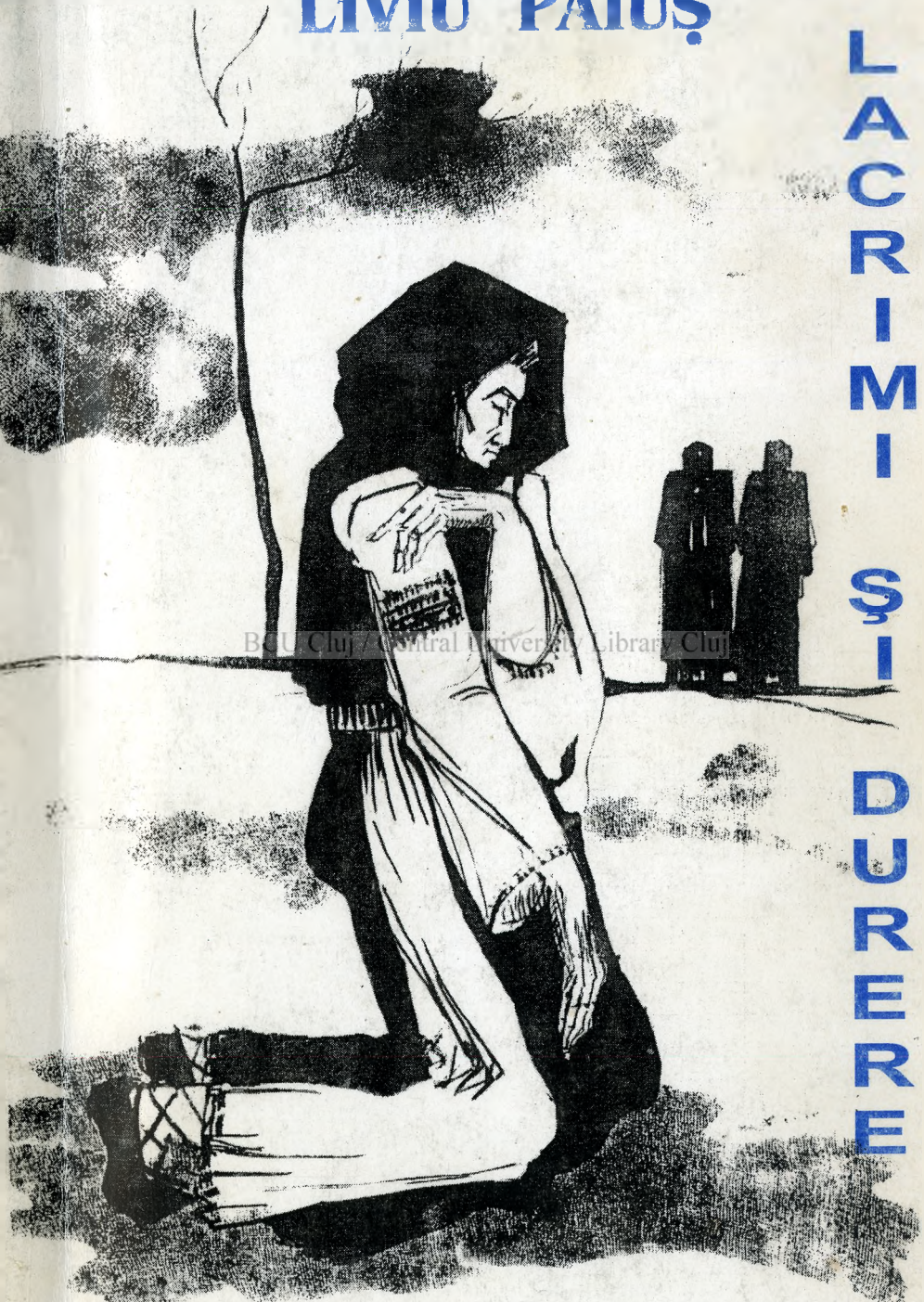

LIVIU PĂIUȘ

LACRIMI
ȘI
DURERE

Biblioteca Centrala a Universitatii din Cluj

LIVIU PĂIUȘ

LACRIMI și DURERE

Folclor din război

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Editura George Coșbuc
Bistrița 2003*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un aspect al folclorului românesc puțin studiat este acel segment care are ca subiect războiul și cătănia cu diferitele lui aspecte, pe care diferiți autori îl denumesc în moduri diferite. Cel mai des este numit "cântece de cătănie și război" sau în cele mai vechi culegeri este cuprins la capitolul "Doine" așa cum le cuprinde Ion Pop Reteganul. Ștefan Muntean în veacul trecut sau chiar mai nou Liga Bârgu - Georgescu și alții.

De curând Alexandru Dobre lansează termenul de "folclorul taberei militare" argumentând că sub acest termen s-ar putea cuprinde o arie mai mare de aspecte: "Prin folclorul taberei militare înțelegem toate formele de luptă armată pe care istoria românilor le cunoaște începând de la cele primitive și până la armata modernă, așa cum sunt ele prezente sau reflectate în creația populară", considerând să cuprindă în aceasta nu numai armata dar și "toate celelalte forme de luptă - socială și națională, oficiale și neoficiale - între care instituțiile voiniciei, haiduciei, răskoalelor etc." (1)

Am văzut că la prima dezbatere a termenului respectiv, au existat voci care au făcut obiecții asupra acestui concept, propunând alte denumiri. Sabina Ispas optează pentru o terminologie cu un grad mai mare de neutralitate lingvistică propunând termenul "lirică militară și de război". (2) Autorul subliniază caracterul de natură creatoare pentru militarie ca mediu folcloric foarte important fiind "unul din factorii ce vehiculează cultura populară de la un mediu la altul" (3).

La aceasta am adăuga noi pe cea de culegere a folclorului, de consemnare în scris în diferite carnete de către soldați, dar în special de gradați a creațiilor folclorice pe care le aduc soldații cu ei de acasă. Stă mărturie în acest sens faptul că primul text scris, care consemnează data și locul culegerii este în Transilvania. Intre manuscrisele lui Ion Pop Reteganul de la Academia Română se găsesc creații folclorice preluate "dintr-un vechi manuscris al căpitanului Domide scris la 1827 în lagărul (sublinierea noastră) de la Salva." (4) În zona grănicerească a Năsăudului "lagărul" era locul de adunare a soldaților din satele grănicerești, pentru a pleca în misiuni militare, sinonim deci cu termenul de "tabără militară".

Dar revenind la termenul de "folclor al taberei militare" trebuie arătat că nu toate piesele folclorice care au ca subiect cătănia sau războiul sunt creații exclusive ale taberei militare chiar dacă au ca temă militară și războiul. Sunt în primul rând scrisorile în versuri trimise de fete sau

neveste celor plecați în cătănie sau război, căci nu numai soldații trimiteau de pe front sau din armată scrisori în versuri, dar și fetele sau nevestele le răspundeau la fel. Este adevărat că numărul acestora era mai mic, sau ni s-a transmis într-un număr mai mic căci soldații cărora le-au fost trimise, de multe ori treceau prin împrejurări foarte grele și le pierdeau.

Ovidiu Bârlea dă o altă denumire acestui segment al folclorului românesc, numindu-le "cântece de militărie și de război". În această denumire apare un neadevăr. Să luăm toate creațiile care au ca temă acest aspect al vieții sociale și vom constata că termenul "militar", "militărie" cu diminutivul "milităraș", apare în astfel de creații sporadic în comparație cu termenul "cătănă", "cătănie", "a cătuni" precum și un termen regional format sub influența limbii maghiare "cătunușag".

Decât tânăr și cătană
Mai bine-n codru cu pană.

Munte, munte, piatră seacă
Lasă cătana să treacă
Să scape de cătănie,
Să treacă la ciobănie.

BC Cătunim-ăș-cătuni University Library Cluj
Numa pușca de n-ar fi.

Cătunia-i plug de fier...
Cătunia-i plug de piatră...

În cadrul folclorului despre cătănie și război se pot face unele distincții în raport cu conținutul pieselor folclorice, cu faptele de viață surprinse și cu întinderea lor:

- a) lirica măruntă
- b) scrisorile în versuri
- c) jurnale din prizonierat

Toate acestea surprind o gamă largă de sentimente pe care autorul popular le îmbracă în forma poeziei și deși se adresează unui ascultător (cele mai multe dintre ele) rămân în sfera liricului pentru faptul că ele nu surprind desfășurarea unor acțiuni, chiar dacă sunt relatate scurte evenimente la care autorii au fost părtași sau spectatori, faptele descrise nu au aria de narativitate al cărui fir narativ să atragă punctul culminant, după care să coboare la starea inițială de la care a pornit.

Repudiate de unii, scrisorile în versuri sau poezia războiului și a cătăniei sunt o realitate de necontestat a folclorului transilvănean izvorâte

din condiții sociale din această provincie: "Experiența dură a celor două războaie mondiale a generat o specie nouă: scrisorile versificate" (5), dar aprecierea faptelor care au generat această specie este greșită căci ea provine de la jumătatea secolului trecut așa cum tot Ovidiu Bârlea arată: "subspecia e relativ nouă, datând în chip plauzibil de la înființarea regimentelor grănicerești." (6)

Lipsa de interes din partea, atât a culegătorilor cât și a specialiștilor, au cauze diferite. Culegătorii de folclor au întâmpinat greutăți în depistarea lor deoarece multe dintre aceste creații au trecut în folclorul pasiv nefiind întâlnit în cadrul unor manifestări sociale. Ele au fost puternic ancorate în viața colectivității doar în momentele sociale care le-au generat, după care, odată evenimentele consumate nu s-a simțit nevoia de a le folosi. Mai mult decât atât ele zac, probabil, și astăzi pe fundul unor lăzi sau au fost distruse după al doilea război mondial când tot ce era vechi a fost distrus deoarece încorpora în el concepții burgheze. Descoperirea lor, de cele mai multe ori, este un joc al hazardului și al întâmplării.

Specialiștii le-au refuzat statutul de creație literară populară, datorită faptului că având o mare întindere și tratând evenimentele cronologic, cu multe episoade netriate, firul estetic este mai redus. Trebuie să cunoaștem că literatura populară românească nu se constituie numai din capodopere, că pe lângă capodopere, freamătă o mulțime de creații a căror realizare artistică și conținut de idei nu este la nivelul capodoperelor. Este de apreciat faptul că soldatul român în puținele clipe de răgaz a reușit să se adreseze celor dragi prin asemenea creații folclorice, cu adânci simțiri. Trebuie să avem în vedere condițiile specifice în care sunt create:

Scrie-le-aș acum pe toate

Dar a scrie nu se poate,

Că n-am timp, dar nici hârtie

Să le pot pe toate scrie.

Se naște întrebarea cu trei ramificații:

a) de ce scriau soldații acasă, celor dragi, pe lângă scrisoarea în proză și "versuri" ?;

b) de ce le răspundeau de acasă tot în acest fel ?;

c) de ce își notau prizonierii realitățile prizonieratului în versuri?

Nici un cercetător al creației populare legate de război și cătănie nu a încercat să răspundă la asemenea întrebări, nu s-a preocupat de a stabili cauzele ce l-au determinat pe soldatul oarecare să se adreseze celor dragi de acasă în versuri, de ce nu a fost suficientă scrisoarea în proză și a trebuit ca la sfârșitul ei să scrie câteva versuri. Mai mult ponderea acestor

scrisori în versuri scade după primul război mondial căci din al doilea război mondial avem cu mult mai puține, după cum nu deținem jurnale din prizonierat din cel de al doilea război mondial că, din păcate, mulți români au fost luați prizonieri și au stat în prizonierat până prin 1948 - 1949, câte 5 și 7 ani.

Trebuie să stabilim unele lucruri, mai ales referitoare la primul război mondial, pentru că pentru perioada când soldații grăniceri au luptat "tera marique", pentru "împărat" nu avem date.

Mijloacele de comunicare erau reduse, dar bine asigurate în cadrul monarhiei austro-ungare, dovadă sutele de scrisori primite de pe front. Soldații din această armată primeau două feluri de scrisori tipărite. Primul tip de carte poștală cuprindea pe o parte adresele expeditorului și ale destinatarului iar pe cealaltă parte era scris în 9 limbi, probabil limbile vorbite în imperiu: "Sunt sănătos și îmi merge bine", având scrisă interdicția tot în 9 limbi: "Pe această carte nu este iertat a se face alte împărtășiri". Soldatul nu avea decât să o adreseze și s-o trimită acasă. Al doilea tip de carte poștală era tot o carte poștală specială dar care avea partea a doua destinată scrierii propriu-zis, pe care soldații scriau foarte mărunț astfel ca să poată să fie cât mai multe lucruri cuprinse.

Al treilea tip de scrisori erau cele în plic "căci în cartea fără plic/nu stă dorul nici un pic" de cele mai multe ori plicul fiind ultima pagină a scrisorii îndoită astfel ca ea să formeze un plic închis. În aceste scrisori se află nu numai scrisorile în proză dar în unele se găsesc în continuarea scrisorii în proză și scrisorile în versuri. Este și cazul scrisorii din "12 april, anul 1916". Să așezăm pe două coloane scrisoarea în proză și cea în versuri din cadrul aceleiași plic:

12 april, anul 1916

Prea mult doriții mei părinți:
mamă și tată, iată și pe mine
ajungându-mă acum un mare dor
de d-voastră și vrând a scrie puține
șire despre starea mea de pe câmpul
de luptă până la ziua de față, mă
aflu sănătos care sănătate v-o
postesc și d-voastră, iubiți părinți la
Mulți Ani buni și zile fericite. Si
începând alt rând veți ști iubiți
părinți, că eu nu am căpătat carte de
acasă. Două săptămâni am fost tare
supărat că nu am știut cum vă aflați

Vers de pe câmpul de luptă
Foaie verde, foaie fragă,
Mult mă mir, măicuță dragă,
Cum m-am făcut mărișor
Si-am crescut mare fecior,
Neamțu-ndată m-a văzut
Si-n cătane m-o luat
În bătaie să mă bat
Pe fața pământului,
Prin aerul vântului
Cu cătana Sârbului.
Tot prin sânge închegat,
Pe apă și pe uscat;
Tot așa m-ai blestemat,

d-voastră pe acasă. Si am tot auzit că sunt azeitări și tot ruculuiiesc și de aceia așteptam cu drag carte de acasă. Să-mi scrieți cine șuruluiiește și pe cine a mai luat cătană. Stam în toată seara cu ochii înholbați și cu mâna întinsă când vinia poșta, dar în zadar că numa eu nu căpătam. Pe când ce să vezi? In 11 april. sara, numa ce aud că mă strigă și pe mine îmi dă un (nedescifrabil). Si îndată mă cheamă în cancelărie, cum să spune în cătanie și-mi dă 10 coroane, spune că mi-au venit de acasă și cetind cartea m-am foarte bucurat văzând că sunteți sănătoși. dar auzind că stă și Arsănte la azeitare m-am supărat, dară că poate să-l ieie și pe el și bani am primit.

Și de aceia am scris acasă a bani că eu am pățit rău cu banii, că umblând atâta cu trenul mi-au picat budelarășul jos când mergea trenul cu 20 de zloți și de aceea acuma am scris, că pe aici mai cumpărăm câte ceva că suntem flămânzi.

Și d-voastră nu vă păcăliți singuri. De o luat cătană și pe Arsente batăr slugă că (indescifrabil). Și timpul pe aici prinde a se încălzi, dar omătul tot e mare.

Multe aș scrie, dar nu-i slobod. Voie bună tată, mamă și vere Arsente și Iclea Marea și la vecini și neamuri.

Aștept răspuns în grabă și noi suntem tot tustrei.

Amin, amin

Și servus

Până la revedere

Maică când m-ai legănat
Cucul cântă, mierla zice,
Geme pământul de sânge
Si mic îmi vine-a plânge,
Căci nu pot trece de sânge
Si tot nu-l mai pot învinge.
Nu știu când ti-i sătura
Si asta când s-a găta.
Du-te, du-te, cărticea
Si-i spune la maica mea
Că feciorii-s mulți de tot
Si pică noaptea polog
Si, măicuță, de-i vedea
Dintr-o dată ai cădea
De mila feciorilor,
De sunetul tunurilor,
Pe care cum îi lovește
Dintr-o dată-i prăvălește
Si ce jale-i pe pământ
Că toți feciorii tot plâng.
Frunză verde soc uscat,
Viața îi s-o scurtat
De glonțul tunului,
De pușca tiranului.
Pușcă mândră cu oțele,
Nu mai face atâta jele
La fetele de pe sate
C-au rămas nemăritate
Si maicele supărate.
Pe munții Tirolului
Arză-i para focului.
Mai demult de ar fi ars
Mult năcaz eu n-aș fi tras.
Frunză verde de săcară
Starea e-n țară amară.
Arde para focului
Până-n vârful cerului
Să nu-i mai aud de nume
Că a făcut mare minune,
Că au murit voinici în tine,
Tot tineri și frumușei

Iubiți Rodneni.

Mai departe vă poftesc sărbători
fericite (de Paște n.n.) că a noastre
cine știe cum or fi, că Crăciunul l-
am petrecut tare rău, că patru zile
înainte de Crăciun și patru după
Crăciun nu am văzut pită în oci că
eram pe la Muntenegru, pușcam
fest." (7)

De să tot plângi după ei.
Dar multe aș avea a scrie,
Dar las să fii a focului ztalie.
Nu te, maică, supăra
C-așa mere cântecca
Pe cum e inima mea
Care aceasta o cetiți
Pe mine mă pomeniți,
Intru mulți ani să trăiți
Pasăre de pe cetate.
Spune-i mândrei sănătate:
Sănătate că-s departe
Si nu-i poci scrie o carte.
Frunză verde dintr-un plop
Eu de mult tare-s în foc
Dar decât să ne dăm prinși
Supuși la cei sârbi
Si la cei ruși
Si la cei italieni
Mult fățarnici și vicleni
Mai bine murim cu toții
Că ne-or pomeni nepoții...
Numele așa mi-l cheamă
Gherasim Cotu a bună samă
Cătană la regimentul de
doisprezece

de gibirs

Suntem numai tot voinici
Si la tun cu noroc
Din Rodna Veche de loc
De când de-acasă am plecat
Tot cu jalea m-am culcat.
Cu dorul m-am învelit.
Doamne rău m-am hodinit.

Am redat în paralel cu două "versiuni" ale scrisorii pe care soldatul Gherasim Cotu o trimite părinților săi la Rodna. "de pe câmpul de luptă" și ca aceasta sunt toate scrisorile. Dacă analizăm cele două versiuni de scrisori vom observa deosebiri foarte mari între ele. Varianta în proză redă direct stările sufletești ale celui ce a scris-o. El este supărat că nu a primit scrisoare de acasă, întreabă cine sunt luați la oaste și le comunică

bucuria că a primit banii trimeși de acasă, deoarece și-a pierdut banii pe care îi avea, scrie că vine primăvara, dar încheie "Multe aș scrie dar nu-i slobod". În concluzie scrisoarea se referă strict la persoana ce o scrie cu necazurile sale.

Scrisoarea în versuri este o creație literară prin gradul mult mai mare de generalizare a realităților descrise și totodată a modului în care este scrisă, prin capacitatea de a emoționa. Scrisoarea în versuri chiar dacă este scrisă la persoana I-a ea descrie trăsături general umane, gânduri și sentimente ale tuturor celor plecați la război, reflectate prin propria lui personalitate. Există apoi deosebirea că în scrisoarea în versuri autorul ei nu se mai interesează de traiul de acasă, de unele fapte cotidiene în vreme de război: cine a mai fost chemat la oaste, cine a venit în permisie, ce fac părinții lui, vecinii etc.

Surprindem în această scrisoare câteva motive literare pe care le vom întâlni și în alte creații de acest fel.

Primul motiv este cel al luării la oaste indiferent dacă a fost necesar sau nu:

Si-am crescut mare fecior,

Neamțu-ndată m-o văzut

Si-n cătane m-o luat

În bătaie să mă bat.

Rolul luptei nu este precizat căci soldații grăniceri juraseră să lupte "terra marique" pentru împărat:

Pe fața pământului

Prin șuierul vântului

Cu cătana sârbului.

Tot prin sânge încecat

Pe apă și pe uscat.

Imaginea hiperbolizată a măcelului este evocată printr-o suită de hiperbole folosind totodată și anuțea dintre cântecul cucului și al mierlei și spectacolul groaznicului măcel:

Cucul cântă, mierla zice,

Geme pământul de sânge

Și mie îmi vine a plânge

Că nu pot trece de sânge.

Este invocată, cerând îndurare "puștii mândre cu oțele" care face ca efectele războiului să fie resimțite și acasă:

Pușcă mândră cu oțele,

Nu mai face-atâta jele

La fetele de pe sate,

C-au rămas nemăritate

Și maicele supărate.

Destinul și-l vede legat și de locurile pe care le va blestema:

Pe munții Tirolului

Arză-i para focului;

Mai demult de ar fi ars,

Mult necaz eu n-aș fi tras.

Frunză verde de secară

Italia e țară amară,

Arde para focului

Până-n vârful cerului.

Să nu-i mai aud de nume

Că a făcut mare minune.

C-au murit voinici în tine.

Creatorul popular dându-și seama de imaginile evocate în scrisoare, vrea să-i amintească mamei sale că aceasta e o creație, un cântec și nu o realitate exactă de aceea:

Nu te, mamă, supăra

Că așa mere cântecea

Pe cum e inima mea.

Cartea asta o citești,

BCU Peșine mă pomoniți, University Library Cluj

Intru mulți ani să trăiți!

Toate acestea ne fac să afirmăm cu tărie că una e scrisoarea în proză și alta e scrisoarea în versuri. Exprimând sentimente generale și faptele cele mai semnificative îmbrăcate în haina poeziei, scrisoarea în versuri trebuie considerată ca operă literară aparținând genului liric care poate sta alături de celelalte specii ale genului, chiar dacă ea are o viață trecătoare.

Și atunci de ce soldații au scris acasă în versuri după ce cele ce-i interesau au fost comunicate în proză. Să-l lăsăm pe creatorul popular să ne spună:

De n-aș ști cu pana scrie

Aș muri în bătălie.

Nu de pușcă, nu de tun

C-aș muri de dor nebun.

Dar norocul e cu mine

Că știu scrie tare bine

S-apoi scriu la cărți mereu

Si nu-mi pare deloc greu.

Vedem în acest fapt funcția catarctică a creației, a operei de artă, funcție rămasă de la Aristotel, de eliberare sufletească pe care le-o provoacă asemenea scrisori. Asemenea citatului de mai sus, sunt și alte versuri cu care încep scrisorile în versuri. Soldatul creator se simte ușurat de greutatea războiului prin trimiterea unor asemenea scrisori. Este apoi și o caracteristică a creatorului popular de a comunica cu cei dragi sub forma unor creații artistice, căci numai sub această formă pot fi comunicate stări sufletești general umane precum și fapte caracteristice. Acestea sunt transfigurate artistic, după capacitățile creatoare ale fiecărui creator, transfigurate în poezie, poezia fiind aceea care eliberează sufletul încărcat al autorului și le transmite, emoționându-l, receptorului. Este, în ultimul rând, înclinația creatorului de a emoționa, îmbrăcând ideile în veșmântul minunat al poeziei. Aceasta este, după părerea noastră, răspunsul la întrebările puse.

Acestor creații populare li se contestă uneori caracterul anonim specific creației populare prin faptul că unele din aceste scrisori au menționat la sfârșitul lor numele celui ce le-a consemnat, astfel:

Numele așa mi-l cheamă
Ioan Grapini a bună samă,
Foaie verde busuioc,
Din Rodna Veche de loc,
sau
Frunză verde măgheran,
Scrisă de Flamă Damian,
Frunză verde ruptă-n zece,
Din comuna Rodna Veche.

sau
Frunză verde de sulcină,
Îți scriu din țară străină,
Dimineața când mă scol
Din munți, de-aici din Tirol,
Dragă mamă, să mai știi
Că mai sunt printre cei vii,
Fiul tău, Lazăr Ureche,
Ce-i de loc din Rodna Veche.

În această problemă trebuie să arătăm că menționarea numelui de la sfârșit nu înseamnă în nici un caz că această creație îi aparține. Nicăieri nu vom găsi expresia "compusă de" ci numai relativa menționare a numelui celui ce-o trimite la cei dragi. În al doilea rând, numai un număr relativ mic au menționat la sfârșit numele celui ce a scris-o, majoritatea nu au numele menționat. Creatorul popular nu crează în totalitate imagini

noi, sau motive noi, ci el preia de la alții. Chiar și acelea care au numele menționat, la sfârșitul lor preiau teme și motive de la alții și de cele mai multe ori le adaptează condițiilor specifice, sau stărilor sufletești pe care le trăiește căci: "Poetul popular se adapă copios din laboratorul poetic oferit de repertoriul tradițional, preluând de-a gata tot ce i se pare că ar exprima mai eficient gândirea lui poetică." (8)

Studierea unui număr impresionant de scrisori din cele două războaie ne-a condus la concluzia că nu toți cei care au fost pe front, în lagăre, sau militari au trimis acasă scrisori în versuri. Așa ca și la celelalte creații folclorice nu toți crează pentru că: "sunt unii dotați cu natură psihică, poetică, mai deosebită față de semenii lor din colectivitățile din care ei înșiși fac parte." (9)

Ovidiu Bârlea reproșează lungimea unor creații, redarea cronologică a evenimentelor ce duc la risipirea fiorului poetic "poezia fiind înăbușită cu noianul datelor netriate." (10) Este adevărat că multe scrisori în versuri sunt foarte lungi, dar și acolo trebuie să căutăm imaginea poetică pentru că numai faptul că scrisoarea în versuri "sună mai frumos" de aceea o scriu soldații acasă alături de cea în proză, obișnuită. Cea în versuri i se pare că e mai frumoasă și impresionează mai mult ea fiind rodul "colaborării" mai multor inși cu înclinații deosebite și de aceea o scriu acasă iar cei de acasă le răspund prin același tip de scrisoare, cei dotați bineînțeles.

Pe lângă acestea, Ovidiu Bârlea le apreciază aspectul documentar, de radiografiere corectă și directă a realităților cu care soldații vin în contact "atari producții oferă doar interes documentar" (11) *Intr-adevăr scrisorile în versuri, jurnalele din prizonierat au un mare bagaj de date documentare. Pe lângă acestea mai sunt și carnetele cu însemnări ale soldaților, însemnări în proză. Șederea mai îndelungată, mai ales în prizonierat, le va da posibilitatea să observe, să înțeleagă și să descrie modul de viață al comunităților cu care vin în contact. Ei vor căuta să noteze în carnet, dar uneori și în scrisorile în versuri, realități ce li se par noi, deosebite de cele lăsate acasă.*

Scrisorile în versuri care nu trebuie considerate în sensul exact al cuvântului ca mijloc de transmitere și de a cere informații, au capacitatea de a ne prezenta artistic gândurile și sentimentele celor ce le-au scris. În nici o scrisoare obișnuită nu se fac referiri la "împărat", nici pentru a-l lauda, nici pentru a-l hulii, pe când, cele în versuri exprimă nemulțumirea celui luat de la muncile câmpului și dus să lupte:

Tara să ne-o apărăm
Pe dușmani-napoi să-i dăm.

Chiar dacă am mai vorbit tangențial despre formulele de început al scrisorii, nu pot să nu remarc câteva imagini surprinse de autori chiar la începutul scrisorilor, unde termenul arhaic "carte" este concurat cu cel de "scrisoare":

Dimineața când mă scol
Scriu scrisoare din Tirol.

Îndosit la-un lemn de fag
Scri-am carte cu mult drag.

Poetul popular vrea să comunice locurile generice de unde scrie scrisoarea, pe el nu-l interesează satul sau orașul (care apar destul de rar în scrisori) dar el vrea să arate caracterul ostil al soldatului al ținutului unde luptă:

Foaie verde de sulcină
Îți scriu din țară străină.
Dimineața când mă scol
Din munte, de-aici din Tirol.

Dimineața când mă scol
Îți scriu, maică, din Tirol,
Din mare foc și pârjol.

Observăm încă de acum că creatorii populari nu reproduc exact versurile, ci ei preiau numai motivul pe care-l dezvoltă apoi în scrisoare conform proprietăților lui creatoare.

Scrisoarea este o solie de viață în primul rând și apoi de comunicare sufletească ~~dintre~~ ~~expeditor și destinatar~~ ~~acăci~~ ~~le~~ ~~ca~~ ~~comunică~~ stările sufletești dintre cei doi:

Cărticică, cărticea,
Du-te la mândruța mea
Si-i du multă sănătate
De aicea, de departe.

Din munții Carpaților
Din desimea brazilor
Din noaptea tranșeelor.

Scrise în condițiile câmpului de luptă scrisorile au avut de înfruntat nu numai vitregiile acestei situații:

Că n-am scris-o-n sat la noi,
Ci pe câmpul de război,
Nici nu-i scrisă cum se scrie
Pe masă-n cântălăric,

Ci-n marginea pădurii,
În frontul României
Îndesit la-un lemn de fag,
Scri-am carte cu mult drag.

dar și nemulțumirile Neamțului care nu-i lasă să scrie la masă și probabil să nu scrie deloc, deoarece cunoaște probabil că scrisorile conțin lucruri nu tocmai plăcute Neamțului:

Foaie verde de măcriș,
Să iertați precum am scris.
Căci aici în cătânie
Nu-i cerneală și hârtie

Si scriem culcați pe jos,
Căci Neamțu e mânios.
Si se-neruntă, nu ne lasă
Să scriem stând lângă masă.

Imaginea despărțirii de sat nu mai ia în versuri forma unui adevărat ritual, datorat și faptului că aceste evenimente erau mai rare, nu se repetau anual ca în cazul plecării la cătânie și datorită faptului că aceste despărțiri erau mult mai tragice, deoarece pentru mulți erau despărțiri definitive.

Frunză verde de pe râț,
Si noi dac-am auzit
Lăsați casă
Lăsați masă.
Lăsați neamuri și tătucă

Ca să plec iute la poruncă,
Lăsați frați, lăsați surori
Ca să plecăm la război.
Lăsați frații mei plângând
Si pe tata suspinând.

Lamentația creatorului popular la despărțire are un caracter destul de echilibrat, dar despărțirea de sat este dureroasă și prin faptul că "eu nu cunosc pe nime".

Aseară pe înserat
Am fost gata de plecat.
De plecat în țări străine,
Doamne, cât de rău îmi vine

Că eu nu cunosc pe nime,
Numai frunza și iarba
Care-i în toată lumea.

Plecarea de acasă nu se poate face decât în prezența "mândruței" care este chemată să-l vadă plecând. Pe aceasta o cheamă nu oriunde ci "în deal la cruce".

Ieși, mândruță-n deal la cruce
Să vezi neamțul cum mă duce.
Satul meu rămâne-n față
Eu mă duc pe drum de ceață.
Satul meu rămâne-n dos
Eu mă duc pe drum în jos
Ca și-un trandafir frumos.

Ieși mândruță-n deal la cruce
Să vezi neamțul cum mă duce,
Pe sunetul tobelor,
Pe scurtarea zilelor,
Pe sunetul trâmbiții
Pe scurtarea vieții.

Cele două citate de mai sus corespund la două situații diferite ca dată. Prima (12) este de la sfârșitul secolului trecut și se referă la războaiele Imperiului Austro-Ungar. Al doilea text este din al doilea război mondial. (13)

Peisajul îi apare soldatului neospitalier. rece sau pustiu dar care îl face pe soldat cu mult mai des față de părinte:

Galiție, munți de piatră,
Arde dorul după tată;
Galiție, munți de humă,
Arde dorul după mumă
Si inima mi-o sugrumă.
Galiție, Galiție,
Tară tristă și pustie
Mulți din tine n-or să vie,
Mulți vor rămânea sub glie!

Of! Italie, țară seacă.
Ești plină toată de peatră.
Vai de tinerețea mea
Cum o petrec pe-aicea.
Italie, țară pustie,
Ne-ai băgat frații sub glie.

Locurile nu-i oferă soldatului nici un loc de mormânt, iar piatra rece și grea pusă pe mormânt îl va face să se ascută durerea ce-l apasă:

Munte, Munte, San Martine,
Când am pus picioru-n tine
Am simțit că-i rău nu-i bine,
Nu de teamă ca-m să mor
Căci c-o moarte sunt dator,
Mi-i jale că n-ai pământ

Ca să-mi pună pe mormânt.
Piatra ta-i rece și grea,
Trupușorul m-o durea
S-o fi prea mare păcat
C-am fost cândva dezmiardat
De părinții ce-am lăsat.

O imagine care stăbate scrisorile în versuri este cea a fetei care caută să aprindă o lumânare soldatului căzut în luptă "lângă cărare". Această imagine trebuie să reflectă o datină mult mai veche, aceea că soldatul trebuie să moară singur fără alte formalități. Întâlnim această imagine în mai multe scrisori atât în cele de la sfârșitul secolului trecut cât și în cele din primul război mondial indiferent dacă acestea au fost scrise din Galiția sau din Muntenegru. Diferențele ce le observăm ne arată că autorii lor au păstrat nealterat motivul:

Pică doi lângă cărare
La ei vine-o fată mare
Să le ție lumânare.
Vine-un general călare
Tot strigând în gura mare:
-Stinge, fată, lumina
Că de nu-ți stâng viața,
La cătană așa-i dată
Să moară moarte pușcată,
Fără lumină de său,

Pică doi lângă cărare
La ei vine-o fată mare.
Să le țină-o lumânare
Că minteni nu au suflare,
Dar atunci în fuga mare
Vine-un general călare
Tot strigând în fuga mare:
-Stinge, fată, lumina
Că de nu îți sting viața!
la cătană așa-i dată

Fără lumină de ceară
Fără om din a lui țară. (14)

Să moară moarte-mpuşcată.
La cătane este bine
Să moară fără lumină,
Fără lumină de vară,
Fără om dintr-a lui țară.
Fără lumină de său,
Fără om din satul său. (15)

Ultimele versuri din cele două scrisori revin într-o altă scrisoare din 1916 în care autorul își descrie mormântul său:

Ca să se mire pământul
Unde mi-o fi mormântul
In groapă ca o fântână
Fără de nici o lumină,

Fără lumină de său
Fără om din satul meu,
Fără lumină de ceară,
Fără om din a mea țară. (16)

Plecat în loc străin "unde nu cunosc pe nime", țăranul plecat de cele mai multe ori pentru prima dată de acasă, se simte străin revenindu-i în minte viața sa de acasă de care s-a dezlipit.

Bine mai era o dată
Când era hora jucată
De fete și de feciori
In zile de sărbători
In cântări de veselie
In pace și bucurie.

Regretul după plecarea de acasă se împletește cu imaginea lucrărilor la câmp pe care acum nu are cu ce-l face:

Si acasă pe la noi
Rămâne plugu-napoi
Ne stă plugul, ne stă sapa
Pusă una peste alta.

Necazul de care este cuprins soldatul este asemănat cu puiul pribeag al cucului "când îl lasă mama lui", imagine preluată din lirica populară, din doina de jale:

Necăjit ca mine nu-i
Numai puiul cucului
Când îl lasă mama lui
In mijlocul codrului,
Dar nici acela nu-i așa
Cum is eu pe aicea.

Cu acestea am făcut trecerea la cel mai mare sentiment de care este stăpânit creatorul popular, acel sentiment greu de definit pe care

numai o inimă îndepărtată de satul său o poate exprima căci: "Dorul are un caracter difuz și pare a se plămădi dintr-o stranie colaborare a cerului cu pământul în care se logodește sublimul purificat în durere cu teluricul frământat de nobile patimi. fapt ce conferă sentimentului o complexitate și o dimensiune incommensurabilă." (17)

Stau pe culmea unui deal
Si mi-i dor după Ardeal,
După satul ce-am lăsat,
După codru-nstrăinat,
După mamă, după tată,
După mândra supărată.

Dorul nu-l poate aprecia suficient oricine, ci numai aceea pe care a lăsat-o acasă și al cărei gând e tot la cel plecat în război:

Dorul care arde-n mine
Nu-l cunoaște nime, nime
Numai mândra mea de-acasă
Că și ea-i friptă și arsă.

Iar de dor și mare jale
De-abia pot păși pe cale
Si de dor și voie rea
Plânge greu inima mea.

Transformarea dorului într-o unealtă ar avea puteri din basme, de aceea acest obiect ar putea face "cale" pentru ca acei din război să se poată vedea cu cei de acasă. Interesant ar fi de relevat faptul că în vorbirea populară cuvântul "cale" este folosit mai des decât sinonimul său "drum". De altfel, și marii creatori îl folosesc pe primul ("La steaua care-a răsărit/E-o cale-atât de lungă"; "Ori de vrei să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale" - Eminescu sau "Iar dacă razele de soare/printre șindrele facu-și cale" - Goga)

Vai, tată, din dorul meu
De s-ar face-un ferăstrău,
Ferăstrău cu pânza nouă
Ca să tau deluțu-n două.

Să facem cale prin el
Ca cu toți să ne vedem.
Dorul să ni-l stâmpărăm.

Vântul nu este un element care ar putea stinge dorul ce arde-n pieptul ostașului

Nu-mi sufla, vintc, fierbinte
Că de dor eu m-oi aprinde.

Dar dorul nu este numai el singur. El este însoțit de cele mai multe ori de jale, sentiment înrudit cu dorul dar creatorul știe să le deosebească sensul și niciodată nu le va pune nici în opoziție dar nu le va confunda:

Vai, mânia, din dorul tău.
Dorul tău și jalea mea
Dacă le-am împreuna
Ele ar rupe zăgazul
Si ne-ar potoli năcazul.

Ziua soare, noaptea nor
Eu petrec lumea cu dor;
Ziua soare, noaptea stele
Eu petrec lumea cu jele.

Tot jalea este sentimentul de care este stăpânit tânărul plecat pe front văzând cum trece viața fără a se bucura de ea:

Mult mă întrebă inima
Doru-mi-i de cineva.
Eu răspund inimii mele

Nu mi-i dor, dacă mi-i jele
De săraci zilele mele
Si tinerețile mele.

Amintirea unor sărbători pe care le petrecea în bucurie acasă îi provoacă creatorului popular aflat pe front "parodierea" cu cele petrecute pe câmpul de luptă unde fondul "petrecerii" Crăciunului este relatat în aceleași momente ca și acasă când, dorind să arate cum au petrecut această sărbătoare, arată:

Am dus șrapnele la tun
Să facem pom de Crăciun,
Că avem să ne veselim
Cu muscalul, că-i vecin.

Folosind tonul familiar, poetul se adresează închipușilor ascultători ai scrisorii "Ascultați aici, feciori" și de aceea descrie activitatea lor din această mare sărbătoare:

Și ce muzic-am avut
În loc de primaș întâi
Au fost tot gaver-mașini,
Apoi cei cu puștele
Au fost ca și trâmbițele.

Apoi tunarii de câmp
Au fost contrașii de rând,
Tunuri cu calebăr mari
Accia au fost gordunari.

Tonul vesel nu-l părăsește nici când descrie băuturile ce le-au avut de Crăciun:

Si ce băuturi aveam:
Că-n loc de uiegi cu bere
Veneau printre noi șrapnele
Si-n loc de litre cu vin
Veneau gloanțe zbărânănd.

Pe la urechi și uierând
Si printre noi explodând.
Si-n loc de-o țăr de jinars
Beam mereu tot la năcaz.

Citind scrisorile în versuri scrise de soldați răzbate destul de des faptul că soldații sunt conștienți de misiunea lor, că ei trebuie să-și respecte jurământul și să-și apere țara căci ei luptă:

In vârful muntelui
In contra dușmanului,
Jurământul să-l ținem,
Tara să ne-o apărăm,
Pe dușmani-napoi să-i dăm.

Renunțarea la luptă ar duce în mod inevitabil la șederea în robie, ar trebui să fie din nou supuși la alte popoare fie ei sârbi, ruși sau italieni, soldații alegând mai bine o moarte demnă care să fie apreciată chiar de nepoți:

Dar decât să ne dăm supuși
La cei sârbi și cei ruși
Si la cei italieni,
Mult fâțarnici și vicleni,
Mai bine murim cu toții
Că ne-or pomeni nepoții.

Ei pretind ca faptele lor să fie consemnate pentru generațiile viitoare, cerând să se scrie pe mormânt:

Să scrie că am luptat
Pentru neam adevărat
Si să-mi scrieți pe hârtie
C-am luptat în vitejie
Pentru a patriei mărire.

Sentimentul datoriei de a-și apăra țara și neamul se împletește cu sentimentul datoriei față de împărat căruia-i juraseră credință, idee ce se regăsește numai în zonele grănicerești:

Ne luptăm cu-adevărat
Pentru neam și împărat,
Ducem lupte sângeroase
Pentru tot neamul de-acasă.

Cu toate acestea, în mijlocul greutăților și a necazurilor, a pierderilor de vieți omenești, creatorul popular se răzvrătește împotriva "împăratului" uneori în forme blânde invocând pierderea cătanelor și faptul că satele au rămas pustii:

Impărate, împărate,
Pune pace, nu te bate,
Că-n trei ani și jumătate

Că sunt satele sărace.
Impărate, împărate,
Dă-ne pace și dreptate

Îți pier cătanele toate.
Te rugăm cu mare dor
Scapă-ne-acum de omor.
Că rămâi fără popor.
Impărate, pune pace

Că-ți pier cătanele toate
Si cât vezi din zaze-n zare
Nu mai sunt feciori să are,
Cât privești din casă-n casă
Nu mai sunt feciori la coasă.

Uneori tonul este violent, adresarea este acuzatoare luptele duse de soldați sunt considerate acte reprobabile.

Impărate, împărate,
Nu ai teamă de păcate?
Pune pace, nu te bate
Cu atâta răutate
Că-ți mor cătanele toate!

Pentru voia ta haină
Murim în țară străină,
Pentru-a ta-ncăpățănare
Tot poporul nostru moare.

Imaginea soldaților care pleacă la drum este un motiv comun scrisorilor de la sfârșitul secolului trecut și celor din primul război mondial. Asocierea dintre sunetul tobelor și al trâmbiței cu prevestirea morții este foarte interesantă:

Ieșiți, feciori, din cetate
Vă puneți în rând frumos.
Să luăm prin Bosnia-n jos
Pe sunetul dobelor

Spre scurtarea zilelor,
Pe sunetul trâmbiții
Spre scurtarea vieții.

sau imaginea soldaților oboșiți:

Cându-i seara pe la cină
Trupa merge la hodină
Cându-i pe la miez de noapte,

Merge trupa, nu mai poate,
Cându-i pe la cântători
Trupa-i plină de sudori.

O imagine ce străbate multe scrisori în versuri este blestemul adresat de soldat mamei sale, blestem ce are ca origine greutățile pe care este nevoit să le îndure în acest război reproșându-i mamei sale:

De ce nu mai făcut fată
Să torc cu tine pe vatră.
M-ai făcut, maică, fecior
Neamțului de ajutor.

Blestemul adresat mamei sale are două forme: una impersonală în care arată că mama lui l-a blestemat și a doua directă în care soldatul o mustră pe mama sa. A doua formă a blestemului preia o secvență din balada "Blestem de mamă":

Tocma-n ziua de Rusale
Când era slujba mai mare. (18)

Blestemul impersonal

Foaie verde și una
Blăstămatu-m-o maica
De-oi muri, să mor în foc
De-oi trăi, să n-am noroc:
De-oi trăi să n-am tigncală
De-oi muri să mor în pară
Fără lumină de său,
Fără om din satul meu.
Frunză verde de alun,
Si să umblu toi pe drum.
Să n-am Paști, să n-am Crăciun.
Să le fac mergând pe drum.
Să n-am Paști, să n-am Rusale,
Să le fac mergând pe cale.

Adresare directă

Foaie verde lemn uscat.
Rău, maică, m-ai blestemat.
De-oi muri, să mor în foc.
De-oi trăi să n-am noroc
De-oi muri să mor în pară.
De-oi trăi să n-am tigneală.
Tot pe drum, pe drum, pe drum
Mi s-o dus ce-o fost mai bun
Si din ce am fost odată
Am rămas frunză uscată
Să străbat cărările
Să duc supărările.

Varianta din care am extras, înaintea celor două exemple, cuprinde două versuri este sugestivă prin forța artistică de a reda o realitate concretă:

Foaie verde lemn uscat,	Să umblu din țară-n țară
Rău, maică, m-ai blestemat,	Ca lupu-n pădurea rară.
Tocma-n ziua de Rusale	Să umblu eu țările
Când era slujba mai mare,	Ca lupul pădurile.

Chiar dacă poezia războiului este considerată de dată mai recentă, nu trebuie să nu observăm încorporarea în aceste condiții a unor ritualuri arhaice pe care nu le întâlnim în alte creații, dar ale căror ecouri le întâlnim în cele mai vechi variante ale "Mioritei".

Ion Taloș vorbește într-un studiu recent despre faptul că "în Miorița transilvană pot fi izolate azi unele rituri-fosilă" (19), arătând că în aceste variante se poate vorbi despre două feluri de înmormântări. În afară de faptul că în cele mai multe variante ciobanul cere să fie îngropat în pământ totuși "167 de variante din Transilvania indică în mod cert că ciobanul dorește să fie înmormântat la suprafață" (20). Nu aceleiași ritual mortuar poate fi considerată următoarea imagine?

Când o auzi că-s mort
Să se ducă la preot
Sapte popi slujbă să-mi fie,

Hainele celi civilești
Să le scoată pe hotară
Să le deie foc și pară,

Toată lumea să mă știe
C-am murit în bătălie.
Frunză verde de cireș.

Că stăpânu-i mort în țară
De o moarte-așa amară.

Este vorba de "înmormântarea fără trup" adică "în mediile folclorice tradiționale are loc înmormântarea de facto a celui dispărut în străini, cu ritul obișnuit, singura deosebire fiind aceea că trupul mortului este "reprezentat" de obiecte ce i-au aparținut în timpul vieții, obiecte de îmbrăcăminte în special." (21)

Dacă la acestea mai adăugăm imaginea interdicției soldatul să moară "Fără lumini/Fără lumină de ceară/Fără om din a lui țară" vom putea deduce un întreg ritual al înnormântării soldaților morți departe de locurile natale.

Om al muncilor agricole și al codrului ocrotitor, poetul popular nu putea omite din destăinuiriile sale nici codrul căci "Creațiile folclorice fiind expresie a vieții colectivităților rurale în diferitele ei momente de bucurie ori de tristețe, la sărbători sau în cursul muncilor, este firesc ca imaginile să-și aibe adânc înșipte în însăși substanța acestora" (22). Codrul este confidentul căruia i se adresează cu apelativul "codru dragă" unde remarcăm vocativul arhaic "codre". Intre cei doi se realizează un dialog considerat de Gh. Vrăbie "dialog fictiv" el fiind "una din modalitățile cele mai potrivite artei folclorice: lumea amorfă capătă viață, gândurile și sentimentele devin mai profunde și mai colorate." (23)

-Ce-i, bătrâne, ce tot plângi,
Inima de ce ți-o frângi?
-Cum n-oi plânge, codre dragă,
Când mi-a fost lumea mai dragă
Mi-am lăsat soția slabă

Si-am plecat în lumea largă
Să-mi petrec zilele-n chin
Mestecate cu venin,
Mestecate cu bănat,
Fără om dintr-al meu sat.

Dar nu numai codrul este confidentul necazurilor și al greutateților vieții din război, ci și alte elemente ale naturii în primul rând păsări. În unele creații pasărea nu are nume ea fiind fie "pasăre de pe cetate", fie "păsăruică" ea fiind "poștașul" scrisorilor soldatului:

Păsăruică, păsăruică,
Tu, ce zbori fără de frică,
Ia această cărticică
Si-ți îndreaptă zborul tău,
Si te du în satul meu,
Si coboară dintre nori

În grădina mea cu flori,
Acolo maica plevește
Si din gură-i povestește
Ce-ai văzut în țări străine,
Câtă jale și suspine.

Ca în întreagă literatură română pasărea cea mai des evocată este cucul: "rapsodul popular adresându-i-se ca unui confrate, unui sfetnic, unui prevestitor." (24) El apare, în poezia folclorului, ca mesagerul vestitor pe care soldații îl trimit celor de acasă el fiind "pasăre vie", "cu pană verde", "pasăre rară"

Cucule, pasăre vie,
Bunul Dumnezeu te ție,
Zbori la mama ce suspină
Si-i îmbună inima
Să-i spui de mine ceva.

Frunză verde trei căline,
Să-i spui că eu o duc bine
Ca omul prin țări străine
Si trăiesc de azi pe mâne.

Dar cucul nu este numai un purtător de vești într-o societate arhaică, ci și un prevestitor al unor neazuri de care va fi cuprins cel căruia îi cântă cucul, cântecul său fiind aducător de tristețe, mai ales părăsirea celui ce i-a cântat fiind nefastă:

Cucule, cucuțule,
Căstă vară-mi tot cântai
Si eu nu mă deșteptai
Că tu, cucule-mi cânji mie
Să mă duc în cătănie...

Cucule, cât ce-ai pornit
Poruncă aspră-a venit,
Cucule, tu când te-ai dus
Venit poruncă de sus...

Pe lângă neazurile pricinuite de viața de pe front, cea mai mare parte a poeziei războiului este consacrată grozăviilor războiului, dar nu descrierea luptelor duse de soldați, ci mai mult sunt surprinse efectele luptelor. Imaginea câmpului de luptă prin descrierea elementelor ei esențiale devine un simbol al distrugerilor.

Cerul de foc se roșește
Apa-n râuri clocotește,
Cad feciorii, cad potop...

Veneau gloanțe prin picioare
Si ne-aruncau prin răzoare
Si zăceau răniți prin sânge
Si nu era cine-i plânge

Vino, mândră, ca să vezi
rin codrii aceștia verzi
Că-i tot sânge spumegat
De voinicii neînsurați
Si-i tot sânge de cel roș

Când încep cu tunurile
Să dărâmă dealurile
Soarele se-ntunecă
Așa de păgân mai pușcă

Din feciorii cei frumoși

Iară turnul crunt urla
Când grenada o zvârlea.

Unde grenada cădea
Groapă de-un metru făcea
Răniți ca frunza pica.

Imaginea luării cu asalt a unei cetăți de către tunari este o realizare artistică demnă de remarcat:

Când luăm câte-o cetate
Noi o pușcăm cu grenade
Din oșale ferecate.
Si unde granatul pică
Piatra-n munte o despică,

Iar când pușcăm cu șrapnele
Pământul sună de jele.
Că șrapnelul unde cade
Pământul și piatra arde.

Scrisorile din primul război s-au bucurat de atenția câtorva culegători care le-au prelucrat (25), iar cele de la sfârșitul secolului au fost numai parțial publicate de cele mai multe ori sub denumirea de "doine" (26), lucrări ce n-au avut ecoul scontat de vreme ce unele dintre ele nu sunt înregistrate în lucrările de specialitate. (27)

Despre scrisorile în versuri din al doilea război mondial nu cunoaștem să se fi publicat vreuna până acum. Cu toate acestea suntem în posesia a 8 scrisori în versuri din al doilea război mondial, toate opt fiind trimise acasă din Budapesta, în anul 1944. Scrisorile în versuri din al doilea război mondial se deosebesc de celelalte prin faptul că ele se axează, în mare măsură pe descrierea stărilor sufletești ale celui plecat departe, printr-o schimbare a opticii conținutului acestora, sunt piese lirice de o mare tensiune sufletească în care sentimentele cuprind o mare încărcătură emoțională. Ele sunt mai sărace în motive literare, unele motive din scrisorile în versuri din primul război mondial lipsind cu desăvârșire cum sunt: motivul fetei mari venită să aprindă o lumânare soldatului ce moare, arderea hainelor în afara satului, imaginea câmpului de luptă plin de sânge de care nu poți trece. Chiar unele motive pe care le vom reîntâlni sunt ușor modificate prin faptul că după primul război mondial, populația transilvană vine în contact mai direct cu creația poetică cultă, care-și va pune amprenta și asupra scrisorilor în versuri.

Scrisoarea în versuri, așa cum arătam și la cele din primul război mondial, nu este o scrisoare obișnuită prin care poetul popular comunică realitățile pe care le trăiește și solicită să-i fie comunicate cele de acasă. Stările sufletești se revarsă din adâncul inimii în scrisoare, ele nefiind simple relatări sau întrebări.

Începutul scrisorilor joacă tocmai acest fapt de a comunica de la inimă cu cartea cu cei de acasă:

Bună seara, măi mândruță,
Tocmai de la inimuță.
Bună seara cu cartea
Căci cu gura nu-ți pot da
Că mi-i departe calea.

Îți trimit, soție, carte
Si-am scris-o noaptea pe stele
Să-mi alin a mea durere.

Răzbat unele ecouri din poezia cultă căci soldatul cere să-i trimită mândra gura sa pe care s-o transforme într-o floare ca astfel să ajungă la el:

Si de vrei, mândruța mea,
Să-mi trimiți tu gurița
Că și eu trimite-ți-o
Ce-i mai mândru pe la noi.
Mândruță din a mea țară
Fă gurița ta o floare

Si o pune în scrisoare.
Când scrisoarea mi-o veni
Cu floarea m-oi dragosti,
Când scrisoarea mi-a cădea
Cu floarea m-oi săruta.

Imaginea celei dragi prefăcută într-o floare reapare atunci când vorbește despre ce a lăsat în satul său sau atunci când imaginea simbol este frunza:

Am lăsat o foaie fragă
Pe soția mea cea dragă.

Săracă frunză, săracă
De-ai mai înfrunzi o dată
La poalele muntelui
În țara Ardealului.

Mesager al dorurilor sale, scrisoarea este trimisă, se înțelege pe cuc, căci deși soldatul se roagă unei rândunele să-i ducă scrisoarea, aceasta: "N-am ce-ți face, dragul meu/Că străină sunt și eu" cucul se oferă el să-i ducă scrisoarea deoarece:

Că știu calea dorului
Năcazul străinului,
Că nimica nu-i mai rău
Ca străin să fii mereu.

Totodată soldatul îl roagă să "zboare în largul zării" până la mândruța lui, să-i dea scrisoarea s-o citească și tot el să-i aducă altă scrisoare, iar dacă nu poate să-i fie trimisă

Si pe vânt mie trimisă,
Căci pe poștă mere-o lună
Iar pe vânt o săptămână.

Imaginea vietii între străini evocată printr-o sugestivă alegorie este de o deosebită expresivitate:

Că acum între străini
E ca pomul între spini.
Pomul crește și-nflorește
Si apoi se veștejește,

Dară timpul va veni
Că spinul s-a veșteji,
Iară pomul va-nflori
Si noi doi iarăși vom fi.

Imaginea satelor afectate de război este zugrăvită prin prisma țaranului care-și vede gospodăria în necaz iar elementele evocate redau tocmai această stare deplorabilă a gospodăriei țărănești lipsită nu numai de brațe de muncă, din cauză că bărbații au plecat pe front, dar și lipsa mijloacelor de muncă.

Astă vară n-o fost vară
C-o fost inimă amară;
Oamenii toți concentrați,
Copiii refugiați.
Nu vedeai tânăr la plug,
Nici patru boi la jug.

Merg bătrânii pe ogor
Arând cu nepoții lor.
De coarne ține-un moșneag,
Plugul două vaci îl trag
Si-o nevestă supărată
Strigă la vaci câteodată.

Cel mai important sentiment de care e cuprins poetul popular este dorul, sentiment ce străbate de la un capăt la altul orice scrisoare în versuri, în special dorul după mândra sa este mai puternic decât dorul de părinți:

Foaie verde, iarba pică,
Dorul tău, mândră, mă strică.
Că dorul de la părinți
Iute vine, iute-l uiți.

Dar dorul de la mândra
Nicidecum nu-l poți uita.
Părăuaș, două izvoară
Mândră, dorul tău m-omooară.

Dorul după mândra lui are atribuțiile focului, cu care e asemănat:
Din doruțul meu de-aseară
Face-ai foc s-aprinzi o țară
sau

Aşa-i dorul de fierbinte
Că de-aş sta-n loc m-aş aprinde.

Dorul este atât de puternic încât tânărul nu se poate odihni din cauza lui căci noaptea:

Dorul mândrii de n-ar fi
M-aş culca. m-aş odihni,
Dar dorul mândruţii este,
Eu mă culc. el mă trezeşte.

Dacă dorul nu-i dă pace nici noaptea să se odihnească poetului popular, acesta îi face mândrei sale un minunat portret construit din comparaţii:

O mândruţă ca a mea
Nu-i ca tine măicuţa
Că şi-i statul ca bradul!
Faţa ca trandafirul

Sprâncenele trag în vânt.
Ochii mă bagă-n pământ.
Ochii ei cei cu lumină
Mă ajung pân la inimă.

Un interesant episod îl constituie apelul pe care-l face poetul popular la păsări nu numai pentru a trimite dorurile sale mândrei, dar şi pentru a-i alina prin cântecele sale necazurile de care e cuprins

Zi-mi, pasăre, mai cu foc
Că-s băiat fără noroc.
Rătăcesc din loc în loc
Cum se duce vântu-n joc.
Cântă-mi jalea mea şi dorul,
Departa mi-i puşorul,
Cântă-mi jalea mea şi chinul
Să se-mprăştie suspinul;

Zi-mi o doamnă, zi-mi de jale
Lacrimi să curgă vale
Zi-mi de jale. zi-mi de dor
Că de jale stau să mor.
După mândra-mi puşor
Mă topesc. mă usc de dor.
Ca o floare mă topesc
Si de dor înnebunesc.

Studierea amănunţită a scrisorilor în versuri pe care le cunoaştem ne-au dus la concluzia că ele sunt creaţii artistice care cuprind multe elemente ale limbajului figurat căci: "La lectura textelor folclorice, observăm la autorii anonimi o firească înclinare, ca rezultat al unei practici milenare, de a se exprima sub haina multicoloră a limbajului figurat. Căci ce ar însemna cimilitura fără metaforă, colinda fără simbol ori poeziile de ceremonial (cântecele de înmormântare, ovaţiile de nuntă) fără alegorie şi mit? Nimic altceva decât o proză nudă a realităţilor în care trăiesc, după datini şi obicei, colectivităţile rustice. Or, transpunerea acestora în planul figurativ duce tocmai la o poezie fastuoasă, prelungire firească a vieţii şi limbajului cu care sunt exprimate acestea." (28)

Vom căuta să surprindem din aceste creații doar pe cele mai cunoscute forme ale limbajului figurat. luând din fiecare categorie doar câteva exemple, prin care vom dovedi încă o dată afirmația noastră că poezia războiului și a cătănici este o creație artistică care merită atenția noastră. Limbajul figurat al scrisorilor în versuri are la bază vorbirea populară plină de astfel de expresii figurate, iar poetul anonim nu a făcut altceva decât să le selecteze pe cele mai adecvate ideilor și sentimentelor sale.

Vom începe cu epitetul cel mai frecvent procedeu artistic întâlnit în creația populară pe care de cele mai multe ori îl preia din vorbirea populară căci el "este natural și primește, în diferitele categorii de poezii populare, valori ce sensibilizează și colorează materia ." (29)

În spiritul acestor afirmații, având în vedere realitățile pe care le exprimă aceste creații, două caracteristici vor fi preponderente în structura epitetului: "mândru" și "neagră" cu sinonimul "amară"

Vara **mândră** a venit
Codrul **mândru** a-nflorit
Câmpul **mândru** a-nfrunzit"

În opoziție cu natura în plină desfășurare a splendorilor sale, starea sufletească nu poate participa la această bucurie a redșteptării naturii deoarece:

BCD - Biblioteca Culturală a Universității Cluj

Negră-s cara murele
Mai **negră** mi-s zilele,
sau

Neagră -i, **neagră** pădurea
Mai **neagră** inima mea.
Negru-i, **negru** codruțu
Mai **negru** mi-i sufletu.

Epitetul "amară" denumește diferite elemente căci pentru poet nu numai împrejurimile sunt ostile ei și limba sau țara unde luptă.

Italia, țară **amară**
Unde-i limba mai **amară**
traul **amărât** sau **amărâta** cătănie

Reliefaarea acestor laturi ale obiectelor vine să confirme afirmația lui Tudor Vianu: "Autorul unei opere literare, obține, prin epitetele sale, relieful obiectelor pe care dorește să le evoce în fantezia cititorului și prin alegerea unor momente din câte ar fi posibile, exprimă care anume din realități a vorbit mai puternic închipuirii și sensibilității lui." (30)

Limbajul figurat, ca o necesitate a exprimării graiului popular, surprinde trăsăturile lucrurilor prin compararea unora cu altele mai

expresive căci: "Frecvența mai ridicată a comparației vine din necesitatea sufletului popular de a plasticiza culorile, aspecte maxime ale realității oglindite în plămăuirile artistice." (31) Al doilea termen al comparației este un element familiar al omului din popor. Unele comparații se referă la viața pe care o duc:

Să străbat eu țările
Ca lupul pădurile
sau
Unde-i mângâierea noastră?
S-o dus ca apa pe coastă.

Cele mai multe comparații sunt relevante pentru descrierea luptelor:

Stau feciorii ca snopii,
Stau feciorii prăvăliți
Ca niște pomi înfloriți
sau
Si-așa veneau gloanțele
Cum vin vara ploile
sau
Cădeau rușii cu grămada
Cum cade iarna zăpada
Si zburau prin aer plumbii
Parc-ar fi zburat porumbii.

Proces superior de abstractizare, metafora nu se bucură în poezia populară de popularitatea comparației, mai ales în scrisorile din război. Metaforele se bazează pe un transfer al unor imagini la alte imagini deasemenea foarte cunoscute

Toți am mers flori înflorite
sau
Si din ce am fost odată
Am rămas frunză uscată
sau
Aibă inimă de piatră
Tot ar vărsa lacrimi îndată

Mai cunoscută în poezia scrisorilor în versuri este personificarea prin care poetul popular își apropie elemente necuvântătoare sentimentelor lui.

Jale, dor și dor și jale
Plâng izvoarele în vale
sau
Pământul geme de sânge

Si mie inoi vine-a plange

sau

Cu dorul m-am invelit

Doamne, rau m-am hodinit

Repetitia are rolul de a intensifica tãria sentimentului exprimat amplificãndu-i semnificaþiile, aþa cum se întâmplã în redarea pãrãsirii satului pentru a pleca pe front:

Plãns-au fete și copii,
Plãns-au mame și soþii,
Plãns-a grãdina cu flori,
Plãns-au fraþi, plãns-au surori

Plãns-au codrii scuturaþi,
Plãns-au pãrinþii și fraþi
Plãns-au frunzele de fagi,
Cã se despart oameni dragi.

În redarea realitãþilor luptelor pentru a impresiona poetul popular foloseþte hiperbola. Realitatea este perceputã la nivelul hiperbolei pentru a mãri dimensiunile reale ale lucrurilor

Cãnd încep cu tunurile

Se dãrãmã dealurile,

Soarele se-ntunecã

sau pentru a evoca intensitatea unor sentimente de care este cuprins creatorul popular:

Cã eu de m-oi jeli

Toþi munþii se vor clinti,

Dealurile s-or miþca,

Pietrele s-or despica

Trecãnd în revistã unele motive poetice sau imagini, fãrã a avea pretenþia cã le-am epuizat pe toate, putem afirma cã scrisorile în versuri sunt creaþii artistice în care, cu toatã lungimea unora și a unor detalii care stãrbesc imaginea poeticã, realitatea este transfiguratã artistic.

NOTE

1. Alexandru Dobre: "Cercetarea folclorului taberei militare", în REF, tom 39, nr. 1-2, 1994, pag.147
2. Căpitan Nicolae Baboi: "Resurecția unui gen" în REF, tom 40, nr.3, 1995, pag.372
3. Alexandru Dobre: op. cit., pag 140
4. Liviu Păiuș: "Florian Domide și colecția sa ,inedită, de la 1827" în REF, tom 40, nr.4, 1995, pag.486
5. Ovidiu Bârlea: "Folclorul românesc", vol.2, Ed. Minerva, București, 1983, pag.225
6. Idem, pag.223
7. Scrisoarea din 12 aprilie în colecția autorului
8. Ovidiu Bârlea: op. cit., pag.30
9. Gh. Vrabie: "Din estetica poeziei populare române", Ed. Albatros, București, 1990, pag.16
10. Ovidiu Bârlea: op. cit., pag.226
11. Ovidiu Bârlea: op. cit., pag.226
12. Textul este cules de Ion Pop Reteganul, învățător la Rodna-Veche din 1886-1892 și publicat în "1000 doine, culegere de doine, strigături și obiceiuri ce se obișnuiesc la jocurile și petrecerile noastre populare", ed. 5, 1992, Brașov, pag.102-103
13. Versurile din care s-au luat cele citate se găsesc în finalul scrisorii scrisă de soldatul George Domide cu data "15 noiembrie 97 Muntenegru", colecția prof. Liviu Păiuș.
14. 1000 doine ... pag 71-73
15. Scrisoare scrisă de Ion Grapini, Galiția, 1915, colecția personală a prof. Liviu Păiuș.
16. Scrisoare scrisă de Cotu Gherasim, Muntenegru, 1916, colecția personală a prof. Liviu Păiuș.
17. Elena Bălan Osiaș: "Sentimentul dorului în poezia română, spaniolă și portugheza", Ed. Minerva, București, 1972, pag. 65
18. I. Ilieșiu: "Folclor din Transilvania", vol. III, Ed. pt. Literatură, București, 1967, pag. 184.
19. Ion Taloș: "Miorița și vechile rituri funerare la români", în "Pagini transilvane", nr. 1/1993, editată de revista "Steaua" și Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, Cluj-Napoca, 1993, pag. 148.
20. Idem, pag. 149.

21. Alexandru Dobre: "Soldatul român pe câmpul de luptă și în cântecele sale" în "Revista de Etnografie și Folclor", tom 40. 1995, nr. 4, pag. 476.
 22. Gheorghe Vrabie: "Retorica folclorului (Poezie)", Ed. Minerva, București, 1978, pag. 95.
 23. Gheorghe Vrabie: "Din estetica poeziei populare române", Ed. Albatros, București, 1990, pag. 67.
 24. Elena Bălan Osiac: "Sentimentul dorului în poezia română, spaniolă și portugheză", Ed. Minerva, București, 1972, pag. 48.
 25. a) Dr. Emil Precup: "Dor și jale. Patimi și suferințe. Poezii culese din război, aranjate și publicate pentru popor", Gherla, 1920.
 - b) C. Brăiloiu: "Poeziile soldatului Tomuș din războiul 1914-1918", București, 1944.
 - c) Iustin Ilieșiu: "Folclor din Transilvania", Editura pt. Literatură, București, 1967.
- La acestea adăugăm cele 58 de scrisori în versuri din primul război mondial, descoperite de autorul acestor rânduri (Colecția de folclor din Valea Rodnei a prof. Liviu Păiuș cuprinsă în antologia în manuscris "Sus la munți ca negura").
26. a) "1000 doine, culegere de doine, strigături și cihuituri ce se obișnuiesc la jocurile și petrecerile noastre populare", ed. IV, Brașov, 1922, Editura Librăriei "Ciurcu".
 - b) "100 doine și strigături culese din gura soldaților români din Tara Ardealului de Ștefan Muntean sub-oficier c. și r.", Editura Librăriei "Ciurcu", Brașov, Tipografia Alexi, 1864.
 27. A se vedea Iordan Datcu, S.C. Stroescu: "Dicționarul folcloriștilor", Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
 28. Gheorghe Vrabie: "Retorica folclorului (Poezia)", Ed. Minerva, București, 1978, pag. 93.
 29. Gheorghe Vrabie: "Din estetica poeziei populare române", Ed. Albatros, București, 1990, pag. 70
 30. Tudor Vianu: "despre stil și artă literară", Ed. Tineretului, București, 1965, pag. 159.
 31. Ovidiu Bârlea: "Poetica folclorică", Ed. Univers, București, 1979 pag. 100.

SCRISORI IN VERSURI DIN PRIMUL RAZBOI MONDIAL

Scrisoarea I-a

Foaie verde și una,
Blestematu-m-o maica,
De-oi muri să mor în foc,
De-oi trăi să n-am noroc,
De-oi trăi să n-am tigneală,
De-oi muri să mor în pară
Fără lumină de său,
Fără om din satul meu.
Frunză verde de aliu,
Și să umblu tot pe drum,
Să n-am Paă n-am Crăciun,
Să le fac umblând pe drum;
Să n-am Paști, să n-am Rusale,
Să le fac mergând pe cale.
Plânge-mă, maică, cu dor
Ti-am fost fată și fecior,
Ti-am scos plugul din ocol
Si ți l-am dus la ogor.
Ti-am arat, ți-am semănat
Tot grâuș de primăvară
Să-mi faci nuntă și tocmală.
Mi-ai făcut-o mărișoară,
Mărișoară cât o prună
Și mi-o fost, maică, pe-o lună.
Frunză verde de pe coastă,

Rămâi, maică, sănătoasă
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi la casa voastră
Și la vară pe la coasă.
Frunză verde măr frumos,
Rămâi, tată, sănătos
Dacă n-ai fost bucuros
Să mă vezi la lucrul vost',
Nici în casă, nici afară,
Nici în la lucrul cel de vară;
Nici casă, nici în cămin
Nu mi-i mai vedea curând.
Pe care cale-am pornit
Nu-i nădejde de venit,
Pe care cale-am plecat
Nu-i nădejde de-nturnat.
Nice astăzi, nice mâne,
Nice mâne, nici alaltă
Și poate că niciodată.
Frunză verde de arțari,
Grea-i viața la tunari.
Că viața tunarului
Ca firușul părului.

Cotu Gherasim,
Muntenegrun 18 septembrie 1911

Scrisoarea a II-a

Încă una tot mai scriu
Și de oi muri de viu.

Frunză verde de răsură
Cucule cu pană sură,
Nu-mi cânta-n țară străină
Unde nimic nu m-alină.

Frunză verde de coline,
Cucule, pasăre vie,
Bunul Dumnezeu te ție.
Zbori la maica ce suspină
Si-i îmbună inima
Să-i spu de mine ceva.
Frunză verde de căline,

Să-i spui că eu o duc bine
Ca omul prin țări străine
Și trăiesc de azi pe mâine,
Să te duci tu, cucule,
Multe ți-ar fi zilele,
Ca mulți ani tu să trăiești,
Mulți ani să ne-nveselești,
Să mergi la măicuța mea
S-o-nveselești și pe ea.
Du-i ceva veste de mine,
Te rog spune-i negreșit
Că trăiesc tot amărât,
Frunză verde de pe Olt,
Când o auzi că-s mort
Să se ducă la preot:
Șapte popi slujbă să-mi facă,
Toată lumea ca să știe

Scrisoarea a III-a

Frunză verde de prin vic
Multe aş putea să scrie
Traiul nost' din cătănie,
De-ar fi cerul o hârtie
Pe acela-aş pute scrie
Viata din bătălie.
Căci bătaie de când ține
Doi ani se-implinesc ca mâne:
Doi ani de mare năcaz
Care noi pe-aici l-am tras:
Două veri de celi frumoase
Și două ierni geroase,
Și primăveri două sunt,
Și noi pe acest pământ:
Pe pământ de cel rusesc
Și eu stau să mă topesc.
Când pădurea înfrunzește
Si cât de frumos mai crește,
Și pe vremea lucrului

C-am murit în bătălie,
Frunză verde de cireș,
Hainele celi civilești
Să le scoată pe horară
Că stăpănu-i mort în țară
De o moarte-așa amară.

Nu te, maică, supăra
C-așa mere cânteca,
Frunză verde de mărari,
Cartea-i scrisă de tunari,
Tunar de la început,
Nu din infanterist făcut.

Muntenegro, 1916
Sold. Gherasim Cotu

În Tara Muscalului,
S-aud mierla și uierând
Și cucul frumos cântând,
Să le-ascult, să n-am odihnă
Dacă-s în țară străină,
Pe-acasă știu eu bine
De-a lucra nu mai e nime,
Iar noi pe aicea stăm
Și mereu să tot pușcăm,
Să pușcăm și să stricăm:
Satele și oamenii
Și să prădăm avuții,
Avuții și bogății
Să le facem sărăcii,
Căci bătaia, din poveste,
Un păcat pe lume este.

Muntenegro, 1916
Sold. Gherasim Cotu.

Scrisoarea a IV-a

Foaie verde , foaie fragă,
Mult mă mir, măicuță, dragă
Cum m-am făcut mărișor
Și-am crescut mare fecior,
Neanțu-ndată m-o văzut
Și-n cătane m-o luat,
În bătaie m-o țipat
Să lupt și să mă bat
Pe fața pământului,
Prin aerul vântului
Cu cătana Sârbului,
Tot prin sânge încecat,
Pe apă și pe uscat.
Poate-așa m-ai blestemat
Maică, când m-ai legănat.

Cucul cantă, mierla zice.
Geme pământul de sânge
Că nu pot trece de sânge.
Sângele e încecat
Din copiii tineri vărsat.
Pământule-nsătoșat,
De doi ani tot bei la sânge
Și tot nu-l mai poți învinge.
Nu știu când ti-i sătura
Și când asta s-o găta.

Du-te, du-te, cărticea,
Și spune-i la maic-așa:
Că feciorii-s mulți de tot
Și pică noaptea polog.
Măicuță, de ne-ai vedea
Dintr-o dată ai cădea
De mila feciorilor,
De sunetul tunurilor:
Pe care cum îl lovește
Dintr-o dată-l prăvălește
Și ce jale-i pe pământ
Că toți feciorii plâng.

Frunză verde lemn uscat,
Viața lor li s-o scurtat
De glonțul tunului,
De pușca tiranului,
Pușcă mândra cu oșele.
Nu mai face-atâta jec
La fetele de pe sate
Că rămân nemăritate
Și maicile supărate,
Pe Munții Tirolului,
Ardă-i para focului.
Mai de mult de ați fi ars
Mult năcaz eu n-as fi tras.

Frunză verde de săcară,
Italia, țară amară,
Ard-o para focului
Până-naltul cerului,
Să nu-i mai aud de nume
C-o făcut mare minune:
C-o murit voinici în tine
Toți voinici și frumușei,
Plâng părinții după ei.
Multe aș avea a scrie,
Dar te las focului Italie.

Nu te, maică, supăra
C-așa mere cânteca,
Precum e inima mea.
Cartea sta s-o citești,
Pe mine mă pomenești.
Întru mulți ani să trăiești!
Numele așa mi-l cheamă:
Gherasim Cotu, cătană,
La regimentul 12 gibirs
Suntem numai tot voinici
Și la tunuri cu noroc,
Din Rodna Veche de loc.

Pasăre de pe cetate
Spune-i mândrei sănătate,
Sănătate că-s departe
Și nu-i poci scrie o carte.
Frunză verde dintr-un plop,
Eu de mult tare-s în foc.
Dar decât să ne dăm supuși
La cei sârbi și la cei ruși
Și la cei italieni,
Mult fătârnici și vicleni
Mai bine murim cu toții
Că ne-or pomeni nepoții.

Scrisoarea a V-a

Frunză verde de prin brazi,
Pus-am mana pe plaivas,
Iar plaivasul pe hartie
Și cu dor încep a scrie
De-a mea tristă feciorie,
Foaie verde viorele,
Amar de zilele mele,
Suspîn tare și oftez
Când stau eu și mă gândesc
Cât rău m-o mâncat pe mine
De când sunt în bătălie,
Toate au trecut mereu,
Dar acum e și mai greu,
Frunză verde lemn pălit,
Nici cu gândul n-am gândit

Munteneșru, 1917
Sold. Gherasim Cotu

Scrisoarea a VI-a

Frunză verde de pe rât,
Vai, prietene iubit,
Cât de iuti ne-am despărțit,

În închierarea scrisorii scrie:
„Mai departe vă poftesc
„Sărbători fericute” că a
noastre cine știe cum or fi că,
Crăciunul l-am petrecut tare
rău, că patru zile înainte de
Crăciun și patru după Căciun
nu am văzut pită în oci că
eram pe Munteneșru. Pușcam
fest”.

Munteneșru, 12 aprilie 1916
Sold. Gherasim Cotu

Când războiul-o-nceput
Că va ține așa mult,
Puteam noi cunoaște bine
Că bătaia mai mult ține,
Frunză verde de trifoi,
Vai săraci feciori ca noi
Cum petrecem la război,
Numai Dumnezeu ne știe
Cum trăim în bătălie,
Numai el ne poate crede
Că e sus și toate vede,
Cum viața ni se pierde,
Cum pică sute și mii
Pe niște locuri pustii.

Nici cu gândul n-am gândit
Când în străini ne-am trezit,
Ieși, mândruță, -n deal la cruce

Să vezi neamŃu' cum ne duce.
Pe sunetul dobelor.
Pe scurtarea zilelor,
Pe sunetul trâmbiŃii.
Pe scurtarea vicŃii.
Ardă-te focu' maŃină
Când eŃti goală meri mai lină.
Când eŃti plină de răgute
Te duce focu' mai iute.
Sold. George Domide

Scrisoarea a VII-a

Du-te, carte, ca Ń-un vânt
Ńi nu sta la poŃtă mult.
Du-te, carte, Ńi te lasă
La părinŃii mei pe masa,
Dă-le scaun să hodinească,
Pe mine să mă citească,
Lacrimile să-i pornească,
C-aŃa mi-au pornit Ńi mie
Când am început a scrie.
Nu am plâns că mi-a venit,
Că am plâns de năcăjit.
Pasăre, aripa ta
Zboară ziua Ńi noaptea

Scrisoarea a VIII-a

Du-te, carte, zboară-n sus
Du părinŃilor răspuns.
Du-te, carte-n aer zbori
Ńi acasă te cobori
La ai mei părinŃi iubiŃi
Ńi de mine despărŃiŃi.
Du-te la a mea soŃie
Vezi de-i moartă, ori de-i vie,
Spune-le cu dulce grai
Cum imi petrec al meu trai:
Traiul cel amărât

Când eŃti plină de cătane
Te duce focu' mai tare
Când eŃti plină de feciori
Te duci de găndeŃti că mori.

Muntenegru, 15 XI 1917

Până să gată zarea,
Unde este țara mea.
Mult e dorul Ńi jalea
Poate că n-oi mai vedea.
De cand sunt înstrăinat
Nu Ńtiu pe unde-am plecat.
Că am umblat țările
Ca lupii pădurile.
Câte țari bătui pe jos,
Toate bine le-am întors.

Muntenegru, 10 august 1917
Sold. Gherasim Cotu

De ai casei despărŃit,
DespărŃit de-a mea soŃie
In amara cătunic.
Lăsând Ńi-un prunc mititel
Cu mult dor Ńi-amar de el:
Lăsând Ńi tată bătrân
Fără de nici un sprijin;
Lăsând Ńi mama duioasă.
Bătrână, nesănătoasă.
Dacă soart-a fost aŃa
Fie, Doamne, voia Ta.

Că noi nici când stăm
Numa moartea așteptăm;
Moartea ori o scilăvire,
Iar nu trai și fericire.
Rămas bun tată și mamă
Eu mă duc unde mă cheamă
Datorința de soldat
În luptă pentru-npărai.
Lăsând și patria mea
Și căsuța singurea.
Dimineața când piecăm
În faier stralung să stăm
Păru-n cap mi se ridică.
Ni-i tot frică că ne pușcă.
Că și pușca catânească
Rea-i. Doamne, să te ferească.
Dară glunțul tunului
E ca ochiul dracului.
Că el mere șuierând,
De nime frică având.
Tot în cale ce găsește
El pe toate le zdrobește,
Dar noi cât putem silim.
Dar nu știm ce dobândim
Că ruși sunt fără măsură
Nu ca noi o sută bună.
Rușii stau ca oi pe munte.
Fără număr, foarte multe.
Dară noi unul și doi,
Să ținem cu ei război.
Noi față de dușman
Suntem foarte puținei.
Granița ni-i foarte largă
Greu o cuprindem întreagă:
Că noi unde foc ținem
Înapoi nu retrăm,
Dar dușmanii dacă-s mulți
Se risipesc printre munți
Și vai adânci
De gândești că-s furnici.
Noi cu tunurile noastre

Alergăm încolo-neoace.
Tunuri de cele miciuțe
Care foarte mult ne-ajută.

Frunză verde de mărar
Pus-am puștile pe cal
Și la mers, voinice, hai.
Dar la mers nu pe larg șes
Ci pe munți înalți de mers,
Pe vârful muntelui
În contra dușmanului.
Jurământul să-l ținem,
Țara să ne-o apărăm,
Pe dușmani-napoi să-i dăm.
De-ar fi din națiile toate,
De români pe jumătate,
În ruși noi am fi intrat
Până-n curie la-mpărat
Și de ei ne-am fi scăpat.

Frunza verde-acum se face
Noi de mult am fi pus pace,
Că românii și maghiarii
Prind iute pușca în mână
Și se duc de voie bună,
Și dă piept cu rusu-n față
Pentru țara ungurească.
Și de asta ar fi ce-ar fi
Dară ne mănăcă spionii,
Că de dușmani te păzești.
De spioni nici nu gândești.
Că spionii umblă-n țară
Peste-ale noastre hotară.
Dar umblă și printre noi
De ne vând ca și pe oi.
Frunză verde, iarbă creță
Jalnică-i și-a mea viață,
Jalnică-i până-n pământ
Și tot n-are crezământ.

Că la noi de sărbători
Nu e rost să stai să mori.
Când sunt zilele mai sfinte
Lupta mai mare se-ncinge.
Frunză verde de salată
De-ar da Dumnezeu odată
Pace peste lumea toată
Să ne-ntoarcem iar acasă.
Frunză verde lemn sucit
La ai mei părinți iubiți

Scrisoarea a IX-a

Amară-i frunza de nuc,
Mai amar dorul ce-l duc,
Amară-i frunza de fag,
Mai amar dorul ce-l trag.
Scumpă mamă, mamă dragă,
Nu mai purta cârpă neagră
Și nu plânge ziua-ntreagă.
Lasă gândul, mamă bună,
C-o trecut un an și-o lună
De când țin pușca în mână
Și-or mai trece doi, ori trei
Și acas' iar oi veni.
Frunză verde de sălcută
Prins-am pușca de drăguță
Iară tunul de măicuță.
Când încarc și prind pușca
Știi ca plânge măicuța,
Iară tunul când trăznește
Știi că maica mă jelește.
Frunzuliță dintre vii
O venit talianul la granița Italiei
C-o venit mii peste mii
Și s-o-ntors dară vreo trii.
Ș-o venit cu gând spurcat

Ce-s de trei ani despărțiți.
Frunză verde măgherean
Iară se-nplinesc trei ani
Decând...

**Colțul scrisorii e rupt. Scrisă
de Gherasim Cotu de pe
frontul rusesc.**

S-o întors cum n-o visat.
N-o știut săraci de ei
Că românii-s pui de lei.
Frunză verde foaie lată
Nu fii, maică supărată
Că ne-om mai tâlni vreodată.
Insă dac-a fi să mor
Cu o moarte sunt dator,
Dar tu, bună maica mea.
De te-a lăsa inima
Din partea mea cea de casă
Fă, mică, masă frumoasă,
Și din partea de moșie,
Dă, maică, o liturghie
Și mi-o fă pomană mie
C-am murit în bătălie.
Că în loc de popă cântând,
Corbii negrii croncănind.

**Scrisă de Gherasim Cotu în
Primul Război Mondial din
Italia.**

Foaie verde de pe tău
 Măicuță de-oi muri eu
 Să vii la mormântul meu
 Și sa vii că nu-i departe
 E tocmai lâng-o cetate
 Și e ușor de aflat
 Tocmai lângă Belgrad.
 Of, măicuță scumpă, dulce.
 Dacă cumva te vei duce
 La vreun mormânt fără cruce
 Eu îți spun ca să știi bine
 Cum să mă găsești pe mine:
 Dintre zeci și mii să știi
 Că acela cari va fi
 C-un grenat in loc de cruce,
 Pentru că acel grenat
 Pe mine m-a sfărtecat.
 Iară voi, dragi frații mei,
 De cumva voi ve-ți vedea
 Dacă maica va pleca / Central University
 Și-napoi n-a înturna
 Voi îndată să plecați
 Mormântul să mi-l aflați.
 De la Belgrad către-apus
 Mormintele sunt de-ajuns.
 La mormânt de veți ajunge
 Poate veți începe-a plânge.
 Dar eu din mormânt voi zice:
 -Dragi surori și frați iubiți,
 Mormântul să mi-l grijiți,
 Cu flori să-l împodobiți,
 Iar apoi dac-ați gătat
 Și cu lacrimi de-l udați,

Scrisoare a XI-a

Frunzuliță și-o lalea
 Vai, săraca cătana,
 Când aude porunca

Puneți ca semn și o cruce
 Ca acei ce m-or căta
 Mai ușor mă vor afla.
 Iar tu, scump fratele meu,
 Să te-ntorci la locul tău,
 La neamuri și la vecini,
 La cunoscuți și străini,
 Și la prietenii demult
 Cari de mic m-au cunoscut.
 Atunci te rog, frățioare,
 Intr-o zi de sărbătoare,
 Când vă veți simți mai bine
 Să vă gândiți și la mine.
 Vă spun sincer c-aș dori
 La mormânt de-ați mai veni
 Să-mi aduceți ce-aș dori:
 O cunună-n trei culori
 Din roș-vânat, galbene flori
 Și-o panglică alburie
 Pentru ca frații să știe.
 Iar pe panglică să scriți
 "Tot așa țara-o iubiți."
 Să-mi scrieți c-am fost român
 Și n-am fost deloc străin.
 Să scrieți că am' luptat
 Pentru neam cu-adevărat.
 Și să-mi scrieți pe hârtie
 C-am luptat cu vitejie
 Pentru-a patriei mărire.

**Scrisă de Ioan Grapini 1915
 din Galiția.**

Lasă lingura pe blid
 Și se pune iute-n rând,
 Lasă plugul pe ogor

Și cu ochii plini de dor,
Iși lasă nevasta grea
Și pleacă-n Galiția,
Ori coala în Serbia.
Mult mă mir, maică, de tine
De ce m-ai făcut pe mine,
Că n-ai făcut nici-un bine
Numa de umblat prin lume
Când vine Dumineca
Dragă maică, îi vedea
Alți feciori de seama mea
Și ți-o arde inima
S-a arde cu vâlvătaie
Când știi că io-s în bătaie.

Păsărica, păsărea,
Spune-le la fete-așa:
Să nu mai puie mărgelce,
Nici la degete inele
Că pe-aici e mare jale
Că unde ne batem noi
Mere sângele povoi,
Nice iarba nu e albă,
Fără sânge până-n barbă,
Sânge de a Sârbului
Mai mult de-a Muscalului.
Foaie verde de măslină
Dorul care arde-n mine
Nime nu-l cunoaște, nime
Numai puica mea de-acasă
Că și ea-i friptă și arsă
Singurică, necăjită
Și de dorul meu mâhnită.
De-ar ști mândra câte trag
Când ar sta sara în prag

Scrisoarea XII-a

Frunză verde lemn uscat
Rău, maică, m-ai blestemat.

Ar plânge și ar ofta
Și ar sta și-ar blăstăma
Și din gând nu m-ar uita.
C-am lăsat-o cu copii
Și cu zilele pustii.
Soțioara mea iubită,
Inima îmi e rănită
Că nu mai pot suferii
Și mi-e gândul la copii.
Iar de dor și mare jale
De-abia pot păși pe cale;
Și de dor și voie rea
Plânge greu inima mea.
Draga mea dacă aș știi
Că un an aș cătunii,
Iar când anul s-ar găta
Aș venii la casa ta
N-aș mai plânge, n-aș ofta,
Jalea n-ar fi așa grea.
Frunzuliță foaie lată
M-am întors din luptă-odată
Și n-am stat decât o leacă.
Foaie verde, foaie lată,
Când văd că iară mă pleacă
Inimă, rupe-te-n cinci
Și du-te-acasă de-aici,
Că, of Doamne, cum te cheamă
Copilașii și-a lor mamă
C-o venit iarna friguroasă
Și n-am lemne duse-n casă;
N-au lemne și n-au păpuci
Și te-așteaptă să le duci.

Scrisă de Ioan Grapini, 8
Martie 1915, din Galiția.

De-oi muri să mor în foc.
De-oi trăi să n-am noroc:

De-oi muri să mor în pară,
De-oi trăi să n-am tigneală.
Tot pe drum, pe drum, pe drum,
Mi s-o dus ce-o fost mai bun
Și din ce am fost odată
Am rămas frunză uscată,
Să străbat cărările,
Să duc supărările
Zilele și nopțile.
Mândră, mândruțița mea,
Tu în gând nu mă muștra.
Că muștratu-s eu destul
Și bătut de Dumnezeu
Ca să nu-mi văd satul meu,
Satul meu cu părinții.
Surorile și frații,
Neamurile vecinii.
Vai, mândră, din dorul tău.

Dorul tău și jalea mea
Dacă le-am împreuna
Ele ar rupe zăgazul
Și ne-ar potoli necazul.
Foicică bob mărunț
Sărbule multe-ai făcut,
Pacea lumii-ai învrăjbit
Și pe toți i-ai răscolit
Și s-au dus tinerețile
Și-au rămas nevestele,
Plâng mame după feciori,
Surori după frațiori,
Fetele după drăguți,
Copiii după tătuți.

**Scrisă de Ioan Grapini din
Galiția, 1915.**

BCU Cluj Central University Library Cluj

Scrisoarea XIII-a

Ia-ți trimit, mândruță, carte
Și mă-nchin cu sănătate
Și-ți trimit gurița ție
Precum ne-am iubit dintâie.
Și te rog, mândră, frumos
Dacă cumva drag ți-am fost,
De cumva nu m-ai uitat,
De altul nu te-a-nșelat
Să-mi trimiți o cărticea
Să-mi mai stâmpăr inima.
Frunză verde de trifoi
Ca și eu trimite-ți-oi

Ce-i mai mândru pe la noi
Și buze de celea moi.
Iar de cumva m-ai uitat,
Mângâiere ți-ai aflat,
Atunci, of mândruță-mi spune
Să uit și eu al tău nume,
Inima să-mi liniștesc,
La tine să nu gândesc.

**Scrisă de Ioan Grapini în 1915,
Galiția.**

Scrisoarea a XIV-a

Frunză verde lemn uscat
De-acas' noi când am plecat
Frați, părinți voi am lăsat
Și prietenii iubiți,
Iar noi de ei despărțiți
Și chiar fetele frumoase
Au rămas cu toate-acasă,
Supărate năcăjite
Și de dor erau mai fripte,
Că au văzut ele bine
În sat cine mai rămâne
Și cu dor că s-au uitat
Când în cătane-am plecat,
Însă și noi la plecare
Cu mult dor și jale mare.
De acasă am pornit
Și-n cătane am venit,
Dar, prietene, n-am știut
Și mult timp că a trecut
De când noi nu ne-am văzut.
Poate-așa a vrut Dumnezeu
Să umblăm noi tot mereu
Să nu ne putem tâlni,
Nici să putem povesti,
Să ne spunem stările
Și toate-ntâmplările,
Care pe unde-am umblat
Și câte ne-au mai mâncat.
Poate-așa a dat Dumnezeu
Să fie războiul greu
Și să fim îndepărtați
De prieteni și de frați,
Prin cărți să ne înțelegem,
Că cu gura nu putem,
Că departe mai suntem,
Nu putem să ne vedem,
Nici nu putem socoti
Care pe unde om fi,

Când suntem împrășturi
Mai prin toate țările
Și prin toate părțile
Tocmai ca și păsările.
Când le strică cuiburile.
De-a da acum Dumnezeu
Să fie pe gândul meu
Pace-n lume să se puic
La țară să-i fie bine.
Eu să-ma-ntâlnesc cu tine
Și-apoi să ne povestim.
Ba chiar să ne veselim.
Să ne-ntâlnim sănătoși,
La viață bucușoi,
Și-apoi să ne petrecem,
La masă să ne punem,
Unu la altu să-nchinăm,
Bine să ne petrecem
Și să zicem bucușoi,
Foate verde de dudău
Că ne-ajută Dumnezeu
Din luptă noi să scăpăm
Și acasă să-nturnăm
Sănătoși și la viață
Tocmai cum și plecasem.

Te salut, prietene dragă.
Și-o-ntâlnire cât de-ngrabă
Să ne-ajute Dumnezeu
Pe toate să le răzbim
Și-amândoi să ne-ntâlnim
În scurt timp și să trăim.

Scrisă de Ioan Grapini la 12
Mai 1915 în Ruispol, lângă
Tomasov.

Scrisoarea a XV-a

Eu te scriu pe tine carte
Să mă slujești cu dreptate,
Eu te scriu din Rusia
Du-te până la Rodna.
Și te du spre miazăzi
De unde io aici venii,
Nicăieri nu poposi
Pân' cu tata ti-i-ntâlni
Și -i spune tot adevărul
Că io-s sănătos ca mărul,
Numa tare-s cu bănat
Că îs foarte-ndepărtat
Și trăiesc tot cu urât
Că sunt tare despărțit.
Eu cu jale ce trăiesc
De dorul vost' mă topesc
Și când îmi aduc aminte
De-ale voastre dulci cuvinte
Cum trăiam noi mai-nainte
Și cum nu ne mai vedem,
Cum putem să ne răbdăm,
Că și astăzi pân' la prânz
De trii ori ochii mi-au plâns.

Scrisoarea a XVI-a

Frunză verde și unu.
Ia-te, carte, și te du,
Nicăieri nu te opri
Până la ai mei copii,
Nicăieri nu te-alina
Pân' ti-i tâlni cu tata
Și-i spune de traiul meu
Cum îi trăiesc eu cu greu.
De când am venit de-acasă
Inimuța-n mine-i arsă;
De când de-acasă-am plecat
Multe lacrimi am vărsat,

Părinți și-ai mei frați iubiți
Și de mine despărțiți,
Cât de bine mi-ar părea
Doamne când v-aș mai vedea
Trei zile n-aș mai mânca,
Fără tot v-aș săruta,
Că de ar fi om pe lume
Și să-mi poată aripi pune
Aș zbura până la voi
Nu-mi mai trebuie vapor.
Frunză verde lemn uscat
Rău, maică, m-ai blestemat
Tocma-n ziua de Rusale
Când era slujba mai mare
Să umblu din țară-n țară
Ca lupu-n pădurea rară,
Să umblu eu țările
Ca lupul pădurile.

**Scrisă de Ioan Grapini în 11
mărtisor 1915, în Galiția.**

Dar n-am vărsat pân-acum
Ca în sara de Crăciun,
Dacă n-am avut pe nime
Să mă desfățez în bine.
Părinți n-am ca să vorbesc
Și frați să mă sfătuiesc
Că de dor eu mă topesc.
Arde-ai, lume, până mâne
Nu-mi pare rău după tine
Că acum n-am nici un bine.
C-am avut bine destul
Și l-am pierdut de opt luni.

Binele fugе de nune
Răul dinapoi îmi vine;
Binele de mine fugе
Răul dinapoi m-ajunge;
C-am avut bine bugăt,
Iar acum l-am scăpat.
Vai, tată, de jalea ta
Mă topesc ca cânepa.

Foaie verde de pe coastă
Aș vrea să mă văd acasă.
Frunză verde ca săcara
Că iar vine primăvara
Și e timpul de-a ara.
De-ai ști, tată, c-aș veni
Drumul mi l-ai șindrili
Cu șindrile de fuior
Să văd cum trageți la dor,
Cu șindrile de mătase
Ca să intru până în casă
Să-mi vedeți inima arsă,
Că de când m-am dus de-acasă
A mea inimă-i tot arsă;
De când m-am dus din ocol
A mea inimă-i de mol.
De ar da Dumnezeu cel sfânt
Să puie pace curând,
Batăr pe la primăvară
Că mă duc acasă iară
Pe cântatul cucului,
Pe ieșitul plugului.
Că cucul mândru-a cânta
Eu de jale m-oi usca:
Că cucul mândru-a hori
Eu de jale m-oi topi.
Că eu, tată, aș veni
Să v-ajut a plugări,
Dară Neamțul nu ne lasă
Ca să ne ducem acasă,
Că de Neamțu' ne-ar lăsa
Dușmanu-n țar-ar intra.

De-ar da Maica Precista
Ca să ardă Rusia
C-atunci știu că ne-ar lăsa
Ca să-l mai văd pe tata,
Pe părinți, pe frațiori
La care le duc mare dor.
Arde-ai Rusie cu foc
Mulți oameni ai dus în foc
Și-s mulți fără de noroc,
Să mai vie toți acasă
Sănătoși precum plecasă.
Că spre tine am pornit,
Satul ni l-am părăsit,
De părinți ne-am despărțit;
De părinți ne-am depărtat
Și de frați și de-al meu sat.
Vai, tată, din dorul meu
De s-ar face-un ferăstrău,
Ferăstrău cu pânză noua
Ca să tau deluțu-n două;
Să facem cale printre el
Ca cu toți să ne vedem,
Dorul să ni-l stămpărăm,
Că zile multe-au trecut
Eu decând nu v-am văzut,
Cum trăiți voi cu urât.

Frunză verde de pe rât
Și noi dac-am auzit
Lăsa-i casă,
Lăsa-i masă,
Lăsa-i neamuri și tătucă
Ca să plec iuti la poruncă;
Lăsa-i frați, lăsa-i surori
Ca să plecăm la război,
Lăsa-i frații mei plângând
Și pe tata suspinând.
Frații mei pe tata-ntreba
Că unde merge badea
Iar tata le răspundea:
-El se duce-n bătălie

Pentru scumpa de moșie.
Când de-acasă am plecat
Frați, părinți am sărutat
Și din gur-am cuvântat:
-Rămas bun, frați și părinți.
De mine vă despărțiți,
Nu știu când ne-om mai vedea.
N-a fi mâne nici alaltă,
Poate că n-a fi degrabă.
Din Cluj noi când am ponit
Cu gloanțe ne-au dăruiț
Cu ele ca să pușcăm

Scrisoarea a XVII-a

Foaie verde de lămâie,
De n-aș ști cu pana scrie,
Aș muri în bătălie
Nu de pușcă, nu de tun,
C-aș muri de dor nebun.
Dar norocul e cu mine
Că știu scrie tare bine.
Ș-apoi scriu la cărți mereu
Și nu-mi pare de loc greu.
Nice greu și nice rău,
Numa urât tot mereu.
De n-aș mai căpăta cărți
Aș muri-n străinătăți
Care sunt pe capul meu
De îmbătrânesc mereu.
Dacă poște-mi umblă bine
Nu-mi prea pas-așa de lume,
Că acuma-s învățat
A trăi înstrăinat.
Depart de al meu sat,
De-al meu sat, de-ai mei părinți
De care sunt despărțit.
Foaie verde de pe vie,
Intr-alt fel n-am bucurie
In țara asta pustie.

Și pe dușman să-l bătăm.
Și ne-au dat la mulți și mic
Să port gloanțe-n bătălie
Pentru-a patriei mândrie.
Gloanțe la tunuri ne-au dat
Și la luptă am plecat.
Toba, trâmbița răsună
Mulți voinici sub steag s-adună.

Scrisă de Ioan Grapini, 3 mărțișor 1915 în Galiția.

Unde nu e nici un bine,
Nici un bine, ci e rău
Și mă chinuiește rău
Traiul meu și viața mea
Prin pustie Rusia.
Foaie verde din livezi,
De aici nu pot să vezi
Ceva semn de civilie
Făr' numai de bătălie;
Nu vezi pe-aicea lucrând,
Nice pe nimeni arând
N-auzi feciori șuierând
Numai gloanțe fășcăind;
Nu vezi fată, nu vezi june
Vite mâind la pășune.
Pe-aici una e la rând:
Tunuri greu le-auzi bătând
Și puștile tot pocnind
Și mașini-geversunând
Și granate explodând;
Granate și șrapnele
O vai, ce mai zile grele.
Grele zile am ajuns
Ce sunt tare mult de pâns.
Astăzi orișificare

Avea o durere mare,
Orisicine azi trăiește
De bine nu mai gândește,
Că nu-s semne azi pe lume
De a se face mai bine,
Ci mereu cum timpul trece
Tot mai rău ele se preface,
Numai Dumnezeu mai știe
După asta ce-o să fie,
Cine o fi norocos
Ca să scape sănătos,
Sănătos și la viață,
Să scape de-această greață
Ce ne stă astăzi în față
Ce acuma e pe noi
Cum se pun scatii pe oi,
Suntem tare-nconjurați
De dușmanii blestemați
Care au un gând nebun
Să ne facă praf în drum,
Dară Dumnezeu e bun

Și n-ajută la păgân
Și el dară s-andura
Și nouă ne-a ajuta
Și măcar colea la vară
Se va pune pace-n țară,
Pace-n țară și-n tre noi
Și-om scăpa de-acest război
Și toate le vom uita
Câte-am mai tras pe-aicea,
Numa sănătoși să fim
Și acasă să sosim.
Frunză verde de căline
Aici este scris de mine,
Numele așa mi-l cheamă
Ioan Grapini a bună samă;
Frunză verde busuioc
Din Rodna-Veche de loc.

**Scrisă de Ioan Grapini în 1916
din Galiția.**

Scrisoarea a XVIII-a

Frunză verde de cucuță
Rău mi-i, Doamne, ca răguța
Toată ziua-n haf afară
Tot marș izâțărând iară,
De la prânz pân' la amiaz'
Tot șuldărt si indiblanț
Și până la seara ceas
Nu ne dă deloc răgaz,
Toată noaptea de-i lumină
Pușca nu-mi pică din mână,
Căpenegul pe borneu
Și-i pe spate tot mereu,
Baianetul îi pe pușcă,
Fug pe deal ca și pe luncă,
Și iberșfungul cel lat,
Doamne, greu i-i de purtat,

Ca să plinim ce-am jurat
Și prin foc și pe uscat
Și noaptea pe-ntunecat.

Frunză verde de gorun
Și lucrând școală ne țin
Despre părțile pustii,
Dracul să le mai știi,
Bine trebe să grijești,
Nimică să nu mințești,
Cătunia mânca-u-ar focul
Mâncă la feciori norocul
I-mprăștie în tot locul.
**Scrisă de Lazăr Flamă la 6
6 septembrie 1914**

Frânturi de scrisori

Foaie verde și una
Blestămatu-m-o maica,
De-oi trăi, să n-am noroc,
De-oi muri, să mor în foc;
De-oi trăi, să n-am ticneală,
De-oi muri, să mor în pară.
Frunză verde de dudău
De-ar fi trăznit Dumnezeu

Cărticică, glas cu jale,
Scrisă de mânilor mele.
Te scriu eu pe tine carte
Să-mi fi slugă cu dreptate.
Să meri la mândra departe,
Peste munți, prin ape reci
Pe mândruța s-o găsești.
Spune-i că io-s sănătos
Ca ș-on trandafir frumos.
Spune, carte, adevărat
Numai precum m-ai lăsat.
M-ai lăsat cam supărat

Muntele de la Ineu
Și-n lengănuțul meu.
Să nu mai legene nime
Cum m-o legănat pe mină.

Din scrisoarea scrisă de
Gherasim Cotu, 22 Octonbrie
1914/

Că-s copil înspăimântat,
De mare jele mâncat.
Plânge inimuța-n mine
Ca-n copilul de trei zile.
Frunză verde de bănat
Pare că m-o blestemat
Mama când m-o legănat.

Scrisă de Pioraș Samson în
caietul său în 1920.

JURNALE DIN PRIMUL RAZBOI MONDIAL

Amintiri de la începutul războiului

Foaie verde de secară,
Vara cea de astă-vară
N-a fost vară de tigneală.
Fără trudă de-a amară.
Căci astă-vară în august
Când bătaia s-o-nceput
Noi cu toții am gândit
Că v-o lună, două a sta

Și bătaia s-a găta,
Dar văd că ne-am înșelat
Războiul ăst blestemat.
Frunză verde lemn uscat,
Când din Cluj noi am plecat
Cu trenul accelerat
Iute, repede ne-am dus
Tocmai în Galiția de sus,
Iar aici dac-am ajuns

De pe tren noi jos ne-am dat
Și apoi iar am plecat.
Trei zile am mărșăluit
Până-n Dumajev am sosit,
Iar acolo-am stat pe loc
Să ținem ca rusu foc
Și-am ținut cu bărbăție
Lupta vreo două-trei zile.
Foaie verde de mohor
Noi, al doisprăzecelea car
Noi întâi ne-am băgat
In războiul blestemat.
Dară noi am fost v-o doi,
Rușii mulți pușcau în noi
Și n-am putut să ținem,
Multă luptă să-ndurăm,
Rușii veneau cu droaia
Precum vine vara ploaia
Și-au luptat cu bărbăție
Ai noștrii cu vitejie.
Inșă numa dintr-o dată
Rușii vin spre noi grămadă
Și fiind noi mai puțini
Am cătat ca să fugim.
Ne-am luat cu toți la drum
Și fugeam ca și nebuni
Și-au rămas atunci de-ai noștrii
Răniți mulți, ba chiar și morți.
Rușii veneau dinapoi.
Noi niște fugeam ca niște oi.
Și am mers așa vreo patru zile
Tot așa cu multe cine,
Dar a cincea și pe loc
Ne-am oprit să ținem foc.
Decunguri noi ne-am săpat
Și pe rus de-l așteptat
Și-a venit el, bată-l vina
Și să îl fi mâncat ciurma
Dar ne-am pus și l-am oprit
Din drumul lui fericit,
Care el l-a socotit

Dintr-o dată să sosească
Tocma-n Țara Ungurească
Foaie verde de cicoare
Lembergul e oraș mare
Și la dreapta-n depărtare
S-a ținut un foc mare
Și-a ținut trei, patru zile
Focul acela de pietre,
Dar într-o zi pe la ajun
Ne-am pornit iarăși la drum
Inapoi spre țara noastră
C-așa era soarta noastră.
Să mergem iar înapoi
Că veneau rușii după noi
Și-am venit noi tot așa
Până în Ungaria
Și-acolo ne-am așezat
Intr-o margine de sat
Febio Odar e chemat
Sarașmegeye Komitat
Și acolo cât am stat
Tabăra s-a regrupat
Eram foarte-nprăștiți
Căci eram săraci băieți
Dup-un timp de-o săptămână
Vine-o poruncă și ne mână
Inapoi spre Galiția
Să le fi mâncat pustia
Războiul și sărăcia,
Căci mult sânge s-a vărsat
Și pe mulți i-a fulgerat.
Pe mulți tare i-a-ngropat
Razboiul cel blestemat,
Blestemat și fioros
Și de nici un folos.
Și așa am mers pe drum
Zile multe chinuite
Ne-am dus noi tot înainte
Prin ploii mari și prin friguri
Am fost noi tot pe drumuri,
Dar deodată iacă am stat

Îngă oraşul Tjirov,
n Galiția de mijloc
Aici s-au împotmolit
Rușii tare în pământ
Și aici apoi am stat
Multe zile și-am puscat
Într-un loc de lâng-un sat
Trei săptămâni acolo-am stat.
Dar odată ca din nor
Vine la al doisprăzecelea car
O poruncă de pornit,
Din Galiția de ieșit,
Dar dacă cătană ești
Și-o poruncă o primești
Trebuie s-o și-implinești.
Și așa noi am ieșit
Și am venit în Ungaria
Cam până la Homana
Și-aici sus am vagonit
Și-apoi iar am pornit
Pe un drum cu șine lunge
Nu știam unde ne duce
Când deodată am văzut
Că-n Nemția am ajuns.
Iar aici am dezvagonit
În orașul Rozemberg.
Foaie verde lemn pălit,
Și de-aici iar am pornit
Și ne uitam cu mirare
La lumca aceasta mare
Că-n loc de mers către casă
Ei ne tot îndepărtează.
Și așa mergând pe drum,
Într-o zi pe la amiază
Ieșim din țara nemțească
Și mergem cu mare dor
Că intrăm în Rusiapol.
Căci pe noi ne-a chemat
Neamțul l-a ajutat.
C-am vrut rușii să pășească
Și în țara cea nemțească.

Iar ai noștrii cu mândrie
S-au luptat cu bărbăție.
Pentru țară s-au luptat
Și pe rus l-au înturnat
Înapoi către-a lui stat.
Și ai noștrii apoi cu cinste
Au mers mult tot înainte
Și ei se tot gândeau
La timpul care trecea
Și Crăciunul s-apropia
Și-am gândit noi un gând bun
Că acum, pe la Crăciun
Războiul se va găta
Războiul cu Rusia.
Dar Crăciunul a venit
Și-n Polonia ne-a găsit
Pe pământ de cel rusec
Căci la pace nu gândesc
Și-am văzut noi că-i așa
Nu-i ce face cu-aceasta.
Caută să mai răbdăm
Și mult să mai așteptăm,
S-așteptăm noi cu mult dor
Ziua sfântă a Paștilor
Și-am gândit cu gându-așa
Că pe Paști se va găta.
Și Paștile au venit
Pe care noi le-am dorit
Dar de pace nici poveste,
Căci drăcească lume este.
Și așa cu mare jale,
Mare jale și urât
Paștile le-am petrecut
În țara Rusiapol
În orașul Tomasov.
Și tot stam și socoteam
Zi de zi care trecea
Și timpul îl petreceam
Și mai bine și mai rău
Cum a vrut Dumnezeu.
Auzeam cucul cântând

Și mierlița șuierând
Și pădurea înverzind
Și nouă ne venea-n gând
Cum pe-acasă, pe la noi
Sunt foarte puțini oameni.
Și sunt mulți slabi și bătrâni,
Tineri sunt fără puteri
Și mai multe tot muieri,
Ce sunt slabe de puteri,
Căci bărbații sănătoși
Și care au fost frumoși
La bătaie au fost scoși,
În bătaie să se lupte
Cu muscalul cel de frunte,
Că e mult ca iarba-n munte.
Și luptau bieții feciori
Plini de gând și de sudori.
Luptau cu trupul de față
Dar capul le era acasă
La femei și la copii,
La părinți, la cunoscuți,
La surori, la frațiori,
La care le duceau dor,
Căci veneau acumina bine
Că iată cum vara vine
Frumoasă ca și un mire
Dar acasă nu mai e nimeni,
Nu e nimeni de-a lucra,
Numai cei slabi de-a mânca,
Căci acum de unșpe luni
Tot i-au stâns pe cei mai buni,
I-au strâns și i-au arestat
Și la luptă i-au mânat;
La luptă cu vitejie
Pentru neam și-mpărăție.
Dar acasă nu s-au uitat
Cu cine au mai rămas,
Sărăcie și necaz.
Foaie verde bob de mare
Iar cole către Rusale,
Ici și colo se-auzea

Că de pace se vorbea,
Dar deodată ca din foc
A picat picdica-n loc.
După zece luni de chin
Iaca sare din vecini,
Se ridică ca o proastă
Și vine asupra noastră
Tocma-n ziua de Rusale
Când era slujba mai mare
Italia se băgă-n foc
Însă fără de noroc,
Când văzu că-n Galiția
Era gol ca sărăcia.
A venit gândind pe loc
Că acum e cu noroc,
Dar Dumnezeu e bun
Nu ajută pe păgani,
Căci fiind în țara noastră
A vrut să ne proșăpească
Dar a bătut-o Dumnezeu
Precum ea ne-a vrut de rău,
Căci se bate acum demult
Și mulți oameni a pierdut.
Ce-a gândit ea, sărăcia
Să bate cu monarhia !
Căci de vreo zece luni
Am avut noi dascăli buni,
Nu ne batem noi ca proștii
Să pierdem noi oamenii noștri,
Căci Italia a fost o fudulă
Că i-am dat nu a fost bună,
Dar acum de mai poate
Zică-i monarhiei frate,
Căci ea oricât de s-ar bate,
Să se bată ani o mie
Nu va face vitejie
Fără de vrea Dumnezeu
Va pierde ea dintr-o dată
Ca și rusul cel vestit
Care de la răsărit,
El așa s-a tot gândit

Când în Galiția a venit
Ca va merge dintr-o dată
Tocma-n Pesta cea bogată,
Dar lucrurile ce le-au socotit
El nu și le-a îndeplinit
Că acum vede lumea bine
Cum pierde el de la sine,
Că acum de la două luni
Fug rușii ca și nebuni
Lăsând tot în urma lor.
Tunuri și mașini grele
Și foarte mulți prizonieri
Și se duc la niște proști
Că din apoi vin ai noștri,
Ungurul, Românul, Neamțul,
Fug de ei ca și de dracu.
De ne-ajută Dumnezeu
Ii vom bate tot mereu
Și-om merge noi fără rău
Cu voia lui Dumnezeu
Și cu slab norocul său.
Vede-acum muscalul țare
Că e prost ca mutul mare,
Iar Englezul cel vestit
Vede că e de nimic.
Că nimic n-a isprăvit,
Că Neamțul l-a ciufulit,
Iară Franța cea cuminte
Vede că mănâncă plăcinte

Frunză verde foaie lată

Frunză verde foaie lată,
A fost odată o fată,
Fată fecioară și mare
Și în mare depărtare
Pentru dor de fată mare,
Care azi poate că n-are
Al ei dorit frate mare

De la Neamț, dar neprăjite
Și arde pe gătlan
Că e proastă ca un mocan.
Munte-negru și Serbia
Ii vor mânca sărăcia
Și n-or vedea monarchia,
Iar Italia cea vicleană
Mâncă această tocană
Dar rău cum o va mânca
Pe grumez o a ustura,
Căci va fi tot cu granade,
Cu granade și șrapnele
Și din lume se va pierde.
Că era rece, necredincioasă,
Mânce-o ciurma urăcioasă !
Foaie verde de măslina,
Astea-s culese de mine
Pe mine așa mă cheama
Ioan Grapini de bună seamă,
La regimentul treizeci și cinci
Unde sunt numai voinici,
E Feldkanon Regiment
Care în toate s-a băgat,
In focul cel blestemat
In Galiția cea de sus
In 26 august 1914.

**Scris de Ioan Grapini, în
Galiția, 1914.**

Care-a plecat la bătălie
Când bătaia s-anceput
Și de atunci mai mult
N-a avut nici un cuvânt
Că de el ce s-a făcut.
Dar iată că într-o zi,
Zi mândră de primăvară,

Când florile ies afară,
Când codrul mândri-nflorește
Și iarba frumos mai crește,
A lui soră se gândește
Și părul și-l despletește
Și merinde-i pregătește,
Merinde de vreme lungă
Pân' a putea să ajungă
La locul adevărat
Unde în foc s-a băgat
Al ei frate neuitat
Și să vadă în curat
Ce cu el s-antamplat,
Mai trăiește sau e mort
Și de el să știe tot.
Și iaca într-o dimineață
A plecat cu dor de-acasă.
Pe drum, pângă un izvor
Plin de jale și de dor.
Pe un drum tare călcat,
Plin de jale și bănat.

A mers zile multe foarte,
A trecut orașe, sate,
Munții mari și păduri late
Pentru al ei iubit frate.
Dar mereu cum ea mergea
Încă odată ajungea
Într-o țară depărtată
Și de ea nu mai călcată.
Și nimic nu cunoștea,
Nici pădure, nici valea,
Că ea acum se apropia
Iarăși de acela loc
Unde era mare foc.
Dar deodată-i iese-n cale
Un domn mare și călare,
Ce rang de căpitan are,
Care cât ce o zărește
Pe loc el o și oprește
Și-o întreabă aspru tare:

-Unde mergi tu, căpitan mare...
Cu așa o repezare
La locul iese de pierzare,
Că aicea nu e joc
Ci este un crâncen foc,
Unde pică săracii,
Mii și sute de copii.
De copii mândri-nfocați
Și cei mai frumoși bărbați.
Iară fata zice-așa:
-Domnule, ce esti călare,
Tu ești un căpitan mare
Și poruncești la cătane,
Iar nu la o fată mare,
Care-și cată-n disperare
Pe al ei frate mai mare
Care-a venit la bătaie.
Și de când el a venit
Carte nu mi-a mai sosit
De la al meu frate iubit
Și apoi m-am socotit
Și la drum greu am pornit
Am lăsat părinți și toate
Și-am venit pentru-al meu frate
Chiar în câmpul iese de luptă
Unde pică lume multă,
Cu ochii mei să mă uit
După toți câți au căzut,
Da' de cumva-l voi afla
Și pe el pe undeva,
De-aș umbla tot pământul
Să-i aflu eu mormântul,
Unde-ai lui prieteni l-au pus
Când glonțul rău l-a ajuns
Și viața i-au răpus,
Tânăr și încă-n putere,
O, Doamne, ce mai durere
Când s-a văzut singurel
Și fără putere-n el
S-a văzut bine că moare
Când viața e în floare

Când lumea i-a fost mai dragă
El în pământ să se bage.
Iar la al lui copârșeu
Nu e om din satul său.
Nu e nime ca să spuie
C-a trecut în ceia lume.
Să spuie l-a lui părinți
Și la ai lui frați iubiți.
Să spuie a lui crudă soartă
La a lui surori la toate
Și să le spuie-n curat
Că el demult a picat
Când a fost în foc băgat.
Pe el n-au ce-l aștepte
Acasă de-a înturna.
Intre cei vii nu mai vine
Intre aceste crude zile.
Una el numai așteaptă
De la a lui părinți s-o facă,
De-a mai fi odată-n lume
Și-a mai fi odată bine.
Pe el sa-l mai pomenescă
În slujba dumnezeiască.

Frunză verde de săcară.
Dau voinici toți năvală
Să nu intre Rusu-n țară.
Dau cu gloanțele potop
Să-l zdrobească tot pe loc.
Că Rusul e blestemat.
Multe case a stricat
Și voinici a îngropat.
Bunu-i însă Dumnezeu
O păți-o și el rău.
Că prea mult sânge-a vărsat
Și copii o sărăcit
Și neveste-a vădubit.
Când s-o domeli Englezul,
Ori Germanul, ori Francezul.
Or umple vapoarele

Iar la frați și la surori
Numai de una mă rog:
Care or mai face bine
Să vie până la mine
Până-aici departe-n lume.
Să vie l-al meu mormânt,
Cruce de piatră sa-mi puie
Ca să vadă lumea bine
C-am avut surori și frați
Cari pentru mine-au umblat.
Toată lume-au căutat
Până ce m-au aflat
Și mi-au pus cruce la cap.
Iar pe cruce o cunună
Ca de la o soră bună,
Ca toată lumea sa știe
Ce iubire e-n frăție.

**Scris de Ioan Grapini, Rusia
1915.**

Și-or veni scrisoriile
Și tătucu-o scrie iară
Din cea depărtată țară.
Nu știu de ne-om mai vedea
Că io-s dus în Rusia
Asemenea cu moartea.
Adă, Doamne, pace-n țară
Să ma duc acasă iară
La ai mei mulți doritori
Și la grădina cu flori.
Care-s cu inima arsă
Să ma vadă pe-acasă.
Să ne-ntâlnim cu voie bună
Laolaltă, dimpreună.
Frunză verde măr domnesc,
Of, împărate ceresc,

Mai dă-mi zile să trăiesc,
Cu mândra să mă-ntâlnesc,
Două vorbe să-i vorbesc
Ș-apoi să mă pregătesc.

Frunză verde de ovăz,
Cine-i născut în optzeci,
Câți feciori sunt mai frumoși,
Toți la bătaie-au fost scoși
La Galiția, sus pe munte,
In locuri necunoscute.
Nu-ți mai trebuie alt joc
Făr'să ții cu Rusul foc.
Rusul, șarpe neadormit
Șade-n tufe pitulit
Și de nu-i iei sama bine
Iți pune capul sub tine.
Frunză verde de mărar,
C-așa strig-un general:
-Dați, feciori, cu bărbătie,
Să vă luptați cu mândrie,
Vă puneți în rând frumos
S-o luăm prin Rusia-n jos
Pe sunetul tobelor,
Pe scurtarea zilelor,
Pe sunetul trâmbiții,
Pe scurtarea vieții.
Când era seră la cină
Trupa merge la odihnă,
Când era la miez de noapte,
Trupă mere, nu mai poate,
Când era la cântători,
Trup-ai plină de sudori.
Feciorii din grai grăiesc:
-O, înălțate împărate,
Pune pace, nu te bate,
Ori ne lasă să rătăcim,
Nu ne vezi că toți perim?

Scris de Ioan Grapini, Galiția,
1916

Pică unu, pică doi,
Pic-o mie dintre noi,
Pică doi lâng-o cărare.
La ei vine-o fată mare
Să le țin-o lumânare.
Că nimeni nu are suflare.
Dar atunci în fuga mare
Vine-un general călare
Tot strigând în gură mare:
-Stinge, fată, lumina
Că de nu-ți sting viața!
La cătane vei fi dată
Să mori moartă împuşcată,
La cătane este bine
Sa moară fără lumina
Fără lumină de vară,
Fără om dintr-a lui țară.
Fără lumină de său
Fără om din satul său.
Doamne,dă acuma bine
Și dă o pace la lume!
Să meargă feciorii acasă
Că e vremea de cosit
Vara mândră a venit,
Să mai mergem înapoi,
Înapoi în al nostru sat
Și de mine depărtat,
Jos de țara Polonia
Satul mi-i-n Ungaria.

Scris de Ioan Grapini în
Galiția, 1915.

Plecarea la război

Frunză verde de secară,
A ieșit poruncă-n țară
Că Rușii-o intrat în țară.
Toți feciorii s-adunară,
La comandă să-nștiințară.
Și eu încă am pornit
Din satul meu cel iubit
Și nevasta m-o-nsoțit.
Când în gară am sosit
Trenu-i gata de pornit.
De dânsa m-am despărțit,
La Bistrița am venit.
La cadari ne-am înștiințat
Și batalion ne-a format
Și îndată ne-a jurat
Și-n război ne-a și plecat.
Am plecat la Cernăuți
C-acolo-s ruși mai mulți.
In Bucovina am săzut
Trei luni de la început.
Am ajuns în foc îndată.
S-a prăpădit din armată:
Parte din noi am murit,
Parte s-au mai prăpădit,
Parte au fost vulnerați,
Parte mare înghețați.
Și eu înc-am înturnat
La spital ca vulnerat.
Două luni eu am șezut
In spital am petrecut.
Nevasta mi-a mai venit
De toate i-am povestit
Lucrul cum l-am săvârșit.

Ea acasă a venit
De dânsa m-am despărțit.
In spital eu am șezut.
In un loc ș-am petrecut.

In mai multe am unblat
Până ce m-am vindecat.
A fost rău la noi în țară,
Pe român nu-l mai cruțară.
Din spital eu am ieșit
Vindecat nesăvârșit.
In Dej eu m-am înștiințat,
La comandă, ne-a format
Batalion de plecat.
Și mai întâi ne-a ales
Pe unguri și I-a trimes
Prin țară că-i de grijă,
Prizonierii de păzit.
Pe români ne-a imbarcat,
La Carpați ne-a îndreptat,
Dar am avut norocire,
La nevestă-am dat de știre
Despre a noastră pornire.
Și ea iute s-a grăbit
Și la mine a venit
Și cu ea m-am întâlnit,
Puțintel am povestit
Și de ea m-am despărțit.
Fi-re-ai Dej afurisit
De toată lumea urât,
Din tine iute-am ieșit
Ci ai mei nu m-am tâlnit.
Poruncă aspră-a venit
Că iute e de pornit,
Că trupele noastre brave
Le-au făcur rușii dărabe,
Să sărim și să-i scăpăm
Și țara s-o apărăm,
Să nu fim noi robi la ruși
Ca demult, demult, la turci.
Steagurile-ncrucisăm
Și țara s-o apărăm,
Inșă ce rău să mai fie

Că la noi e cătunie,
Că străinul poruncește,
De moarte nu te ferește.
Numai el s-ascunde bine,
În foc te mână pe tine.
Când e coalea la comandă
Cată-l că nu-i și ca-n palmă.
Soldații se îmblătesc
Și pe urmă se trudesc,
Cei mai mulți se prăpădesc,
Cei rămași se și robesc,
La urmă companie nu-i.
Vina comandantului.
Trupa comandată bine
Nu ajunge de rușine.
Trupa comandată rău,
Bătută-i de Dumnezeu.
C-așa am pățit și eu
Și-am ajuns la mare greu.
Comandantul strigă-n fală
Pe Rus să-l mână pe sară.
Înainte n-a cătat
Rusul cum e așezat.
Numai iute înainte
Ca să capete el cinste.
Mintenaș ne-am prăpădit
Și cu toții au murit
Trei cumpănii-am fost pornite
Și la urmă-am isprăvit,
Numai șase n-am murit,
Cei mai mulți sunt schilodiți.

Comandantul care-a fost
A rămas pe lângă foc.
Cu o botă lungă-n mână
Se proptea cu ea prin tină.
Și mereu se sprijinea,
Cu dânsa ne tot lovea.
Acum mergi în sărăcie
Și-ți fă fală-n cătunie.
Oamenii ce i-ai avut
Mintenaș ți i-ai pierdut.
Cu comanda ta cea bună
Nu trăiam mai mult de-o lună;
Noi feciori câteva sute
Am trăit vrei cinci minute
Ș-apoi toți ne-am prăpădit
Și nimic n-am folosit,
Că rușii ne-au apucat
Și de loc ne-au sfărâmat.
Oameni morți, mândru frumos
Erau prăpădiți pe jos,
Zăpada roșie de sânge
Că de loc îți vine-a plânge,
Că atâția feciori voinici
Așa iuți-au prăpădit
Și nimec n-au folosit.
Că lucrul a fost greșit
Din comanda ce-a venit.

Scrisă de Ioan Grapini în
Galiția 1815.

I

Trist sunt eu și-mi pare rău
 Că prea tânăr să mor eu.
 Cine știe în ce țară
 Trupul meu are să piară.
 Nu știu unde voi muri;
 În ce loc voi putezi
 Și cine mă va plânge
 Când viața mi s-a strânger
 Și cine va lăcrima
 După tinerețea mea.
 Eu pe mormânt voi lăsa
 După ce m-or îngropa,
 Să semene pe mormânt
 Floricele pusă rând.
 Frunză verde din răsad
 C-am murit înstrăinat
 Și prea tânăr am murit
 Nici vremea nu mi-a sosit.
 De când mi-s și eu soldat,
 Doamne, multe-am învățat,
 Acum știu și eu o mie
 Tot povești din cătănie.

Trcut-am din țară-n țară
 Ca cucul peste ogoară.
 Cântă cucul vinerea,
 Plecat-am din țara mea
 Mii și sute-alătura,
 Lăsând noi cu toți acasă
 Pe copii și pe nevastă.
 Ziua soare, noaptea nor
 Eu petrec lumea cu dor.
 Ziua soare, noaptea stele
 Eu petrec lumea cu jele.
 C-așa-o fost zilele mele.

Scris-am astă poezie
 De-al meu trai din cătunie
 Că mi-s un tânăr fecior
 Și-mi petrec viața cu dor,
 Fără mamă, fără tată
 Și să mor pe munți cu brazi.
 De-oi muri m-or pune-n groapă,
 Pe mormânt mi-or pune piatră,
 Piatră mare și mărunță
 Vine, soră, și mă cântă,
 Vine, soră, câte-o dată
 Și te cântă pe-a mea piatră.
 Și-am să las cu jurământ
 Cine m-a pune-n pământ,
 Ca să-mi scrie pe-a mea cruce
 Cu litere aurite
 Ca să se mire pământul
 Unde mi-a fi mormântul,
 În groapă ca o fântână
 Fără de nici o lumină
 Fără lumină de său,
 Fără om din satul meu,
 Fără lumină de ceară,
 Fără om din a mea țară.
 Vină, soră, cu flori de crin
 Că la voi eu nu mai vin,
 Frunză verde de bujor,
 Scris-am eu cu mare dor,
 Cu mult dor, cu mult oftat,
 Multe rele m-au mâncat
 Și-mi petrec lumea cu ele.
 C-așa-o fost zilele mele.
 Trist sunt și îmi pare rău
 De când m-am născut eu,
 Frunză verde măereană,

Scrisă e de o cătană.
Frunză verde lemn pălit,
Scris-am eu de năcăjit.
Frunză verde mătrăgună,
De trei ani și patru luni

De cand sunt alata n frunt.
Frunză verde siminic.
Mulțam. Doamne, că-s voinic.
Frunză verde trandafir,
Scrisă de un canonir.

II

Frunză verde de răsură,
Cucule, cu pană sură.
Nu-mi cânți-n țară străină
Unde nimic nu m-alină.
Frunză verde de căline,
Cucule, pasăre vie,
Bunul Dumnezeu te ție,
Zboară din țară străină
La maica ce tot suspină
Și-i îmbună inima
Și-i spune de min' ceva.
Frunză verde trei căline,
Să-i spui ca eu o duc bine
Și trăiesc de azi pe mâne.
Să trăiești tu, cucule,
Multe ți-ar fi zilele,
Ca mulți ani tu să trăiești,
Mulți oameni să veselești,
Să meri și la maica mea,
S-o veselești și pe ea.
Du-i ceva veste de mine,
Spune-i să nu mai suspine.
Frunzuliță lemn dubit,
Te rog spune-i negreșit
Când a auzi că-s mort
Să se ducă la preot,
Șapte popi slujbe să-mi ție
Că-s fecior de omenie
Și-am murit la bătălie.

Frunză verde de cireș,
Hainele celi civilești
Să le scoată pe hotară,
Să le deie foc și pară
Că stăpănu-i mort în țară
De o moarte-așa amară.
Frunză verde rosmarin,
Iaca Rusalele vin
Dar le-am așteptat să vie
Să scăpăm de bătălie,
Bătălia că-i prea lungă
De trei ani să tot ajungă,
De trei ani și două luni
De când nu știu traiul bun,
De când sunt afară-n frunt
Cu dușmanii să mă-nving,
Că-i pușcăm cu șapte jumate,
Cu icrazit și cu granate
Și mai dăm și cu șrapnele
Când este mai multă jele,
Că icrazitul și granatul
Te dezgroapă din pământ
Și te face lut în vânt.
Iar șrapnelul amăgit
Te culege de pe pământ.
Tomna-așa ploaie din el
Cum sameni un ogorel.
Da' nu cad ploaie ori grăunțe
Ci plumbei ca aluniță,

Iar trei ani acum or fi
Și-n bătaie-oi împlini.
Doame, pune pace-n țară
Să scăpăm de dealuri iară
De-a face decunguri,
Că stai în decung în pământ
De un metru de adânc
Ca granatul când vine
Să nu poată veni la tine,
Să te spargă, să te rupă,
Să nu te mai poată strânge
De pe fața pământului,
Din cloambele lemmului,

III

Frunzuliță stejărel,
Când am plecat în răzbel
M-am dus vesel, plin de foc
Ca la nuntă, ori la joc,
Nimica nu socoteam,
Nici în samă nu băgam
Și nici frică nu aveam.
La rău nu mă cugetam,
Da'-ntr-o zi pe înserat
S-apucă și noștri de pușcat
Și vine de la dușman

IV

Frunză verde trandafir,
Mult mă-ntreb și mult mă mir
Câtă vreme va dura,
Războiul când o-nceta,
Câtă moarte se va face
Până se va pune pace.
Frunză verde iederii,
Pentru război stăm aici,
Noi săracii feciorii,

Iar șrapnelul e mai bun
Că-ți face deasupra fum,
Fumu-i alb, cam negricios
Ca să vadă und-a mers
Și de nu ar fi mers bine
Iacă altă comandă vine,
Mai puțin c-o sută-două
Că iscrazitul und-ajunge
De un metru, doi tot rupe,
Dar nu-i destul cât va rupe
Că face un sunet învășluit
De te amețe la pământ.

Un granat blestemat,
Nu departe-a explodat,
Doamne, cum m-am speriat.
Am văzut, bătaia nu-i glumă
Vin grenadele și sună,
Am văzut că-s în răzbel
Cum oi mai scăpa de el.
In toate zilele foc
Și rost nu mai am de loc
Și suntem ca vai de noi
Prin zăpadă și noroi.

Stăm aicea și pândim,
Pe dușman îl tot păzim.
Frunză verde și una,
Tot așa-i și măicuța,
Și acasă pe la noi
Rămâne plugu-napoi.
Ne stă plugarul, ne stă sapa
Pusă una peste alta,
Secretul nostru sapa

Vai de mine le purta.
Indură-te. Doamne sfinte,
Adă-ți și de noi aminte,
Sfârșește acest război,
Vai de răul ce-i pe noi.
Și să ne dai, Doamne sfinte,

V

Dorită iubita mea,
Nu știi voi ce mai lucrați.
Lucrați voi, ori tot ședeți
De mie cărți nu-mi scrieți.
De cinci luni și jumătate
Voi mi-ați trimis num-o carte
O micuță cărticea
Ce-am primit-o acuma.
Dragă, de la dumneata
Și tare m-am bucurat
Văzând că nu m-ați uitat,
Că nici eu nu te-oi uita
Ori de unde m-oi afla
Și să fi cât de departe
Tot ț-oi scrie câte-o carte
Precum îți scriu și acum
O micuță cărticea
S-o citești când vei putea
Și s-o citești în grădină
Cu lacrimi de la inimă.
S-o citești în pomnișori
Cu lacrimi în ochișori.
S-o citești
Și s-o-ngrijești

După sângele vărsat,
După jertfele ce-am dat
Pentru țară, pentru tine
Dă neamului nest'un bine.

Și s-o ții de suvenire
Că n-am scris-o-n sat la noi.
Ci pe câmpul de război
Nici nu-i scrisă, cum să scrie
Pe masă-n cântălărie,
Ci-n marginea pădurii,
În frontul României,
Încosit la-un lemn de fag.
Scri-am carte, cu mult drag
Și eu multe aș mai scrie,
Dar nu pot și nu am vreme
Că iar trebe să pușcăm.
Țara să ne-o apărăm
Și, mândră, dacă îi vrea
Scrie-mi mie și tu una,
Poezie minunată
De pe Someș sa fie dată.

Jurnalele de la I la V sunt scrise
de soldatul Cotu Gherasim în
caietul său de front din primul
război mondial.

VI

Frunzuță de lemn pălit,
 Nici cu gândul n-am gândit
 Când războiul a-nceput
 C-a ținea așa de mult.
 Că va ținea ani de zile.
 Om tânăr să nu rămâie
 Că bătaia mult mai ține.
 Floricică din obraz.
 Noi încă am fost doi frați.
 Dar acuma-s depărtați.
 Frunză verde din Banat.
 Doamne, de ce l-ai lăsat
 Pe dușmanul blestemat
 Ca pe lume să trăiască.
 Lumea să o prăpădească.
 Pune, Doamne, pace-n țară
 Să mergem acasă iară.
 Frunză verde de nuia.

Mult mă-ntrăcaba numa
 Doru-mi-i de cineva.
 Nu răspund inimii mele
 Nu mi-i dor, dară mi-i jele
 De săraci zilele mele.
 Frunză verde de tei
 Pus-am mâna pe condei
 Și-nceput și eu a scrie
 De-a mea tristă feciorie.
 Frunză verde viorele,
 Amar de zilele mele
 Cum le petrec eu cu jele.
 Frunză verde viorea,
 Vai și-amar viața mea
 Cât imi e mie de grea.

"Data: 12 octombrie 1916"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VII

Foaie verde ca bobul.
 Mândră floare-i norocul,
 Dar nu-i peste tot locul.
 Frunză verde busuioc,
 Toți câți ținem acum foc.
 Câți suntem prin țări străine
 Milă n-avem de la nime:
 N-avem milă, nici crezare
 Fără numai supărare.
 Să ne creadă orișicare
 Ce viață noi ducem
 Și cum ne petrecem.
 A noastră dulci tinerețe
 Prin pădure și prin gurețe.
 Prin gropi săpate-n pământ

Trăim traiul cel urât.
 Frunză verde lemn bătut,
 Noi norocul l-am pierdut
 Când rezelul s-o-nceput
 Și nu l-om mai căpăta
 Mă tem că până-i lumea.
 Maică, tu când m-ai născut
 Mai bine ai fi făcut
 Pe mini să fi îngropat
 Când am fost micuț băiat,
 Să nu mă fi crescut mare
 De năcaz și supărare.
 M-ai făcut, m-ai legănat
 Să trăiesc îndepărtaț;
 M-ai scăldat în apă lină

Să n-am pace și hodină,
Cât voi trăi eu pe lume
Să n-am parte nici de-un bine
Și să nu fiu chiar cu nime
Din sat și de pe la mine.
Astăzi munții mi-s părinți,
Iar frații brazi și molizii.
Iar a mele surorele
Granate și cu șrapnele,
Amar de zilele mele.
In loc de vere și veri

Tunu-i cu a lui puteri
Când glonțul se duce-afară
S-aude nouă hotară,
Iar în loc să am o mândră
Tumul și o coardă lungă
Cu care să mă desfăț
Și cu drag s-o strâng in braț.
Așa mi-i viața mea
În bătaia aceasta,
Așa-mi petrec zilele,
Toate supărările.

VIII

Frunzucă verde de vâsc,
Eu vreau să mai scriu un vers.
Frunzucă de sălcioară,
Traiul meu din astă țară.
M-am rupt de la inimioară
C-am umblat din țară-n țară
Cărand moartea pe hotară.
Pe hotară, pe răzor,
Trece-un tinerel fecior
Tot spre răsărit de soare
El se duce ca să moară,
Tot prin sunet și canane
Merg săracile cătane
Și tunurile când pușca
Inima ți se rupea,
Feciorii-n bucăți sărea,
Sângele părau curgea,
Doamne, amar mai suna.
Intr-o zi de sărbătore
Când pușcam tot cu canane,
Că-i muscalul blestemat
Foarte mult el a pușcat,
Multe suflete-a sfărmat.
Băieți pe drum a lăsat
Căci pe toți I-a împuscat,
Și femeii multe-au rămas

Toate fără de stăpân
Să umble plângând pe drum.
Frunză verde ca iarba,
In zi de duminica
Pica trupa ca iarba
Parc-o tăiai cu coasa,
Răcnea și se viaeta
Și nime nu le-ajuta
Prin sânge se întorcea
Și cu glasul așa zicea:
-Vino, frate, și mă ia
Că-i gata viața mea,
Ce tânără ea era
Și-mi era dragă lumea.
Măi frățioare, măi cătană,
Da-mi o țară de apșoară
Că ți-a fi mare pomană,
Ca sa-mi ud eu gurița
Că imi arde inima
Și sa-mi stămpăr sufletul
Că mă despart de dânsul.
Că moartea de împărat
Când te-ajunge plumb cu foc
Nu te poți scula deloc,
Nici nu poți ca să te scoli,
Nici deodată ca să mori.

Săracă inima noastră
 De multe-i friptă și arsă.
 Frunzulișă și-o salcie.
 Câmpul din Polonia știe
 Unde stau voinici culcați
 La pământ ca niște brazii:
 Unde stau voinici pe jos
 Toți aleși din cei frumoși:
 Stau săracii morți ca snoșii
 Și prin sat sunt numai proști:
 Stau săracii morți pe jos
 Și-n sat sunt cei ticăloși.
 Copilite tinerele
 Plângeți voi și trageți ele
 Căci în bătaie-au luat
 Pe toți ce-ați avut mai drag.
 Voi neveste măritate,
 Puteți pânge și-n pumni bate:
 Că bărbații ce-ați avut
 Nu v-or vedea mai mult,
 Că ei poate au murit
 S-așteaptă să-i prohoditi.
 Ei așteaptă liturghii
 De la dragile soții.
 Puteți plânge și jellii
 Că vara dac-a veni
 Iarba cine v-a cosi
 Și cu cine-ți pologi.
 Câmpul cine-l va ara.
 Gura cin' va săruta.

IX

Foaie verde, foaie-n dungă,
 Doamne, ce mai vreme lungă.
 De doi ani și vreo opt luni
 Pușcăm tot ce nu e bun
 Și totuși nu isprăvim
 De pușcat nu mai gătim.
 Ci mereu stăm și pândim

De vei mere la strânsură
 Te-or țuca cei hâzi în gură.
 Dar cei hâzi nu cătunesc.
 Nici în sat nu trebuiesc.
 Frunzulișă trei jirezi,
 Vîno, mândră, de mă vezi
 Prin codrii aceștia verzi.
 Că-i tot sânge spumegat
 De voinici neinsurați
 Și-i tot sânge de cel roș
 Din feciorii cei frumoși
 Și-așa curge sângele
 De plutesc și frunzele
 Și nu știu măicuțele
 De ai lor dragi feciorei
 Cât sânge curge din ei.
 Patru zile, patru nopți,
 Mii și sute-au rămas morți.
 Cântă cucu-n vârf de mară
 Vîno, mândră, de mă scoală
 De pe-acest pământ bătut
 De ștrapnele străbătut.
 Frunză verde și unu,
 Doară ne-om vedea scăpați
 De-acest război blestemat.
 De ani de zile pornit
 Și-n apoi n-am mai venit
 În satul meu cel iubit
 Și eu de el despărțit.

Și la capăt nu ieșim,
 Stăm mereu încremențiți
 Pe șesuri și munți cumpliți.
 Plini de praf și plin de fum
 Lângă țeava cea de tun
 Să oprim dușmanu-n drum.
 Stăm cu pușca la picior

Plini de jale și de dor.
 O lume, amară ești
 Și amar ne mai căznești.
 Noi mai mult nu mai dorim
 Așa lume să trăim.
 Ci mai bine de se poate
 Să se gate-odată toate.
 Cu viață sau cu moarte.
 Să nu mai nădăjduim
 Și la urmă s-o pățim.
 Foaie verde, iarba crește,
 Poate știi și poate crede
 Cartea asta cine-o vede.
 Foaie verde și unu
 Cât mi-i de dragă lumea!
 Foaie verde de frăgari.

Asta-i scrisă de-un tunar.
 Foaie galbenă și lae
 Mai de tri ani în bătaie.
 Pasăre de pe colnic.
 Mulțam, Doamne, că-s voinic
 Și nu-nu pasă de nimic.
 Numele de vreți a-l știi
 Așa cred că li-ți găci:
 Ioan Grapini, căprar.
 Ce slujește la tunari.
 Foaie verde din colnici.
 Regimentul treizeci și cinci
 Unde sunt feciori voinici.
 Foaie verde busuioc,
 Din Rodna Veche de loc.

X

Frunză verde de căline,
 Lună după lună vine,
 Primăvara e ca mâne,
 Primavara infocată
 Ce-o așteaptă lumea toată
 Să vie cât de curând.
 Să vedem iarba crescând.
 Pădurile înverzind.
 Păsări prin codri cântând
 Și voinici la plug mergând.
 Iar pe câmpul iest de luptă
 Să vedem bătaie cruntă
 Care acum se așteaptă
 De o lume infocată,
 Infocată-nfierbântată,
 Până-i lumea să se bată.
 Frunză verde tri și tri,
 Codrii cred e-or înfrunzi
 Și pădurea a-verzi.
 Dar una mai rece-a fi
 Că oamenii s-or pustii.

Iar în anii viitori
 N-or fi bărbați, nici feciori,
 Că în vara care vine
 Mulți s-or duce-n cea lume.
 Dar acuma iată vine
 Primăvara de-a lucra
 Și pământul de-al ara,
 Dar cu cine s-a lucra
 Că nu-s boi de a ara.
 Nu-s nici boi, nu-s nici bărbați
 O, ce lume de năcaz.
 Că boi și cai de-ar mai fi
 Femeile-ar plugări
 Cu cei mai slăbuți copii.
 Că alții cred că n-ar fi
 Harnici de a plugări.
 Că și câți săraci au fost
 I-au azentat acum pe toți,
 Pe băieți și pe bătrâni
 I-au luat pe toți de buni.
 De buni ca să cătunească

Viața să și-o amărăscă
Prin celi șanțuri și păduri
Ca și lupii prin păduri.
Acuma așa-i lumea
Mai toți gustă-așa din ea;
Tinerii și bătrânii,
Insurații, feciorii.
La toți acum la ajunge,
Cu toți pot acuma plânge
După vremea ce-a trecut
Când bătaia s-a-nceput.
De-a mai fi odată bine
Și-a mai fi odată lume,
Cum a fost nu a mai fi
Până-i lumea de-om trăi,
Dar năcaz și zile grele
Va vedea cred orișicare.
Feștecăre om pe lume
Are acuma ce spune
Care-a fost printre străini
Știe ce-i grău-ntre spini.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XI

Foaie verde zdrob mărunț,
Până mare m-am făcut
De cătane n-am știut,
Dar dac-am crescut mai mare
Cătunia samă-mi are.
Foaie verde măărăcine,
Cătunia e pe mine
Acum văd destul de bine
Câtă grijă pui pe mine.
Am lăsat port românesc
Pentru port de-ăst muscălesc.
Foaie verde alunească
Țara asta muscălescă
Numai două doruri are
Și-o cale plină de mure;
Pe unul merg fetele.

Iar care a fost civil
Ști ce-i miera din pclin.
Cu toții avem ce spune.
Tot de rau și nu de bine.
Foaie verde și una,
Pe toate noi le-om uita
De pacea s-a aseza
Macar într-această vară
Să scăpăm de zile-amară.
Că eu cred că e demult
De când aste s-o-nceput
Și acuma ar fi bine
Să se gate azi, sau mâne.
Frunză verde de pe rât,
Am scris că mi-o fost urât
Aici pe acest pământ,
Pe pământul muscălesc
Viața să mi-o amărăsc.
Numele așa mi-l cheamă,
Ioan Grapini a bună samă.

Pe unul nevestele,
Fetele se duc la frați,
Nevestele la bărbați,
Numai la mine nu vine
Să mă vadă ce-i cu mine.
Foaie verde de izlaz.
Să vadă al meu necaz.
Rozmarin mândru tufos,
M –o făcut mama frumos,
La cătane de folos.
Foaie verde lemn pălit,
Aicea când am venit
N –am fost deloc veștejit,
Am fost un tânăr băiat,
Dar m-oi întoarce bărbat
Cu mustața răsucită

Și cu fața îmbătrânită.
Arză –te focul Rusie
Și toată pădurea-n tine
Să rămâie-un stăjarel
Să mă sui eu sus în el.
Să mă uit o dată roată
Da de-oi vedea lumea toată.
Să zăresc și țara mea
Și ce drag am eu în ea
Necăjit ca mine nu-i
Numai puiul cucului
Când îl lasă mama lui
Îi mijlocul codrului,
Dar nici acela nu-i așa
Cum is eu pe aicea.
Așa-mi vine-un dor și-un plâns
Unde-am fost și ce-am ajuns.
Săraci ochișorii mei
Multă lume văd cu ei,
Dar nu văd oameni de-ai mei.
Foaie verde de bujori.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XII

Foaie verde de pe vie,
Să mai scriu o poezie
De a mea tristă junie,
C-o petrec în bătălie.
Ce trai duc eu pe-aicea
Chiar în țara Rusia.
Zilele cât mi-s de-amare
Că sunt în străină țară
Și stau tot între hotară
Ca si-un lup,ce-i crudă fiară.
Nu am parte de cortile
Să-mi alin viața-n bine.
Numai prin gropi în pământ.
Duc un trai cu mult urât.
Tânar și încă-n putere,
Vai și-amar ce mai durere.

Vai de maica cu feciori,
Că plânge de multe ori
Și suspină-adeșori
După scumpii ei feciori.
Care-au căzut prin război
Și care sunt prin spitale
Și trăiesc zile amare.
Tot am scris și tot am zis
Că cine-aceasta a scris
Rău nu i-i astăzi în lume,
Dar apoi nice prea bine.
Foaie verde leuștean,
Un fecior de ardelean.
Foaie verde porumbar,
Un fecior chiar de plugar,
Dară astăzi e tunar,
Numele de vreți a-l știi,
Ioan Grapini va fi,
Foaie verde busuioc,
Din Rodna Veche de loc.

Foaie verde și una,
Dar de-ar mai fi cineva,
Cineva din satul meu
Nu mi-ar părea așa greu,
Să fie aceea care
În lume-o iubesc mai tare.
Să fie, zău, aceea
Nu mi-ar fi viața grea,
Deloc n-ar fi supărat
Că sunt așa-ndepărtat,
Că de multe ori gândesc
Că de ce mai și trăiesc
Dacă nu pot să iubesc
Acuma la tinerețe
Când e dragostea-n dulcețe,
C-apoi când voi fi bătrân

Se va preface-n pelin.
Acum văd eu tare bine
Că-mi petrec a mea junie
Toată numa-n bătaie.
Iar la urmă mai știu eu
Mă mai duc în satul meu.
Până-acuma mi-a mers bine
Dar de-acum nu știu ce vine.
Fără una o știu bine:
Că-s aici de ani de zile.
Apoi cât pe-aici vom sta
N-o mai știe nimenea.
Eu mă tem că tot așa
Ne-om petrece viața.
A noastre dulci tinerete
Pe aici ni le-om petrece.
Că ceva semne mai bune
Nu se văd astăzi în lume.

Iar apoi de ceva bine
Nu auzi vorbind pe nime.
Aicea eu când am scris
Gândul meu așa mi-a spus:
Că sunt de un dor cuprins.
De un dor tare-n focat
Ce de mine-i depărtat,
Departa-n al meu sat.
Ion îmi cheamă numele
Și mi-s dragi copilele
Numai iarna și vara
Și cât mi-a fi viața.
Eu în veci nu le-oi urî
Pân' pe lume viu voi fi.
Sunt un june de plugar.
Azi sunt căprar la tunari.
Drag mi-a fost în al meu sat
Și-s din Rodna-adevărat.

XIIIU Cluj / Central University Library Cluj

Foi uscate pe răzor.
Muieri cuprinse de dor
C-au murit bărbații lor.
Mame plâng după feciori.
Surori după frățiori.
Fetele după drăguți.
Umblă în casă oftând.
Lacrămile povoi curgând.
Copiii de mame-ntrebând
Și din gură tot grăind:
-Spune, maică, adevărat
Tata unde a plecat?
La copii nu le spunea
Ci afară că ieșea
Și de plâns se apuca.
Aude în grajd mugind
Boii gazda lor chemând
Și din gură-așa grăia:

-Dragi doi boi, averea mea,
Ce vă jeluți așa.
Ori și voi știți tare bine
Gazda voastră nu mai vine.
C-a murit în bătaie
Departa de-a lui moșie
Și uade i-o fi mormântul
Știe Dumnezeu prea-sfântul
Și-n loc de cruce la cap
I-au pus un brad răsturnat?
Și-n loc de-acoperământ
Corbii croncănesc în vânt
Și-a rămas casa pustie.
Câinii latră-a sărăcie.
Vai și-amar de casa toată.
C-a rămas fără de tată.
**“scrisă în 16 aprilie 1915 în
Tomașov”**

XIV

Foaie verde de săcară.
 Plecai cu trenul din țară.
 Dimineața până-n zori
 Gemea trenul de feciori.
 Așa zile ne-am tot dus
 Până-n Galiția-m ajuns.
 A trecut o săptămână
 Pușca n-o lăsăm din mână.
 Sâmbăta colea spre seară
 Veneau gloanțe cu sială.
 Foaie verde fir de bob.
 În pădurea Dunczov
 Suspinaț-am și-am oftat,
 Atunci, mândră, te-am uitat.
 Foaie verde ca iarba,
 Scris-am din Galiția
 În făcutul zorilor,
 Pe câmpul vitejilor
 Unde-aveam să ne-ntâlnim
 Pe dușmani să-i potolim,

Să ne luptăm față-n față,
 Amar de-a noastră viață.
 Sabie scaldată-n sânge.
 Taci, mândruță, nu mai plânge.
 Că noi suntem să luptăm,
 Țara să ne-o apărăm.
 Dau-ar bunul Dumnezeu
 Să fie pe gândul meu,
 Dușmanii să părăsească
 Țara noastră să-nflorească.
 Galiție, țară amară.
 N-aș vrea să te mai văd iară.
 Frunză verde de trifoi.
 Scris-am veste din război.
 Vă rog fraților iubiți,
 Care acestea le citiți,
 Vă poftesc ca să trăiți
 Într-un mulți ani fericiți.

XV

Frunza verde lemn uscat.
 De-acasă când am plecat
 Părinții, frați am lăsat.
 Pe vecini și cicalați
 Supărați și necăjiți
 Și de mine despărțiți.
 Frunză verde iedera.
 De-ar da Maica Precista
 Să mă duc înapoi iară
 Înapoi în a mea țară.
 Trei zile io n-aș mânca
 Nici nimica n-aș lucra
 Fără tot v-aș povesti.
 Multe v-aș istorisi.

Când și pe unde-am umblat
 Și câte m-au mai mâncat.
 De opt luni, ba și mai bine
 Is tot ca și vai de mine.
 Nu știu ziua, nu știu noaptea.
 Când la om îi vine soartea.
 Părinți și ai mei frați iubiți
 Trebuie asta s-o știți
 Că aici în bătălie
 Orice poruncă să vie
 Ziua, noaptea, tot mereu.
 Acar când vrea Dumnezeu,
 Musai s-o îndeplinim,
 Pe dușman să răzbin.

Tunurile sună din greu
Și puștile tot mereu.
Da mă rog dă-mi, Doamne, bine
La toată lumea și mie
Aiestea ca să se gate,
Să se puie odată pace.
Puștile să nu mai sune,
Tunul să nu mai bubeie
Și să deie Dumnezeu
Să mă duc în satul meu.
Că așa mi-i de urât
Aici pe acest pământ,
Că îs tare-nstrăinat
De părinți, de al meu sat.
Prin Galiția, prin Rusia,
Am umblat, mânce-o pustia,
Dar acum aş vrea să fie
Capătul la bătălie.
Să scap de-aici sănătos,
Să mă-ntâlnesc cu ai noști.
Frunză verde de dudău,
Dă, Doamne, pe gândul meu
Foaic verde ruptă-n șasă
De Paști să fim toți acasă.
Vai, Doamne, ce rău îmi pare
Pe-a cui samă crescui mare,
Jale mi-i și-mi pare rău

XVI

Funză verde de săcară,
Galiție, țară amară,
Mulți voinici se luptă-n tine,
Pușini se întorc cu bine,
Foaică de pe baltă,
Merg feciorii să se bată
Cu muscalul, bată-l vna,
Care ne-a mâncat hodina,
Frunzuliță rămurea,
Ajunși în Galiția,

Pe-a cui seamă crescui eu,
Muriu-aș, moarte nu vine,
Aș trăi și n-am cu cine,
De-ar ști omul ce-ar ajunge
Tot ar suspina și-ar plânge,
Asa-mi cântă cucul mie
Să stau tot în căuunie,
Să n-am surori, să n-am frați,
Fira-ți dușmani blestemați
Că de când bătaia ține
Rămân cășile pustie,
Cătunia, ard-o focul
La mulți le-a mâncat norocul,
Frunză verde de sălcuță,
Io-s tânăr și n-am mândruță
Și cred că nici n-oi avea
Pân' bătaia va ținea,
Frunză verde de bujor,
Cartea-i scrisă de-un fecior,
Frunză verde măicreană,
Grapini Ion îl cheamă,
Trandafir în piept la fete,
E tocmai din Rodna Veche.

Scrisă în 3 decembrie 1915 în
satul Niculuși, gubernia
Basanovici, Rusia

Patru zile ne-am tot dus
Fără să găsim vreun rus,
După ce-am intrat în foc
Veneau gloanțele potop,
Dar și noi pușcam întruna
Către ei, bate-i-ar vina,
Cădeau rușii cu grămada
Cum cade iarna zăpada
Și zburau în aer plumbii
Parc-ar fi zburat porumbii.

Iară tunul crunt urla
Când grenada o zvârlea.
Însă eu, pușcam cu soare
Veneau gloanțe prin picioare
Și ne-aruncau prin răzoare
Și zăceau răniți prin sânge
Și nu era cine-i plânge.
De-ar vedea maicile-ar plânge
Cum curge pârâu de sânge
Și viața li să stânge.
Dar care n-ar suspina

XVII

Foaie verde lemn uscat.
Când în bătaie-am plecat
Ghezășul sta de pornit
Și de plecare gătit.
Trenul prinde-a fluiera.
Nevestele se cânta.
Fetele după feciori.
Mamele după-ajutor.
Fetele după drăguți.
Neveste după iubiți.
Trenul pleacă gâfâind.
Dealuri, munți înconjurând
Pân' deodată se oprește
Și-n Galiția sosește.
Mulți feciori sub steag s-adună
Și cu toți în luptă tună
Și se luptă cu mândrie
Pentru scumpa de moșie.
Cerul de foc se roșește.

XVIII

Frunză verde lemn uscat.
Doamne, mult am suspinat
De când ne-au mobilizat
Și mai mult voi suspina

Când aude așa-ceva.
Pe care maică n-o doare
Auzind că fiu-i moare.
Care maică nu suspină
Când fecioru nu-i la cină.
Aibă inimă de piatră
Și-ar vărsa laicrimi îndată.
Frunză verde de trifoi.
Vai și-amar feciori de noi.
Toți am mers flori înflorite
Ne-om întoarce vestejite.

Apa-n râuri clocoteste.
Cad feciorii, cad potop.
Dar alții le vin în loc.
Steagul tot îl găuresc.
Pe noi nu ne nimeresc.
Vai, că pe unde umblăm noi
Nu mai vezi pământul gol.
Fără sânge de cel roș
Din voinicii cei frumoși.
Nu vezi frunză, nu vezi iarbă.
Numai sânge până-n barbă.
Sânge de-a francezului
Și mai mult de-a rusului.
Câtă lume, câtă țară.
Nu vezi numai tot cătane
Prin decunguri pituliți
Ca zăvozii cei cumpliți.
La comanda domnului
Să dăm foc dușmanului.

Pân' s-o demobiliza.
Multe gânduri am gândit
Și multe am socotit.
Când în bătaie-am pornit

Noi așa am socotit:
Că bătaia n-a fi grea
Nici atâtă n-a ținea,
Că-n august când s-o-nceput
Noi cu toții am gândit
Că vreo lună, două trece
Și noi acas' ne-om întoarce.
Dar rău, Doamne, ce-au trecut
Multe luni de la-nceput,
Zile multe și frumoase
Și acasă nu ne lasă.
Și noi tot așa gândim
Războiul să-l biruim
Pe dușmani ca să-i zdrobim,
Căci Crăciunul a venit
Și-n război l-am petrecut.
Dac-am văzut și-am văzut
Că Crăciunul a trecut
Ne-am pus și iar ne-am gândit

XIX

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frunză verde de săcară,
Prins-am pana-n mână iară
Să mai scriu din astă țară
Cum mi-i viața de amară.
Frunză verde de sub vie,
Cu năcaz și cu mânie
Și cu rău din cătănie,
De pe câmpul de război
Cum am petrecut-o noi,
In război cu Rusia,
In țară-n Polonia
Și cu neamțu-alătura.
De pe câmp și din pădure
Cum ne-am luptat pentru țară
Ziua, noaptea fără samă,
Cu puștile, cu tunurile
Și mai mult cu gândurile.
Foaie verde ca alunul,
Cum am petrecut Crăciunul.

Și multe am socotit
Și am zis gândului: lasă
Că de Paști vom fi acasă.
Au venit Paște frumoase
Și noi tot n-am mers acasă
Și poate că pe Rusale
Noi tot vom fi prin bătaie,
Căci văd e-așa s-ai pornit
In bătaie de cumplit.
Știe Maica Precista
Când războiul s-a găta.
Zece luni că au trecut
Bătaia de s-o-nceput
Și-acum ar putea să fie
Capătul la bătălie.
Să mergem și noi pe-acasă
Să vedem ce mai rămasă.

Crăciunul cel unguresc
Acum vreau să v-amintesc
Că-n ajunul de Crăciun
Ne-am luat cu toți la drum
Și-n loc ca să facem pom
Ne-am dus cu munițion.
Am dus șrapnele la tun
Să facem pom de Crăciun
C-avem să ne veselim
Cu muscalul că-i vecin.
Frunză verde de pe răț.
Bine ne-am mai veselit
Și foarte bine-am jucat
Cu muscalul blestemat.
Frunză verde lemn stufos,
Am avut un bal frumos
Până la Crăciunul nost',
Că de când am ruculit
Tot bine ne-am veselit.

Că muzica n-a mai stat
Zi și noapte a cântat
Și acum de sărbători.
Ascultați aici, feciori,
De pe câmpul de război
Cum ne-am petrecut și noi.
Pe-aici cum am petrecut
Și ce muzic-am avut:
În loc de primaș întâi.
Au fost tot gaver-mașini.
Apoi cei cu puștile.
Au fost ca și trâmbițele,
Apoi tunarii de câmp.
Au fost contrașii de rând,
Tunuri cu calibăr mari.
Aceia au fost gordunari.
Frunză verde lemn uscat.
Tot mereu așa-am jucat
Zi și noapte ne-ncetat
Cu muscalul blestemat.
Muzica așa trăgea
Cinci hotară s-auzea
Ș-apoi gorduna cea mare
S-auzea zece hotară.
O, ce bine mai jucam
Și ce băuturi aveam.
Că în loc de uiegi cu bere
Veneau printre noi ștrapnele.
Și-n loc de litre de vin
Veneau gloanțe zbârânăind.
Pe la urechi șuierând
Și printre noi explodând.
Și-n loc de țăr de jinars.
Beam mereu tot la năcaz.
La năcaz, la voie ră,
Mănec-o focu' Rusie.
Și-n loc să mâncăm plăcinte
Mâncăm vreo două-treicrumple.
Și-n loc de pancove coapte
Răbdăm foame cât să poate.
Și-n loc de pat cu perină

Tot suspin de la inimă.
Și-n loc de-am vedea drăguța.
Îmi puțulesc pușcuța.
Mi-s frați cu tata,
Și roatele de la tun
Mi-s unchieșii cei mai buni
Și țava ce stă pe roate
Aceea îi al meu frate.
Apoi surorile mele.
Târșguri de cele grele
Cu granate și ștrapnele
De care pușcăm cu ele.
Că de când sunt depărtat
Ziua, noaptea-mi tot pușcat.
Rar de tot am mai mâncat.
Că minaja ar fi dulce
Dar dușmanul ne ajunge
Și când ne dă să mâncăm
El pușcă și nu putem.
Frunză verde de trifoi,
Rușii-s mulți și noi vreo doi.
Când încep cu tunurile
Să dărâmă dealurile.
Soarele se-ntunecă
Așa de păgân mai pușcă.
Unde grenada cădea
Groapă de-un metru făcea,
Râniți ca frunza pica:
Frunză verde de salcie.
Doamne, puținii s-or întorce
Sănătoși, nevătămați,
Nerâniți, neîmpușcați.
Frunză verde de pe vale.
Cine n-are noroc, n-are
Decum naște până moare.
Precum n-am avut și eu
Să rămân în satul meu.
N-aș mai ști de nici-un rău.
Dară rusul blestemat
El pe toți ne-a adunat
S-o trece vară de vară

Până-mi văd părinții iară.
Părinții cu frații.
Neamurile, vecinii.
Frunză verde grâu mărunț.
Multe-am tras pe-acest pământ.
Străbătând din țară-n țară
Și să n-am de loc tigneală

Ca și ziua și noaptea
Să fiu una cu moartea
Să străbat eu țările
Ca lupul pădurile.
Să umblu din sat în sat
Să lupt pentru împărat...

XX

Frunză de alunuț verde.
In anul patrusprăzece
Mulți voinici sângele-și varsă
Pentru tot neamul de-acasă.
Foaie verde de măruț.
De la Galiția-n sus
Pline-s toate drumurile
De soldați cu tunurile
Și cu tunurile mergând.
De la inimă ostând
Și din gură cuvântând:
-Căpitane, căpitane.
Dă-ne o țară de răst
Să ne treacă de năcăz.
Și să scriu o cărticea
S-o trimit la mândra mea
Pe-un pui de turturea.
Iar tu pui de turturea
Du-te la mândruța mea
Și te pune-n drumul său
Și-i spune de traiul meu
Cum petrec eu tot mereu:
Dimineața nu prânzesc
Fără tot mărșăluiesc.
Nice seara nu cinez
Fără numai tot oftez.
N-am nici perină la cap
Cum am fost eu învățat.

Dorm numai prin decunguri
Și pe la civili prin șuri
Și de frig suntem sătui.
De când de-acas-am plecat
Multe lacrimi am vărsat.
Multe rele m-au mâncat
Și mai rele, și mai bune
In carte nu le pot spune.
Că le-aș pune pe hârtie.
Da nu-i peana să le scrie.
Nici mâna să le biruie.
Sună focul de tunuri
Peste munți, peste păduri
Pân' la noi în decunguri.
S-aud gloanțele venind
Și lângă noi explodând.
Eu te rog a mea iubită.
Mai scrie-mi o cărticică.
Scrie-mi iute și curând
Să-mi mai stâmpăr al meu gând.
Să o prind, să o citesc
Inima s-o liniștesc
Dacă nu pot să-ți vorbesc.
Să-ți vorbesc eu cu gura
Dacă ne-a fost soarte-așa:
Să trăiesc prin țări străine
Să nu mă-ntălnesc cu tine.
Ardă focul ghezăsu

Cum înstrăină omu',
Te scoate din satul tău
Și te duce tot mereu
Și te duce în țări stăine

XXI

Foaie verde mărăcine,
Tocmai primăvara vine,
Primăvara de-a lucra
Și pământul de-al ara,
De-al ara de-al sămăna
Ca la toamnă cineva
Să aibă de-a secera
Și la iarnă ce mânca.
Dar iată, cât e de bine
Că pe acasă nu e nime
Harnici și de a lucra
La pământ toată vara,
Cari să poată birui
Tot lucrul de-al isprăvi.
Cu aratul a fi a ce-a fi,
Că încet or plugări
Muierile și copiii,
Dar la vară de-a cosi
Nu știu nime cum a fi,
Cine iarba va cosi
Și cine va pologi.
Tocmai și la noi acasă
Cine acuma rămasă:
Un moșneag slab și bătrân
Singurel și fără samă
Ajutor n-are ca-n palmă.
Căci în anii trecători
A fost tot cu slujitori,
Că avea vreo trei feciori.
Dar acuma ce mai are:
Un dor și o jele mare.
Cel mai mic se hodinește

Să nu mai cunoști pe nime:
Ne-a scos dintr-a noastră țară.
Nu știu de-om întoarce iară.

Și de lume nu grijește,
Dar eșcalalți mai mari
Acum slujim la tunari,
Nu-l putem să-l ajutăm
Și nimica să-l lucrăm.
Suntem amândoi cătane
Și amândoi în bătaie:
Unu-n nordul Rusii,
Altu-ntr-a Italiei
Și numai Dumezeu și
Vreodată ne-o întâlni.
Că lumea-i stricată rău
Și se poate foarte greu.
Aici nime nu gândește,
Nici de moarte se ferește
Că nici nu este unde
De moarte a te ascunde,
Că șrapnelul și granatul
Il găsește și pe dracul.
Dar noi așa am jurat
S-ajutăm pe împărat
Zi și noapte nencetat,
Țara să ne-o apărăm.
La dușmani să nu ne dăm
Și nu ne-om lăsa suhan
Pâna-i lumea la dușman
Și nici Dumnezeu nu vrea
Pe pismași a-i ajuta.
Că tot numai eu au vrut
Războiul de l-anceput,
Francia și Anglia
S-au luat toate deodată

Și pe noi ca să ne bată.
Dar vezi cel de sus e bun
Nu ajută la hain.
Sârbia ce au făcut,
Toată țara și-au pierdut.

XXII

Trandafir de pe cetate,
Ce mai jele e pe sece
C-au rămas goale cu toate
De feciori și de bărbați
Care-au fost ca niște brazi
Și-au rămas acum pe sate
Numai neveste și fete
Și batrâni mai sunt vreo tri
Și sunt și vreo doi copii,
Care n-au fost buni găsiți
La cătane folosiți.
Câți au fost cât de cătuși
Toți pe rând că i-a adus
Și iaca așa acuma
Nu mai este nimenea.
Numai femei au rămas
Să tragă ele năcaz
Au rămas neveste multe
Iar fete cât iarba-n munte.
Numai ele-acum mai sunt
Și tot lucrul de făcut.
Lucru-ar mere cum ar mere,
Dar nu au nici o plăcere
Căci acum și-n civilie
Nu e nici o bucurie.
Nu sunt nunți, nici cununii.
Nice ceva veselii,
Nu e zi de sărbătoare
Să se bucure oricare.
Niște zile grele sunt
Astăzi, acum pe pământ.
Trandafir de pe cetate.

Iară țara Rusului
A pierdut mult dintr-a lui
Și oricât s-ar razboi
Pe noi nu ne-or birui.

Săracile-s noastre fete
Ce noroc mai sunt și ele
Intr-aceste zile grele
Sa-și petreac-a lor fetie
In așa mare mâhnire.
Trei ani sunt minteni pe loc
De când nu a mai fost joc.
N-a fost joc, n-a fost plăcere,
Fără numai tot durere.
Acarcare fată mare
Are un om în bătaie,
Un om pe care-l dorește
Și-napoi nu mai sosește:
Una are-un bădișor,
Alta-un dulce verișor,
Care demult s-o lăsat
Și-napoi n-a înturnat.
Nu este aceea fată
Să nu fie supărată.
Când bine se socotesc
Că în ce zile trăiesc
Nu mai ești o fată mare,
Sau babă bătrână tare,
Sunt veștejite cu toate
Că au gânduri multe foarte.
Cari le chinuiesc de moarte.
Dar săracii de feciori
Ia, aicea prin război
Ei cu greu tare o duc
Viața lor pe pământ,
Că și acuma sunt
Gropi săpate în pământ

Ce le cheamă decunguri
Care-ți fac multe gânduri.
Din decung și inlaugram
Te duci să vezi pe dușman,

XXIII

Frunzucă verde din vie,
Mă apuc și eu a scrie
Un vers despre bătălie,
Despre câmpuri și păduri
Unde-am stat de zece luni,
Cu inima supărată
C-o venit primăvara
Și ne trecem viața
Pe-aici, prin Polonie,
Lâng-orașul Tomasov,
Și nu-l fi cunoscut eu.
Frunză verde de ovăz.
Numai tot o grijă-am
Că mi-o pierde viața
Și-napoi n-oi înturna,
Că nouă luni au trecut
Nici un bine n-am avut.
Frunză verde de secară,
Blestemată să rămâi,
Mânce-te focu' scerit
Că demult aici aștept
Și poate-oi mai aștepta
Pân' din tine voi scăpa
De multe ori m-am gândit
Că nu mai am de trăit,
Că veneau gloanțe pe coastă,
Se spârgeau deasupra noastră.
Mai mult noaptea am umblat
Și tot meren am pușcat,
Că ziua nu cutezăm,
Numai puțin de ne zărea
Zece gloanțe trinita
De rupeau pădurile,

Iar acolo te așezi
În ștelung și îl păzești,
Ziua, noaptea, tot mereu
Acolo ți-i locul tău.

Cutremurau dealurile.
Noi dacă ne-am învățat
Nici în samă n-am luat.
Primăvara a sosit.
Pădurile-au înverzit.
Toată iarna ne-am gândit
Când pădurea va-nverzi
Noi acasă vom sosi,
Iar acum precum se vede
Frunze iarăși va cădea
Noi de-aici tot n-am scăpa.
Multe drumuri am umblat
Prin acest nisip uscat.
Trece iarna și va trece
Și anul patrusprezece.
Tot gândești și socotești
Pe noi să ne prăpădești.
A venit primăvară
Anul cinsprezecelea
Războiul nu se mai găta.
Tunurile tare sună.
Noi gândim a voie bună.
Tunurile mereu dau.
De loc ele nu mai stau
Și mașină de zburat.
Prin văzduh, seroplanul
Venea tocmai de la mascalu'.
A venit pe noi un pic
Până bine l-am zărit
Și-apoi ne-am gândit un pic
Și din tunuri l-am lovit.
El mereu ne tot probează
Cum mai bine să ne vază.

Când aeroplanul venea
În el bombe aducea
Să strice un pod de piatră
Care era peste apă,
Pod cu grinzile de fier
Trecea trenul peste el.
Un pod din Polonia
Peste apa Piliția.
Știe numai Fracista
Câtă vreme va ținea
Războiul cu Rusia,
C-a venit luna lui mai
Și-nflorit Polonia toată
Și războiul nu se gată
Și noi nu plecăm acasă
Din Polonia ruscască.

XXIV

Frunză verde de colie,
Iar am început a scrie,
Eu apuc condeiu-n mână
Și suspin de la inimă,
Să le scriu din punct în punct
Toate după cum au fost.
Foaie verde trei mușcate,
Noi, tunarii, ne știm bate.
Când luăm câte-o cetate
Noi o pușcăm cu granata
Din oșale ferecate
Și unde granatul pică
Piatra-n munte se despică,
Iar când pușcă cu șrapnele
Pământul sună de jele,
Că șrapnelul unde cade
Pământul și piatra arde.
Noi luptăm ziua și noaptea

XXV

Cântă cucul tot a jele
Că vede că lumea pierc.
Cad feciorii prin bătaie,
Sângele curge șiroaie,
Tot voinici cu copiii mici
Și mulți tineri cu părinți,
Și mierlița suspinând
Căci vede lumea plângând,
Nevestele soșiorii
Și măicuțele feciorii,
Copiii pe tata lor
Că i-o lăsat cu mult dar
Și cu inimioara friptă
Făr-o bucată de pită.
Imi petrec eu viața
Aici, prin Polonia.

Tot alături cu moartea,
Ne luptăm adevărat
Pentru neam și împărat.
Ducem lupte sângeroase
Pentru tot neamul de-acasă,
De-acasă când am plecat
Eu mâna cu toți am dat
Și am zis că-s supărat,
Că sunt trist și necăjit
De porunca ce-a venit;
N-am ce face sunt silit
Porunca de-ndeplinit.
Vă rog, fraților iubiți,
Că acestea le citiți
Și de mine v-amintiți.
Vă poftesc ca să trăiți
Întru mulți ani fericiți.

Frunză verde viorele,
Vă scriu patimile mele
Celi mai bune, multe rele.
Iubite-a mele surori
Pliviți și-ale mele flori,
Le pliviți și le udați,
Dac-ar crește, vă-mpănați
Pe mine nu m-așteptați.
Că-n zadar mi-ți aștepta
Că-i grea tare porunca.
Spuneți la mândruța mea
Să nu-mi treacă nădejdea,
Căci acum sunt în bătaie
Unde om pe om se taie
Și pe-aicea umblă plumbii
Ca și cum zboară porumbii,
Cucule, cucuțule,
Astă vară-mi tot cântai mie
Să mă duc în bătălie
De asta nu m-am gândit
În bătaie de cătunit
Cucule, cât ce-ai pornit
Poruncă aspr-a venit,
Cucule, tu când te-ai dus
Veni poruncă de sus
În ziua de-ntâi august,

XXVI

Foicică lemn sucit,
Șaisprezece luni s-au împlinit
De când războiul s-a pornit
S-au gândit ba azi, ba mâne
Vom auzi de vreun bine
Și ne-am gândit tot așa
Că dac-a trece vara
În toamnă pacea s-a da,
Pacea nu ne-a dăruit.
Vara mândră a venit,
Codru mândru-a-nflorit

La toți care-au fost cătane
Să locuiască-n cazarine,
Să le deie puști și haine.
Cucule, să fi văzut
Apoi întru doi august
Când de-acasă am plecat
Mare jale-o fost în sat;
Se cântau biete neveste.
Toate se cântau moțește
Că le lasă singurele
Și să despărțesc de ele.
Cucule, cu pană rară,
Măcar către primăvară
Când te-arăți pe la noi iară,
Când vii cu cântecul tău
Să mă afli-n satul meu.
Foaie verde de mărar,
Scrisă-i cartea de-un tunar,
Din regimentul treizeci și doi
Unde cam toți sunt voinici.
E feldhoman regimentul
În focul cel blestemat,
Pe la Dunaev, în sus
Unde-i locul mai ascuns.

Câmpul mândru a-n verzit
Numai jale-i de trăit
Că tot copilu-i scârbit,
Se uită tot în pământ
Și de-l întrebi ce îl doare
Numai lacrimi curg la vale,
Iar după lungă-ntrebare
Îți spune că tată n-are.
Foicică trei migdale.
La muieri scârbă și jale
Că-n tot locu-s numai ele.

Care-au fost voinici bărbați
Toți sunt prin lume mânâți,
Frații sunt duși doi sau trei
Și nu știu altu de ei.
Inimioara li tot arsă
Și-ar dori să meargă-acasă
Măcar la vreme de coasă,
Dar maiorii nu îi lasă.
Foicica murelor,
Unde-i lumea fetelor?
Și soții nevestelor?
Feciorii măicuțelor
Și frații surorilor?
Unde-i lumea cea frumoasă,
Unde-i mângâierea noastră?
S-o dus ca apa pe coastă,
La-nturnat cine mai știe,
Cine o avea noroc să vie.
Foiliță trei măslin,
Când gândești și te uiți bine
Mă gândesc că-n sat nu-i nime,
Doar la Domnul nădejdea
Că-i puternic și-ar putea
Ca să facă pace-n țară
Ș-am veni acasă iară.
Negre-s vara murele,
Mai negre ni-s zilele,
Tot ne bat gândurile
Cât sunt de mari nopțile,
Cât sunt nopțile întregi
Mă bat gândurile reci,
Of, amar zilele mele.

XXVII

Frunză verde din tulpină
Când apuc condeiu-n mână
Eu suspin de la inimă,
Pare că m-a blestemat
Mama când m-a legănat
Să nu mai văd ce-am lăsat.

Că n-am nici o mângâiere.
Du-te, carte, du-te-n pace
Eu rămân că n-am ce face;
Zbori departe-n țara mea
La părinți, la frațiori
La care le duș dor,
Spune-le că-s în viață
În Rusia trăiesc cu greață.
Frunzucă verde de pin,
Unde nu-i pită, nici vin,
Unde nu-i pită, nici sare,
Fără dor și supărare.
Frunză verde busuioc
Acel ce nu merge-n foc
E om cu mare noroc.
Dar noi cei care luptăm
Noroc noi nu mai avem,
Gloanțele în jur de noi
Vin ca picurii de ploi,
Rău mi-a fost ursit de soarte
Să umblu țările toate;
Galiția și Rusia,
De le-ar mânca sărăcia,
De-o mai fie lume să fie
Să nu fie nici un bine
Într-aceste țări străine.

Scris în 3 decembrie 1915 în
satul Niculuși, gubernia
Basanovici, Rusia.

Ci să petrec cu oftat,
Crede, mândră, ce-ți vorbesc
Plâng, oftez și mă gândesc
La ce să mai și trăiesc
Cu tine nu mă-ntâlnesc.
În lume mai sunt femei.

Dar n-au ochii ca ai tăi
Și nu pot să mă gândesc
Că pe tine te iubesc,
Pe tine nu pot să te uit
Și nu pot iubi mai mult,
Pe tine nu te pot uita.
Nu mai poi iubi așa.
Gându-mi zboară tot la tine

XXVIII

Tuturor le pare bine
Că văd că vara vine,
Numai eu în cătunie
N-o aștept cu bucurie,
Nici primăvara să vie
Că știu că n-o să mă duc
Să țin de coarne la plug,
Nici să mân boii la jug,
Ci să-mi iau pușca-n spinare
Să umblu în lumea mare
Suspînând cu dor și jale.
Cu suspin, cu mutră grea

XXIX

Ardă focu' ghezașu'
Cum înstrăină omu'.
Ard-o focu' de mașină
Că, rău, Doamne, te-nstrăină.
Că numa-ntr-o zi de vară
Ea m-a scos din a mea țară
Și m-a dus în țări străine
Unde nu cunosc pe nime,
Eu departe-ntrre streini
Cu dor mult și cu suspin;
Eu departe-nstrăinat,
Voi cu dor și cu cântat

Nu mai pot iubi pe nime.
Desfă, mândră, ce-ai lucrat
Că nu e lucru curat
Și ți-o fi, mândră, păcat
Pentr-un tinerel băiat.

Imi petrec toată vara.
Toată lumea șade-n umbră,
Numai noi facem la fugă,
Trupurile ne asudă,
Neagră-i, neagră pădurea
Mai neagră-i inima mea;
Negru-i, negru codruțu'
Mai negru mi-i sufletu'.
Iarna trece, vara vine
Eu nu aflu nici un binc.
Binele de mine fuge;
Răul dinapoi m-ajunge;
Binele fuge de mine
Răul dinapoi îmi vine.

Că m-am dus și v-am lăsat.
Foaie verde si unu,
Vai, c-a trecut Crăciunu'
Și eu numai văd satu',
Satul și cu părinții,
Surorile și frații.
Vai, Neamțule, să fii bun
Să ne dai urlav acum,
Măcar de lăsat de sec
Ca pe-ai noștri să-i mai văd.
Ce haznă de-acest Crăciun
Că eu am fost tot pe drum;

Tot pe drum și supărat
Ca omul cel depărtat.
Căci unde gândește la voi
Și știu eu cum v-am lăsat
Supărați și negăjiți
Și de mine despărțiți,
Mi se pune-un nod în gât
Și nu pot nice să plâng.
Ziua, noaptea ce-o petrec
Tot acasă mă gândesc,
Că acum mai e-au trecut

XXX

(din America)

Bate, Doamne, ce vei bate,
Bate frunza mărilor
În țara englezului
Că englezu-i câne rău
Te pune la lucru greu
Și strigă: Gohet mereu;
Când vine duminică / Central University
Fetele se duc la joc,
Noi scoatem fierul din foc.
Unii-întoarnă fetele,
Noi stoarcem câmășile
Și în loc de ceteră
Fluieră la fabrică
Și-n loc de-a merge-n vecini,
Luăm farfurii-n mâni.
Pentru un taler și cincizeci
Lucrăm zile, nopți întregi.
Zeci îi dau pe mâncare
Dacă vreați să lucru tare
Zece-i dau pentru rachiu
Dacă vreau ca să mai-fiu,
Zece-i dau pentru o bere
Dacă vreau să am putere,
Zece-i dau pentru spălat
Dacă vreau să fiu curat,
Și zece-i dau pentru pat

zece-1

Șasă luni și chiar mai bine
Și noi tot prin țări străine.
Umblăm ziua, umblăm noaptea,
Viața-i una cu moartea
Și umblăm din sat în sat
Să luptăm pentru-npărat.

“Scris în 2 februarie 1915, în
Galiția “

Chiar e-un taler am rămas.
Cinci coroane la schimbat,
Nu i-aș mai fi căpătat,
Mai bine să fi murit
Decât să fi cunoscut
Banii din America
Care-ți mănca viața
Că-s fecior, ca rujile,
Tineri ca și florile
E-a mânca puterile.

Ieși, mândruță-n deal la tău
Și cântă cântecul meu
Și mi-l cântă cum mi-l ști
Să te-aud de unde-oi fi
Din fundul Americii,
Din mijlocul fabricii,
Că eu când te-oi auzi
Afară că oi ieși.
După ce te-oi asculta
În fabrică m-oi băga.
De lucru m-oi apuca.
Dacă lucrul oi căta
Saica-n mână voi lua
Și acasă voi pleca.
În casă dac-oi intra

Pe față că m-oi spăla.
Părul mi l-oi pieptăna
Și puțin că m-oi gândi
Și-o cârtică ți-oi scri.
Cârtică-n cornurele.
S-o citești, mândră, la stele

Ca să ști că-i dor și jale.

Jurnalele de la VI la XXX sunt
scrise de soldatul Ioan Grapini
în caietul său de front, în primul
război mondial, în Galiția.

JURNALE SCRISE ÎN PRIZONIERAT

Soldatul rănit

Soldatul rănit în război
In puțină vreme chinuit muri
Departa de-a lui țară
In care se născuse și-n care trai.
In noaptea lui amară
Care-l purtase și care-l sfârși.
Soldatul tânăr la față
Vrednic de viață aicea căzu.
Ploaia de gloanțe care
Zburase întruna veni
Pe frumoșii noștri soldați
Pe mulți, pe mulți îi răni.
Pe soldatul nostru însă
Mai multe gloanțe-l pătrunsă
Și de moarte-l răni.
Pe dunga de șanț căzuse
Și-n a lui sânge se învârti.
N-avea nici un prieten,
Nici un cunoscut
Ca să-i ajute, toți au trecut.
De multe ori el încercase
Din pădure afară să iasă.
Dar bietul om n-a izbutit,
Căci trupul lui de gloanțe
pătruns

Și a lui sânge de tot s-a scurs,
Puterea nu-i de ajuns.
In urmă a fost silit
Să rămâie aicea pierit.
Camarazii lui departe au ajuns
Pe care gloanțele nu i-a pătruns.
Tânărul om jos s-a lăsat
Și pe urmă a strigat:
"Sanitari! Sanitari!" că doară
De undeva-i vine ajutor.
Departa în întuneric
S-aude un strigăt de jale
Și acesta are glas de durere.
Din ce în ce glasul slăbise,
Și-n urmă nu se auzise
Căci soldatul nostru amuțise.
Soldatul nostru stătea pe dungă.
Și abia mai putea privi
Pe orizont luna cum se ivi.
Se ridica ea în roșeață
Și pe-a soldatului față
Razele ei roșii se opri.
Pare că și ea duioasă
De-atâtea moarte ce privi
Fața ei frumoasă se roși.

Soldatul nostru cu jale
Privea razele luni în cale
Ce printre crengi la el privi.
Mai de multe ori el încercase
Cu mâna sângele-a-l opri,
Dar puterea din mână
Încet, încet i se slei
Mai încercă odată
Cu fața asudată
Cu mâna s-o șteargă,
Dar puterea i se lei
Și soldatul nostru nu izbuti.
Pe urmă începe a plânge
Și cu mare jele așa se frânge
După copilașii săi,
Necrescuți și tinerei,
După draga lui soție
Care-l așteaptă să vie
Înturnat din cătunie.
Încet, încet mâna-și întinde
Și veșmântul și-l mai strânge
Și ascultă cu răbdare
Zgomotul din depărtare,
Căci dușmanul năvălește
Și-ndată în ele sosește
Și pe loc îl prăpădește.
El puterea și-o adună
Cu vederea de la lună,
Se ridică-ncet pe-o mână
Și se trage pușintel,
La un loc mai potrivit
Și de gloanțe mai ferit.
Luna-n orizont privește,
Ști el bine c-a muri
Și cu el nu s-antâlni.
Jalea mare îl cuprinsă
Și la inimă îl frânse.
Ochii-n lacrimi îi scâldase.
Către lună se-ndreptase,
Se rugă încet, mereu
Cătră bunul Dumnezeu

Pentru copilașii săi,
Că rămân ca vai de ei,
Pe lume îs năcăjiți
Și de soartă azvârliți.
Mai pe urmă el gândește,
Cu fața-n sus se-nvârtește:
-Mândră lună, rămas bun.
Că eu nu mai pot nicicum,
Îți mulțămesc de vedere,
Mi-ai dat puțină plăcere.
Pușintel m-ai luminat
Când din lume am plecat.
Sufletul s-a hodini,
Iar la trupul meu ce-a fi?
N-are cine mă-ngropa,
Fiarăle mă vor mânca
Așa el gândind mereu
Il apucă somnul greu
Adoarme încet și dus
Și din lume a răpus.
Zăpada urma i-a ascuns,
Nu ști nime unde-i dus.
In mormântul de zăpadă
Bietul soldat a ajuns.
In primăvara următoare
Când zăpada s-a topit
In margine de pădure
Soldatul nostru s-a zărit,
Dar trupul lui cel voinic
Acuma era putrezit
Și la față schimosit,
Dar iubita lui soție
Mult ar da ca ea să știe
De doritul său iubit,
Trăiește, ori a murit
Căci multe cărți a trimis
Și n-a căpătat răspuns.
Conștiința ei îi spune
Că iubitul nu-i pe lume
Și din vis a presupus
Că din lume e răpus

Și întruna se gândește
Și mereu se tot căiește.
Presupunerea-i vestește.
Că scumpul ei nu trăiește.
Copilașii îi privește.
Iar de rău nu le vestește.
Când în urmă s-a gătat
Războiul și s-ancetat
Copilașii-au așteptat
Și nevasta pe bărbat.
Dar el nu s-a înturnat.
Mult a plâns și s-a căit
Căci scumpul lor n-a venit.
Mult ar da și ca să știe
Și ar vrea cu bucurie
În ce parte el să fie.

Întoarcerea fraților acasă

Cale-n jos printre Carpați
Din robie vin doi frați.
Ei la răzoi au pornit
Și-n robie au ajuns.
Căci prin multe bătăi crunte
Au pășit tot înainte.
Dar în urmă au căzut
Ca prizonieri și răniți.
Au șezut mult în prinsoare
Cole-n răsărit de soare
Între popoară păgânc
Singuri și fără de nime.
În loc foarte depărtat
De-a lor țară, de-a lor sat.
Dar războiul s-a sfârșit
Și pe ei i-a slobozit
Și ei încă s-au îndreptat
Cătra țară și-a lor sat.
Zice frate către frate:
-Pune, frate, mâna-n șale
Și trage una de jele,
Că acas' n-avem ce mere.

La mormântul său să vie
Și să plângă cu amar
Căci a sperat în zadar,
Dar destul încă le-ar fi
Mormântul de le-ar privi.
De-aia-i rău că nici mormânt
N-a avut ei pe pământ.
Trupul lui s-a prăpădit
Și ce fiară-a fost răpit
Și nu știu unde-a murit.
Pe pământ e prăpădit.

„Culeasă de Gușă Dănilă,
prizonier în Rusia, ianuarie
1916 „(Nota lui Dănilă Gușă)

Căci părinții ne-au murit
Vitele ni le-au răpit,
Ce-am avut s-a risipit.
-Frate dragă, să mergem
Satui nostru să-l vedem.
Pe-a nost' pământ să ședem.
De-om afla vreun cunoscut
Nu ne-om depărta mai mult
De pământul strămoșesc.
Nici un rău nu poate fi
Ca străin a vieții.
Vreme multă a trecut
Printre străini am șezut.
Toată lumea se ferește
De străini și-i ocolește.
Mereu te bațjocorește.
De în sat la tine-ai fi
Cum vei putea vei trăi
Și nu te-o bațjocori.
Așa și noștri frați pornesc,
De departe călătoresc,
Pe drum merg încet vorbind

Și din când în când horind
Și desculți și năcăjiți
Și pe lume chinuiți,
Pe-a lor față e arată
Starea în care se află,
La tot pasul cel pășesc
Lunea schimbat-o privesc
Și se uită cu mirare
La schimbarea cea mare.
După vreme îndelungată
Iată că sosesc odată
Și pe-al lor hotar pășesc
Cu mirare ei privesc,
Înainte ce zăreau:
Tot hotarul e săpat
De șrapnel și de granat,
Toate culmile-s cioplite,
Cu șanțuri împodobite,
Râturile îs sfărmate
Și de călăreți călcate.
Nu s-aud acum cântând,
Fetele frumos lucrând
Și în holda secerând.
Nu vezi oameni veseloși
Coborând pe culme-n jos,
Nici holde cu spic frumos,
Nu vezi sara ca s-adună
Tineret voios la cină,
Nici coboară veselos
Neveste pe deal în jos,
Nici coboară povestind,
Fetele de brâu ținând
Și cântând cu voie bună
Pe vederea de la lună.
Nu mai curge lume multă
Colea-n sat ca să se culce
Nu vezi turmele păscând,
Ciobanii-n fluier horind,
Mioarele zbierând,
Mielușele sărind
Și cânele gros bătând.

Colo-n vale la izvor
Nu mai vezi nici un ciopor
Sărind la amiază-o leacă
Și bând răcoroasă apă,
Tot și toate-s fărâmate
În pustie nencetat.
Ai noștri frați mereu pășesc,
Cu mirare și privesc
Tot în cale ce-ntâlnesc.
Iată că lor deodată,
Înainte li s-artă
Un om cu un bou și-o vacă
Și-o copilă tinerea
Necăjind la plug cu ea.
Ei îl privăsc cu mirare
În schimbarea ceea mare
Știindu-l că-i om bogat
Ș-acum a pus la arat
O vacă și-un tăuraș.
Ei îndată îl salută
Și nu mai fac vorbă multă,
Tinde mâna și i-o strânge,
Dar omul începe-a plânge,
Mai vorbesc ei puțințel
Ș-apoi se despart de el.
Ei pășesc mai tărișor
Pân' ce-au ajuns pe-un picior,
Căci de-acolo se zărește,
Satul nu departe este.
Cu mirare ei privesc
Înainte ce zăresc
Și îndată se opresc,
Laolaltă ei vorbesc:
-Uite, frate, și privește
Satul prăpădit cum este,
Acuma totu-i minat
Și foarte stricat.
Casele îs dărâmate,
Numai ziduri sfărâmate,
Numai ziduri afumate,
Uite, frate, și privește

Casa noastră unde este
Iată părul de la vale.
Dincoace e șura mare,
Casa nu e dărămată.
Nu-i nici șura-i sfărâmată.
Grăbește și să pășim
Și mai iute să sosim.
Ei nici multe nu vorbesc
Când acasă și sosesc.
Intră-n curte tremurând.
Cu groază mare pășind
Și din guri întrebând:
-Părinții unde să fie?
Toată casa e pustie,
Oare ei să fi murit,
Surorile au fugit,
Oare ce vor fi pățit?
Ei privesc cu mare jele
Toate ce le vin în cale,
La casa lor cea frumoasă
Cu mobile prețioase.
Acum tot e surupit,
Tot și tot e prăpădit,
Toate ferestrele-s sparte
Și ușile is stricate,
Iar prin curte a crecut,
Iarbă mare s-a făcut.
Și prin grajduri vite nu-s
Toate pustii au ajuns,
Toate porțile-s stricate,
Grajdurile surupate.
Iar fântâna cea frumoasă
Și cu apă răcoroasă.
Acum e stricată.
Jumătate surupată,
Toți pereți-s găuriți,
De ciocănituri scobiți.
Unde, frate, să cătăm?
Părinții ca să-i aflăm
Și a noastre surorele
Ce vor fi pățit si ele.

Ai noștri frați în curte șed.
Colo jos pe iarbă verde,
Și privesc înduioșați
După toate ce-au lăsat
Și nimica n-au aflat.
Nu-s părinți, nu e avere,
Nu-s dragile surorele.
Și îndată se îndreaptă
Către drum și iute pleacă.
Ies în drum să întâlnească
Vreun om să povestească
Despre starea ce se află.
Dar ei departe privesc
Și pe nime nu zăresc
Și să-ntoarcă înapoi
Povestind ei amândoi:
-Uite, mândru am lăsat
Și nimica n-am aflat,
Ce-a fost încă e răpit,
Toate, tot e prăpădit.
Acum, frate, să mergem
In casă să ne culcăm
Căci pe-al nost' pământ suntem
Și demult de când dorim
La ale noastre să fim.
Nu fi, frate, supărat,
Domnul sfânt s-a îndurat
Și din toate am scăpat.
Nu suntem nefericiți,
Trupul nu nu-i schilăvit
Și noi iară vom lucra.
Ce ne trebe-om câștiga.
La domnul să mulțumim,
Puținel să hodinim
Dimineată ne sculăm,
Și pe-ai noștri-i căutăm,
Trebe cunva să-i aflăm.
Iară nu e ziuă încă
La ai noștri frați și intră
O copilă tinerea
Și la față frumușea.

10

Copilița mai înceată
Ai noștri frați nu se deșteaptă
Și ea mai aproape vine
Și privește cu uimire
Căci părul lor s-a albit
Și de tot o-mbătrânit.
Iar veșmântul lor, îl prinde
Și îndată-ncepe-a plânge
Și vorbește-ncetinel:
-Vai, bădiucă Ionel,
Ați înturnat înapoi
Ș-ați venit iară la noi.
Și îndată se deșteaptă
Ș-apucă copila-n brață
Ș-o privesc cu bucurie,
Care nimenea n-o știe
Și-o-ntreabă cu mare dor
De starea părinților
Și de cece surorea
Unde poate fi și ea.
Copila plângând le spune
Că părinții nu s'au lăsat
Demult, de când au murit
Multe trupe au venit
Și în sat s-o-ngrămădit,
Ce-am avut tot au răpît,
Pe noi încă ne-au silit,
Satul de l-au părăsit,
Căci n-am putut șede-n sat
De șrapnele și grenat,
Oameni mulți ne-am strâns
Și departe am ajuns.
Am trăit cu mare silă
Multă vreme și din milă,
Dar în urm-am înturnat

Și-am venit l-al nostru sat
Și acuma ne aflăm
La un om unde ședem
Și mai trăim cum putem.
Mi-a fost spus așa un om,
V-a văzut venind pe drum,
Toată noaptea n-am dormit
La dumneavoastră am gândit.
Acuma v-ați întors
Și pe noi nu ne-ați uitat.
Și nu povestea multe
Când și cea fetiță intră,
Le dă mâna îi sărută,
Nu s-au văzut vreme multă.
La a lor vatră hodinesc
Și tuspatru să-ntălnesc
Și îndata se și scoală
Și pleacă pe uș-afară
Și s-ondrepta-ncetinel
La părinți la cimitir.
Lor destul însă le-a fi
Mormântul de l-or privi.
Iată-ndată și sosesc
La morminte și privesc
Și varsă lacrimi fierbinți
Pe doriții lor părinți.
Acum tot ce și-au dorit
Înainte le-a venit
Și cu ochii le-au privit,
Către casă s-au îndreptat
Și tot dorul l-au împăcat.

Scrisă de Danilă Gușă la 8 mai
1916. Caucaz. Rusia.

Bucurie în pământ străin

Frunză verde floricea.
Tu frumoasă turturea,
Mi-ai împlinit rugarea mea.
Eu frumos te-am rugat,
Tu, dragă, m-ai ascultat
Și mi-ai adus veste mic
În depărtata Rusie.
Colo-n răsărit de soare,
În câmpie lângă mare
Unde păgâni locuiesc
Și mereu mă năcăjesc.
Mi-ai adus o cârticea
Chiar de la nevasta mea
De la fiul meu dorit,
Ce demult l-am tot dorit.
Eu pe multe am rugat
Și ele-ndată-au plecat.
Dar îndărăpt n-o-nturnat.
Cu plăcere au pornit,
La nevastă n-au sosit,
Nici îndărăpt n-au venit
Și toate s-au prăpădit.
Tu, puiul de turturele,
Mi-ai adus trei cârticele,
Toate scrisă frumușele.
Tu ai mers zburând în fugă
Ca nimeni să nu te-ajungă
Și ai dus nevastei mele
Doritele cârticele.
Ai zburat tu frumușel
Înainte cași-n păr
Și-ai cântat cu glas de vară:
-Scoală, lele, ieși afară
Că-ți aduc o veste ție
Din depărtata Rusie,
De la soțul tău dorit,
Ce demult ai tot gândit.
Pe fereastă ea privește
Înc-odată și zărește

Pasărea cu dulce veste.
Ea îndat-o și pornit
Și afară a ieșit.
Si salută frumușel
Pasărea mândră din păr
Și frumos îi mulțumește
Și o roagă: Hodinește!
Și din ochi începe-a plânge.
Cu cuvântul ea vorbește:
-Vai, săracul, el trăiește.
Dar departe locuiește.
Că eu mult am așteptat
Și carte n-am căpătat
De la dragul meu bărbat.
Pare-mi bine c-am aflat
Și știre am căpătat.
Prea frumoasă turturică
Așteaptă pușintel încă
Ca să scriu o cârtică.
Tare multe am trimăs
Și până la el n-au mers.
Știu bine că tu vei merge.
Cârticeaua nu o pierde.
Cată pană și hârtie
Și îndată-ncepe-a scrie:
"Mult doritul soțul meu,
Te mai ține Dumnezeu,
Multă vreme-am lăcrimat
Căci știre n-am căpătat;
N-am știut că mai trăiești
Și pe pământ locuiești.
Cu toții ne-am bucurat
Când veste am căpătat
Că te afli pe pământ,
Să te țină domnul sfânt.
Noi sperăm cu așteptare
Până la ziua cea mare
Care vine cu-mpăcare.
Îți poftim cu toții bine
Și nu mă uita pe mine

Și mereu carte îmi scrie.
De-ți trebe bani, îți trimet
Cât de mulți să nu te pierd.
Copilașul meu iubit
Când de tine-a auzit.
Că trăiești pe-acest pământ
Cu a lui mână tinerea
A prins penițe în ea
Și ți-a scris o cărticea:
-Scumpul meu tată iubit,
Că trăiești am auzit,
Te-așteptăm cu mare dor
Eu cu al meu frățior.
Îți postim cu mare zor
Mult bine în viitor.
Du-te să-ntorci înapoi
Și să vii iară la noi,
Să trăim de împreună,
Să ne crești cu voie bună.
Aceste puține șire
Eu le-am scris din a mea fire.
Eu cu al meu frățior
Rămânem buni voiitori.
El scrisoarea o gătește
Și îndată o citește
Și în covert o lipește
Și ia mâna și-o întinde.
De la el scrisoarea prinde,
Iesa-afară-ncetinel
Și se duce lângă păr
Și întrebă cu blândețe
Păsăruica unde este.
Păsăruica vine-n dată
Și ia cartea și se-ndraptă
Și zboară din păr în jos
Peste dealul noduros.
Trece munți, trece câmpii.
Trece marile pustii.
Să duce, să prăpădește
Nime-n lume n-o zărește.
Copilașii tinerei

Arde sufletul în ei,
De urât și de năcaz
Și-s cu lacrimi pe obraz.
Ea mereu, mereu gândește,
Către răsărit privește,
Acum știe că trăiește,
A lui tată viețuiește,
Da' însă departe este.
La a lui mamă necăjită,
Cu lucrul e necăjită
Și-napoi mereu rămâne,
Ar plăti, n-are pe cine,
Toată ziua se trudește
Și mereu se necăjește.
Copilașii-s tinerei.
Nu poate lucra cu ei.
Grija cea mare-a lăsat
Căci veste a căpătat
Despre dragul ei bărbat.
El acuma a a dat veste
Ș-acum ști ca mai trăiește
Și în vreme-ndelungată
Tot a mai veni odata
Ne-om întâlni iar laolaltă
Ș-om trăi de împreună
Cu copiii-n voie bună.

Frunzuliță verde de vie,
Am șezut într-o câmpie,
Intr-un sătuț prăpădit
Și de păgâni locuit
Nu vezi altă lume-umblând
Numai păgâni călărind
Caii-n fugă alungând,
Femei cu ciacauă-n cap
Când le vezi gândești că-i drac.
Și-așa o lume pustie
Nu poate omul să știe.
Așa o lume sicreată
La om nu-i vine să creadă;
Ești pustiit și săhăstrit

Și de lume părăsit,
Multă vreme a trecut
Și pe nime n-am văzut.
Mai zărești din întâmplare
Câte-o rusacă oarecare
Ea mergând în depărtare
Cu veșmite îmbrăcată
Cu-a nost' port asemăntă.
Pe ea departe o zărești
Cu plăcere o privești
Și în minte te gândești;
Iată că mai văd o data
Om din lumea depărtată.
Tot bărbatu-i îmbrăcat
Intr-un port înstrăinat,
Dar o muiere creștină
Nu-i la port așa străină,
Puțințel să mai lovește
La veșmânt la noi cum este.
Ea trece-n graba mare
Și se duce-n depărtare
Tu privești lung și tăcut
Și petreci ca și un mut.
Toată ziua te trudești
Și mereu te necăjești,
Lucru mult și hrană slabă,
Nu ai o haină de treabă,
Plata mică ți-o plătește,
Jumătate ți-o oprește
Și dacă poți mai trăiește.
Frig mare, vântul pătrunde,
Noaptea a dormi n-ai unde,
Tot trudești și zi și noapte
Și rabzi foame cât se poate.
A trecut iarna geroasă
Primăvara cea ploioasă,
Toată lumea-i bucuroasă
Numai ei mereu jelesc

Și acasă tot gândesc.
La copii și la muiere
Și la mândra mea avere.
Căci tare-s înstrăinat
Și de dânsa depărtat.
Nici carte n-am căpătat.
Foaie verde de secară,
Intr-o zi de primăvară
Am fost dus la plug afară.
Ploaie mare m-a plouat.
Eu am lăsat de arat
Și către sat am plecat.
Când a fost de cătră sară
Am ajuns acasă iară.
Lucrul dacă l-am gătat
Și în casă am intrat.
Păgănu-ntâi mă privește.
Pe rusește îmi vorbește,
Scrisoare de-acasă este:
-Iată, acum a sosit de la fiul tău
iubit,
Eu din cap am clătinat
Și nimic n-am cuvântat.
Aici nu poate sa vie
Carte-n această pustie.
Căci prieteni mulți suntem
Nici unul carte n-avem.
Că-i lumea de tot pustie,
Carte nu poate să vie.
El în urmă se îndreaptă,
Cărțile-le-mi arată.
Le privesc cu bucurie
Că-s scriese de-a mea soție
Și de fiul meu iubit
Ce demult am tot dorit.

16 septembrie 1916, Caucaz,
Rusia, scrisă de Dănilă Gușă

to

Plângerea în pământ străin

Frunză verde de secară,
Soartă tristă și amară.
Că m-ai scos din a mea țară
N-am făcut la nime rău
Și m-ai scos din satul meu,
M-ai dus într-o pustie,
De unde nimeni nu știe.
Privesc la lume cu jale
Și la tot ce-mi vine-n cale
Căci lumea schimbată este
Și om cunosut nu este,
Cu cine să povestesc
Și cui să mă jeluiesc,
Căci m-ajunge dor nespus
Când mă vad unde-am ajuns.
Ochii mi-i învârtesc roată
Și mă uit în lumea toată,
Și în sus la răsărit
Și în jos către sfințit,
Dincolo eu am venit
Am trăit viață bună
Cu soția împreună,
Soarta rea și blestemată
Ea m-a despărțit îndată.
Ah, tu, lume trecătoare
Și de rău aducătoare,
Căci cu greu trăiesc pe lume,
Că m-ai scos, Doamne, din bine
Și lipsit, și necăjit,
Și de lume prigonit.
Ah, inimă sângerată,
Că de mult rău ești mâncată
Și mă mir eu mult cu de tine
Cum mă mai servești pe mine
Și nu mai începi odată
Cu al tău sânge a te bate,
Căci prea mult ai sângerat,
Multă caznă te-a mâncat
Și te-apasă dorul meu

Și te măncă tot mereu.
Stăinu-s. Doamne, străin
Cu sufletul plin de chin,
Cu trupșorul prigonit,
Puterea mi s-a sfârșit.
Ah, zilele mele bune
Cum s-au stins ele din lume,
Mi-au rămas ca amintire
Zile triste de jelire.
Ea, fața mea cea frumoasă
Acum nu e veseloasă,
Mereu e posomorâtă
Și pielea ei e zbârcită,
Părul mândru aurit
Acuma e tot albit,
Glasu-mi e tremurător,
La nabură gânditor.
Ah, tu, soare mândru dulce
Cu-ale toate raze luce,
Ce privești cu veselie
Toată lumea din vechie,
În toată ziua mă vezi
Și mereu mă luminezi,
Tu-mi vezi starea și hodina
Și gustarea, ba și cina,
Când ești coalca de apus
Și către asfințit te-au dus,
Ia te rog foarte frumos
Privește puțin în jos,
Printre munții noduroși
Mi-i vedea soția blândă
Și-i spune să nu mai plângă
Și prunçuții tinerei
Spune să nu plângă ei,
Lasă că plâng eu destul
Că de străin is sătul,
Toată vremea o jelesc
Și mereu mă tânguiesc.
Mă aflu-n pământ străin

Cu sufletul plin de chin
Ah, tu, lună călătoare,
Și în veci privighetoare,
Tu pământu-l ocolești
Și toată lumea privești.
Io te rog cât te vei duce
Și-i strece prin țara dulce
Cu-a ta rază aurie
Privește-mi a mea soție
Cu pruncuții-n așternut
Că eu nu-i văzui de mult.
Acum dorm, se hodinesc,
Cu visuri să-nvăluiesc.
Te sloboade pe fereastră
Și privește-ncet în față
A lor mamă tinerea
A pus capul jos și ea.

Omul în țară străină

Frunză verde de pelin,
Nu-i ma rău ca un străin,
Străin în lumea străină
Unde nu cunoști pe nimeni.
Toți te-mping, te necăjesc,
Te-nșală, te celuiesc.
N-ai la mine ce să faci,
Ai să rabzi și ai să taci.
Ai părî, dar n-ai la cine
Că te face de rușine.
Nici un rău nu poate fi.
Ca strein a vieții,
Însă rar se mai găsește
Pe străin de-l sprijinește.
În țară străină ești
Și-n prinsoare locuiești,
Acu'm mână îl privești
Și de foame te topești.
Nu te lasă să te duci,
Să iei ceva, să mănânci.

Acum ei dorm frumuse!
Și respiră-ncetinel.
Te rog, dragă, nu uita.
Rogu-te pe dumneata
Io aștept cu bucurie
Să-mi aduci o veste mie
Din pământul strămoșesc
Și de neamul părintesc.
Ah, inimă cu durere
Mult este fără mângâiere
Și petreci fără plăcere.
Căci plăcerea ce-ai avut
Tu acuma ai pierdut
Și nu o ai tu mai mult.

Scris de Dănilă Gușă, Caucazia,
19 noiembrie, 1916

Toată lumea se ferește
De străin de-l ocolește.
Nu s-abate către el
Batăr cât de puținel.
La străin e pat pământul
Și acoperământ vântul.
Căldura el o primește
De la soare se-ncălzește.
Cât în viață am trăit
La străin n-am șosotit
Și la rău nu m-am gândit.
N-am știut că de-i străin
E osul mâncat de chin.
Acuma pricep eu bine.
Străinătatea-i la mine.
Ea mi-i soră, ea mi-i frate
Și mi-a fi până la moarte.
Pe săracul om, străinul,
L-au umplutu-l tot verinul.
De străin și de urât

Aș intra și în mormânt,
Nici o groază nu mi-ar fi
Ca străin a vieții
Și prin luem-a privegi.
Au trecut doi ani de când
Am umblat tot prin stăini;
Ca străinul am umblat,
Ca străinul m-am culcat.
Dimineața m-am sculat
Și ca străin am plecat
Și tare m-am depărtat.
Străinul cel necăjit
Se cunoaște pe pornit
Că porniște-ncetinel
Cu năcazul după el.
Al pleacă cu mâna-n sân,
Că cunoaște că-i străin.
Cu capul plecat în jos
Ca omul nenorocos.
Se uită-ncet împrejur
Că de străini îi sătul.
Cât năcaz pe lume este
Pângă străin se-nvârtește.
Frunză verde viorele,
De-ți place-a cânta cu jele
Vin' asculta gurii mele
Că de când m-am străinat
Doamne, multe-am învățat
De jele și de bănat,
Că de când is străinit
Am cântat și am horit

Omul și ceasul nenorocit

Frunză verde de sălcie,
Mândră mi-a fosat lumea mie
Din a mea copilărie.
Am crescut la mama mea
Ca un pui de rândunea,
Am crescut fecior de rând
Și n-am avut nici un gând.

Și de urât mi-a trecut,
Însă de străin ce sunt
Să mă aflu pe pământ
Mai bine-aș vrea în mormânt
Să intru cât de curând
Ca să nu mai fiu străin
Să trăiesc mereu cu chin.
Ca omul cela străin.
Iar străinul om, săracul,
Umblă nespălat cu anul,
Haine rupte și desculț
Așa umblă cei mai mulți.
C-așa am umblat și eu
Dar îmbrăcat și mai rău
Și flămând și necăjit,
Și desculț, și chinuit,
Frig mare, vântul pătrunde
Să te-ascunzi nu este unde.

Frunză verde de pelin,
Eu trăiesc în mare chin,
Arde inima în sân
De necaz și de suspin.
Fiecare zi ce vine
Tot mai grea e pentru mine,
Că m-apasă și mă strânge
Și la inimă mă frânge.

Scrisă în casa calmicului Vasile
Antip de dănilă Gușă în 1916.
Caucaz.

Am ajuns la cătănie,
Am venit cu bucurie,
Că trei ani nu-i vreme lungă
Poate omul s-o ajungă.
S-o petreacă sănătos
Și-ntoarnă acas' frumos
Și la minte sănătos.

Și își caută soție
După cum și legea scrie.
Așa am făcut și eu
Cu darul lui Dumnezeu.
Mi-am aflat muiere mie
Din părinți de omenie.
Am trăit viață bună
Amândoi de împreună
Mai mulți ani în voie bună.
Frunză verde din fereastră.
Grea-i porunca-mpărătească.
Multe trebe să se plinească
A venit poruncă aspră:
La război ca să pornească
Toți care au cătunit
Din satul meu cel iubit.
Mi-am lăsat famili-an jele
Și dulci neamurile mele.
Sărăcii copiii mei
Au rămas plângând și ei
Și soția mea cea blândă
A rămas și ea să plângă
Să jelească. să dorească
Și la mine să gândească.
Că mă duc și nu mai vin
Și-i rămâne traiu-n chîn
Ș-am pornit să nu mă-ntorc
Și să știe că is mort.
Când de-acasă am plecat
Indărăpt n-am mai uitat
Ș-am privit data din urmă
Ș-am lăsat maica să plângă
Și pe copilași în tindă.
Cu nevasta am pornit.
Pân' la tren m-a însoțit
Și din gură-așa-am grăit:
-O, iubită draga mea.
Nu fi tare supărată
Că domnul s-a îndura
Ș-acas' iar oi înturna
Ca și-n rândul cel dintâi.

Că singură nu rămâi.
Că ai mamă și ai tată.
Ai surori și ai și frați.
Și copii și soacră-n casă
Și-i duce bună viață.
Dară eu sărac de mine
Unde merg nu știe nime.
Plânge inima în mine.
De amara și de suspin
Sufletul îmi este plin.
Una-ți spun, alta gândesc
La ce groază eu pornesc.
Mai mult nu mă întâlnesc
Cu tine să povestesc.
Traiul bun să-l mai găsească
Și de rău să nu gândesc.
Ști tu cum trăiam de bine.
Mai bine nu trăia nime:
Sara la lampă torceai
Și roata o învârtea.
Glume multe-mi povesteai
Și de răi nu mai gândeai.
Când a fost poruncă dată
Eu am știut ce m-așteaptă.
Dară eu am zis așa:
-Nu te teme, draga mea.
Fii cuminte, nu ofta
C-acas' iar oi înturna.
Dar eu am gândit așa:
Rămâneți și lăcrimați.
Pe mine nu m-așteptați.
Nu mai ducem o viață
Plină de iubire dulce
Care ziua ne-o aduce.
Să trăim și să lucrăm.
Avere să câștigăm
La copii și pentru noi.
Să fim scutiți de nevoi.
Rămas bun, iubita mea.
Nu știu când ne-om mai vedea.
Pare-mi rău și mă toposesc

De soarta ce o privesc.
Te salut soția mea
Poate ne-om mai vedea
Și iară ne-im bucura
De traiul nostru dulce
De domnul îl va aduce
Ș-om lucra de-ompreună
Cu copiii-n voie bună.
Dar acuma, draga mea,
Nu fi supărată rău
Și rămâi cu Dumnezeu.
Ai tu grijăde copii.
De averea care știi.
Roagă-te la Dumnezeu
Să-ntărească gândul tău
Și să poți lucra mereu.
Te salut, iubita mea.
Că nu știu când te-oi vedea
Și-ți doresc lungă viață
Ca să poți fi tot de față.
De când de-acas-am plecat
De om bun cu n-am mai dat
Mulle rele m-au mâncat
Și tot jele și bănat.
Cu cât drumul mi-am lungit
Tot mai jelnic și urât
Și mult greu am împlinit.
Ochii mi s-au făcut roată.
M-am uitat în lumea toată
Și-n jos către asfințit
Dincotro eu am venit.
M-a ajuns mare urât.
M-a ajuns un dor de jele
După scumpa mea muiere.
După pruncii mei cei dragi.
După ocolul cu vaci,
După cară și după boi.
După mândruțele oi,
După casă și avere.
După neamurile mele.
Vă salut pe toate-n gând

Că de față nu am rând.
Vă poftesc lungă viață
Ca și cum aș fi de față.
Eu mă duc, voi rămâneți
Și isprăviți ce puteți.
Eu mă duc în bătălie
Unde nimenea nu știe
Ce soartă are să-mi vie.
Mă așteaptă moartea-n dum.
Nu mă cruță nicidecum.
Te lovește, te zdrobește,
Nicidecum nu te ferește.
Frunză verde viorele.
Vă spun patimi de-ale mele.
Patimi rele m-au mâncat
Cât în Galiția am stat.
Câte m-au mâncat pe mine
N-au mâncat pe om în lume.
Să fiu în cântălărie.
Să am pană și hârtie
V-aș scrie o poezie
Ce-am pătit în bătălie
In Galiția pustie.
Dar n-am pană, nici cerneală.
S-au gătat toate din țară.
Dară eu am scris năcazul
Pe hârtie cu răsplaiul.
Arde foc paie uscate.
Bate tunul la cetate
Cu șrapnel și cu granate.
Dat să bată cât să bată
In cetate nu străbate.
Foaie verde la festung.
Bate cu oțel și plumb
De și păsările fug.
Bate risul nencetat.
Bate numai cu granat.
Cu grenat de cele mari
Ce sparg ziduri foarte tari.
Bate-l. Doamne, pe granat
Că-l cunosc de șuierat

C-aşa suieră de tare,
Ca voinicul pe cărare,
C-acest granat blestemat
La mulţi viaţa le-o mâncat.
Rău mă tem că astăzi, mâne
O mănâncă de la mine,
Că granatul unde pică
Tot omoară şi zdrumică.
Scoate lume din pământ
S-aruncă feciorii-n vânt.
Mulţi feciori moartea-şi aflare
In Golliția amară.
Frunză verde de lămâie,
Februari, ziua întâie,
Nici de zi nu s-a crepat
Şi rusul s-a apucat
Şa trimită foc pe noi
De la revărsat de zori.
Groază multă el făcuse
Şi mult sânge pe jos cursă.
Numai sânge de cel roş,
Din feciorii cei frumoşi,
Când puşca cu puştile
Vin plumbii ca muştele,
Când puşca cu tunurile
Sparsără festungurile.
Pica grante-n cetate
Ca cu mâna aruncate,
Oamenii jos că picară
Şi nici nu se mai sculară.
Iar mormântul l-au săpat
Blăstămatul de granat.
Mulţi copii rămân orfani
Şi nevestele vădânci,
Când fu mâne, ziua-n doi
S-apucă rusul de noi
Şi pica foc ca din nor
Şi trimitea plumb şi foc
De pica feciori polog,
Curgea sângele şuroaic
Ca ogoarele când plouă

Şi cădeau plumbii pe noi
Ca ploaie din norii grei,
Nu vedeai în sus, în jos,
Fum negru şi-ntunecos.
Nu vedeai soare niciicum
Numai norii rei de fum,
Că şi soarele s-ascumsă
De-atâta moarte ce fusă
De granaturile rusă,
Foaie verde foi de tei,
Când fu mâine, ziua-n trei
Nici de zi nu s-a crepat
Şi muscalul s-apucat
Să trimită foc şi pară
Care varsă moarte iară,
Firicel iarbă uscată,
Soartă rea şi blestemată,
Soartă tristă şi amară
Mă scotei din țar' afară
Departe ca vai de mine,
Departe şi de-ai mei fii,
De dulcuşii mei copii,
Că i-am lăsat eu micuţi,
Şi micuţi, şi necrescuţi
Şi-acuma-s tare departe
Donul lor rău mă străbate,
Eu acuma-s prins la rus
Lângă mare am ajuns.
De când rusul m-a luat
Sufletul mi s-a uscat
Că robia din Rusia
Îți zdrobeşte inima,
Te face din om neom
Şi te uscă ca pe-un pom.
Tinerețe, frumos nume,
Tu te treci din astă lume
Precum îmi trece şi mic
In urâta de robie.
Cine ştie, cine crede,
Ce străin va lăcrima
După tinerețea mea.

C-oi muri în altă țară
Prin străinele hotară
În Rusia ce amară.
Că-n acest pământ pustiu
Greu e dorul de om viu.
Bate vântul din apus.
Ma gândesc unde-am ajuns.
Iar când bate-n miez de noapte
Mă junghie dor de toate.
Dorule, tiran cumplit,
La față m-ai vestejit
Că de când te port cu mine
Nu mai am o zi cu bine,
Dar eu zic dorului meu
Că acest necaj al meu
Zicând :dorule,
Du-te, călătorule,
Du-te iute-aleargă-n țară
Și sosește mâine sară
La nevasta-n depărtare
Și de-a fi nevasta vie
Să-i citești a mea solie
Să-i spui drept cu gura ta
Ca să-mi facă groapa mea
Și deasupra gropii mele
Să-mi samene viorele
Că-n tinerețile mele
Le-am purtat prea cu plăcere.
Și să-i spui, dorule-așa
Să-mi ducă la groapa mea
Apă limpede-n păhar
C-oi muri cu mult amar,
Flămând sătos, vai de mine
Prin hotarăle străine
Și de-o fi nevasta moartă
Dorule, să-i plângi la poartă
Și iar să-ntorci înapoi
Să-mi spui ce-i din nou la noi
Că mii de cărți am trimis
Și n-am căpătat răspuns.
Inima mi s-a pătruns

Ș-oi muri cu dor nespus.
Cine doarme toată noaptea
Îi păcat că-l mânca moartea
Și cine-i în satul său
Și mai zice că i-i greu
Greșește la Dumnezeu.
Dar săracul și străinul
Că l-au umplut și veninul
Nu doarme, ci tot jelește.
De dorul greu se topește
Și tot acasă gândește.
Satul meu să ardă-n foc
Că în el n-avui noroc.
N-am făcut la nime rău
Și-am plecat din satul meu.
Altul face cât de multe
Și din sat nime nu-l duce,
Dar pe mine cum m-au dus
În lume și rob m-au prins
Și Rusul rău mă robește.
Inima mi se topește.
Dor de-acasă mă flămânzește.
Când m-ajunge dor de-acasă.
De copii și de nevastă
Inima-mi arde ca iasca,
Ca iasca ce arde tare
Când o suflă vântul mare.
Așa dorul mă omoară
Că îs tare-depărtare.
Jelui-m-aș și n-am cui,
Jelui-m-aș codrului,
Codru-i jalnic ca și mine
Tu cu dor în țări străine.
Căci așa mi-a fost norocul
Să vărs lacrimi pe tot locul.
Tot în dor și în durere
Să-mi petrec zilele mele.
Arde-ar lumea într-un ceas
Să mă scap de-atât necaz.
Arde-ai în foc tu mai bine
Că ești neagră pentru mine.

Tu ești neagră, eu robit
În tine nu-i de trăit.
Cum să-mi fie-n tine drag
Cu cât necaz eu mai trag.
Că o viață am și eu
Și mi-o petrec tot în rău.
Frunză verde-a mărului.
Ce-i viața omului
Astăzi este și-nflorește
Măine nu-i, se veștejește.
Cât în lume am trăit
Multe rele-am pățimit.
Încă rău mai mare nu-i
Ca groaza războiului.
El e cel mai mare rău
Lăsat de Dumnezeu.
Am pornit la bătălie
Cu oameni de omenie
Ș-am ajuns între Carpați
În pădurea cea de barzi.
Pe tot locul te așteaptă
Moartea ca să te răpească.
Multe vieți frumușce
S-au stins privind eu la ele.
N-am putut să le ajut,
Singur numai să mă uit.
De mișcam minteni, îndată
Glonțul mintea mi-o săgeată.
Un țigan din satul meu
Stă lângă mine mercur
Și întruna se ruga:
-Rogu-mă de Dumnezeu
Scrie-mi carte ca să știe
La copii și la soție
C-am murit în bătălie.
Bietul om el n-a murit,
De mine s-a prăpădit
Nu știu ce s-o fi făcut.
Într-o zi cam decusară
S-on început focul iară,
Noaptea-ntreagă ne-am trudit,

Gloantele le-am isprăvit,
Toți dintre noi au murit.
Numai opt am mai rămas
Și noi trudiți de năcaz.
Când am fost de dimineață
Am văzut pe ruși în față.
Ne-nconjoară, ne apucă
Prizonieri ca să ne ducă.
Ne-au luat armele-ndată
Și o casă ne arată.
Pe urmă 'am și pornit
Ca omul cel necăjit.
Am văzut lucruri de care
Și dracul încă se spare.
Ne săreau rușii-nainte,
Ne juca și vrea să cânte.
Am intrat pe urmă-n casă
Și ne-au băgat după masă.
Ne-au dat pită, ne-au dat ceai
Sa ne-ncălzim că-nghetai
Și ne-au strâns mai mult de-o
suță
Și ne-au luat să ne ducă.
Am luat pe drum în vale.
Lacrimile curgeau vale.
Ne-am luat încet, tăcuți
Tocmai ca și niște muți.
Cu capu-n pământ plecat
Ochii-n lacrimi inecați.
Măinile țineau veșmântul
Căci rozav mai suflă vântul.
Prin orașe când treceam
Oamenii câți ne vedeau
Ne-ntrebau unde mergem.
"La Siberia" răspundeam.
Îndată ce auzeau
Doamne-amar că mai cărau.
Ne da bani, ne da mâncare
Și veșminte care n-are.
Doamnele cum mai plângeau
Și pe ruși îi ocărau:

"Oameni răi și fără milă
 Vă puneți pe noi cu silă,
 Soldații care-i prindeți
 În Siberia-i trimiteți
 Ca să piară de trudiți
 Și de foame hămesiiți."
 Bani, ceasuri și ce-am avut
 Ne-au luat într-un minut.
 Nu ne puteam potrivi
 Și la cine a pârî
 Și ne-au scos din țar-afară
 Am intrat în Rusia-amară
 Am ajuns cu greu la tren
 Mai departe să mergem.
 N-am avut bani, nici mâncare,
 Frigul este foarte mare.
 O lună pe tren am stat
 Și păduchii ne-au mâncat.
 Trenu-n gară cât stătea
 Zeci de morți îi cobora
 Și-i ascundea iute-ndată
 Ca nimeni să nu pricicapă
 Trenu-n urmă a sosit

Puiul de turturea

Păsărică trecătoare,
 Legănată pe-aripioare,
 Vii din țara mea cântând.
 Te salut cu bucurie
 Pe acest pământ străin
 Unde nimenea nu știe
 De-s voios sau de suspin,
 Ori mă aflu-n mare jele
 După scumpă muiere,
 Muierea, copii mei
 Nu mai știu nimic de ei.
 De când de-acas-am plecat
 Știre n-am mai căpătat
 Și mereu sunt cu bănat.
 Frunză verde viorele.

În oraș mândru, vestit,
 Samara este numit.
 Am ajuns la el deseară
 Mâncăți de foame amară.
 A venit un telegram,
 Să-nturnăm către Cazan.
 Ungurii s-au depărtat
 Noi românii am înturnat.
 În Cazan ne-au așteptat
 Cu puțină demâncare
 Și pe urmă ne-au luat,
 Aproape toți înghețați
 Pe jos două săptămâni,
 Toți am înghețat la mâni
 Și la obraz și la nas,
 De foame ce să-i mai faci.
 Mulți feciori s-au prăpădit
 Și pe drum au tot murit,
 Până-n Puma am sosit.

Compusă de Dănilă Gușă în
 1915, în Caucaz, în prizonierat.

Le-am trimis eu cărticele
 Scrisă-n lacrimile mele.
 Nu știu la ei n-a juns
 Că n-am căpătat răspuns
 Nici îndărăpt n-a venit
 Batăr cât am mai dorit
 Și la mine n-a sosit.
 Păsărică, draga mea,
 Aș trimite-o cărticea
 Tocmai la nevasta mea
 Scrisă-n dor, muiată-n jele
 De necazurile mele.
 Te rog, dragă păsărea,
 Plinește-mi rugarea mea
 Și te du zburând în fugă

Ca mine să nu te-ajungă
Și sosește-n satul meu
Rogu-te lui Dumnezeu.

Du-te la mândra și-i spune
Că eu mai trăiesc pe lume
Că-s în răsărit de soare,
În Rusia, în prinsoare
Și trăiesc în mare jale
După scumpa mea muiere.

Frunză verde viorele,
Tu, puiul de turturele,
Zboară iute prin câmpie
Ca nimeni să nu te știe
Și sosește mai în grabă
Și să umbli cu ispravă.
Te păzește și sosește
Și rugarea mi-o plinește.
Zboară-ncet și frumușel
Înainte cașii-n păr
Și cântă cu glas de vară
Și strigă pe telea-afară.
Ieși afară, Marioară,
Că eu vin din altă țară
Și-ți aduc o veste ție
Din prăpădita Rusie,
De la soțul tău iubit
Ce demult te-a tot dorit.
M-a trimis pe mine-n zbor
Ca să sosesc mai ușor.
Ieși afară în porțișă
Ca s-aud a ta gurișă
Și îmi spune cum trăiești
Și la-l tău iubit gândești
Și copiii lui trăiesc.
-Tu, puiul de turturea, *este*
Spune-mi ei cum mai trăiește
Și la noi se mai gândește?
Ce poate asta sa fie
De nu-mi scrie carte mie?

-Hei leliucă, draga mea,
Tăbătu-ți mi-a spus așa:
Că ele departe trăiește
Și la voi mereu gândește,
Ziua, noaptea să trudește
Și prin soma la voi privește
Și-i străin și nu-i cu nime
Dintr-a voastră-mprejurime.
Toți și toate sunt străine.
Nu-i nici frunză, nu-i nici pom,
Nu-i nici pasăre în zbor
Ca-n a noastră dragă țară
Și plăcută primăvară.
M-a trimis, dragă, să-ți spun
Nu te supăra nicicum
Că e departe de tine
Nu s-aude nicecum.
Oameni morți nu mai zărește,
La urechi nu văjăiește,
Pușcă și mașină nu-i,
N-are grija nimănui.
Domnul sfânt i-a ajutat
Și din gloanțe a scăpat.
Însă-acuma el jelește
Și la voi mereu gândește
Și e trist și supărat
Că carte n-a căpătat
Ca să știe ce faceți
Și cu lucru cum puteți.
Aveți vaci și aveți boi.
Trimiteți mândruțele oi
C-a s-aveți cu ce trăi
Și lucrul a-l isprăvi.
Însă-acuma, draga mea,
Fă și tu cum ce-i putea
Eu mă duc că mi-i degrabă
Să plinesc a mea ispravă.
Rămas bun că eu mă duc
Că e seară și s-apuc
Ca s-ajung la-l tău iubit
C-așa el mi-a poruncit

Ca să nu mă zăbovesc
Și rugarea s-o plinesc.
Puiuțul de turturea
Zboară-nceț din păr în jos
Peste dealul noduros.
Trece vii, trece câmpii.
Trece serile pustii.

Cântecul de dor

Frunză verde de bujer,
Mult aș da eu să n-am dor,
C-aș trăi mai cu ușor.
Dorul mergem dorul vine,
Dorul la mine rămâne.
Dimineața mă trezesc,
Cu dorul mîntălesc.
Sara să culcă cu mine
Și tot la mine rămâne.

Noaptea dac-adorm mă duce
La nevasta mea cea dulce
Și la pruncii tinerei.
Necrescuți și mititei.
Mă desfăt cu ei frumos
Și îs tare bucuros
Și privesc încet, tăcut
Și în față îi sărut.
Și-i privesc pe toți pe rând
Cum mă strigă din cuvânt
Și de mine tot vorbesc
Și m-așteptă să sosesc
Și privesc pe amândoi.
Și mă-ntorc iute-napoi.
Dimineața mă trezesc
Cu dorul mă întălesc
Și cu el mă povestesc.
De pruncuți și de soție.
Ca pacte așa să fie
Căci ci ei mă tot tâlesc

Se duce, se prăpădește
Și din ochi nu se zărește.
Zboară iute prin câmpie
Și nimeni nu îl mai știe.

Dănilă Gușă, în Caucaz, 1915

Și mereu tot povestesc,
Inșă iute tot dispare
Ca un fum și-o ceață mare,
Dar dorul rău mă topește
Și mereu mă necăjește.
Dorule, cu îți zic fie
Du-te, tu, în cea pustie
Ca nime să nu te știe.
Căci pe unde ai umblat
Pe oameni i-ai tulburat.
La fântână, La izvor
Să tâlnește dor cu dor,
Și sărută până mor.
In fântână m-am srălat
Și dorul l-am căpătat.
De-atuncea el mă privește
Și mereu mă necăjește.
De-ar fi num-un dor la mine
Aș petrece tare bine,
Eu am două dcuri grele:
De copii și de muiere.
De m-aș duce cât m-aș duce
Dorul mi-i frate de cruce.
De m-aș duce-n altă țară
Dorul mă găsește iară,
Nu mă lasă să trăiesc,
Pe lume să viețuiesc.
M-aș culca că mi-i cam somn,
Toată noaptea cu n-adorm,
Vine dorul mă trezește

Și iară mă necăjește.
Eu cât ce adorm îndată
Vine dorul mă deșteaptă.
Dorule, făr' de mânie
Mai bine dă-mi pace mie
Ca să scriu o poezie.
Toată lumea să te știe
Că cu omul tu ce faci
Dacă-n sânul lui încapi.
Dorule, eu îți zic ție
Fii tu mai cu omenie
Ca lumea să nu te știe,
Că omul dacă se culcă
I te-arăți ca o nălucă,
Când să pune la mâncare
Li strici pofta care-o are.
Sa-i tignescă de mâncare.

Foaie verde de bujor,
Nimeni nu moare de dor,
Ci să uscă pe picioare
Ca iarba-nținsă la soare
Eu mă usc și mă topesc
Și întruna tot gândesc
Că-s în hotare străine
Pot muri astăzi, ori mâine
Și nu știe nimeni de mine.
N-are cine de da știre
După a mea prăpădire.
N-are cine lăcrima
După tinerețea mea.
Și-s străin și-s depărtat
Și de soartă aruncat
In ceia lume pustie
Unde nimenea nu știe
Ce soartă are să vie.
Mult am stat și am gândit
Și lucrul l-am socotit
De-oi muri și n-oi trăi
La ai mei n-oi mai veni.
M-oi ruga la Domnul sfânt

Să mă lese pe pământ
Ca să merg până acasă
La copii și la nevastă
Ca să-i văd batăr o data
Și să văd ce lucră ei
Și iertare să le cei,
Ca să știe c-am murit
Și trupul meu cel trudit
Acum zace în pământ.
Ei rămăie, viețuiască
Și pe pământ să trăiască
Până Domul s-a-ndura
Și viața le-a lăsa.
Dacă și ei or muri
Știu bine, ne-om întâlni.
Laolaltă-om viețui,
Nime nu ne-a despărți.
Dacă-n lume ast' pustie
M-am despărțit de soție
Și de copilașii mei
Ncrescuți și tinerei
Și rămași ca vai de ei,
Mândr-avereagonisită
A rămas prăpădită.
Trei frați de-acas-am pornit
Și la tren ne-am despărțit.
Să poate să fi murit,
Ori poate și ei ca mine
Priveghesc în țări străine
Și umblă cu doru-n sân
Ca omul cel străin.
Am fost căpătat o carte
De la iubitul meu frate;
Mi-a fost scris că el trăiește.
Dar departe locuiește.
Mi-a fost scris c-a auzit
Că-n Bucovina-am murit
Și el tare m-a jelit,
Iar acum-a-i pare bine
Căci a auzit de mine,
Că pe lume mai trăiesc

Și-n spital mai viețuiesc.
Din spital eu am ieșit
Și la Carpați am pornit,
În Rusia am sosit.
Acuma nu știu ce-a fi
Dorul meu m-a omorî.

Din lume m-a părăsi,
Cu frații nu m-oi tâlni.
Copiii nu l-oi privi
Și prin străini m-oi sfârși.

Dănilă Gușă. Caucaz. 1915

Durerea inimii

Înimuță cu durere
Ce arzi fără mângâiere,
Ori n-ai milă de soție,
Ori n-ai om să te mângâie.
Milă am cam puțințea
Cea rămas din țara mea.
De când din țar-am ieșit
De prieteni m-am despărțit,
Poate că ei au murit,
După mine n-au venit.
Intr-o noapte prin Carpați
M-am depărtat de-ai mei frați.
Oameni cunoscuți de-ai mei
Care-am cătunit cu ei
Ș-am ieșit din sat deodată
Și am venit la armată.
Singurul care-am rămas
Din câți am plecat de-acas',
Am ajuns printre străini
Ca și pomul printre spini.
Câte neamuri sunt sub soare
Și se află în prinsoare
Sunt și veseli, și voioși,
Joacă, cântă bucurăși.
N-au nici grijă că-s roboți
Și de părinți despărțiți,
Însă eu sărac de mine
Dacă eu nu am pe nime
Stau deoparte și privesc.
În inimă tot gândesc.

N-am pe nime să vorbesc,
Nu știu viață ca trăiesc
Și pe lume viețuiesc,
Ori am fost murit o dată
Și duhul numai mă poartă.
Mă privesc pe trup în jos
Și văd carne și văd os
Și la minte mă trezesc
Și mai văd că mai trăiesc.
Dar nu-mi vine a lucra
Și nu-mi vine a mânca.
Multă vreme stau așa
Apoi bine mă trezesc
Și în jurul său privesc
Ca din somnul care doarme
Un copil ce nu i-i foame
Și privesc mereu tăcut
Aproape ca și un mut
Oare dorm, ori mi se pare,
Ce lucru să fie oare?
Apo-n lături mai privesc
Și mintea mi-o limpezesc
Și în gândul meu gândesc:
Nu-i bine omul să fie
Supărat că-i în robie,
Domnu-i mare și puternic
Vede pe orice neînernic.
Așa ruga noastră-aude
În necazurile crude.
Am ieșit în primăvară

Din prinsoarea cea amară
Unde patru luni am stat
In robie nencetat
Și așa închis mereu
Ne rugăm lui Dumnezeu
Să ne scoată și pe-afară
Să ne-ajungă vânt de vară.
Am ieșit cu toții-afară.
Ne-am pus toți frumos în rând
Și-am plecat pe drum cântând
Și-am venit cu toți la apă
Ne-am suit cu toți la apă
Ne-am suit frumos îndată
Pe-un vapor frumos îndată
Pe-un vapor frumos, vestit,
"Pentarova" e numit
Si-am pornit pe Volga-n jos
S-am fost tare bucuros
C-am ieșit și noi afară
Să ne bată vânt de vară.
Am ajuns într-o câmpie,
Care nimenea n-o știe,
Că e între mări cuprinsă
Și către Caucaz întinsă.
Aici am lucrat o vară
In trudă și lips-amară.

Zile negre

Frunza verde floricele.
Sunt în lume multe rele
Din care-am gustat și eu
In anul cel mai greu.
Cu plăcere le-am primit
Toate câte mi-au venit,
C-au fost de la Domnul sfânt
Slobozite pe pământ.
Imi aduc cu jale-aminte
De la Paști, sărbători sfinte
Că năcaz am petrecut

Tot desculț și dezbrăcat
Și la haine sfărtecat,
Hrană slabă, trudă amară.
Nici o sărbătoare n-are.
Ci toi lucră și trudește
Și nimic nu folosește,
Plată mică ne plătește.
Jumătate ne-o oprește.
Am lucrat o vară-ntreagă
Și-am ieșit fără ispravă.
Nice bani, nice veșminte.
Numai cu oasele rupte.
Doamne, Doamne, mă rog ție
Tine-mi viața și mie
Și mă scoate din robie.
Că-i demult de când m-am dus
Și-n robie am ajuns
Ș-am dorit cu bucurie
Primăvara a sosit
Vara încă a trecut.
A trecut bine si rău
Cum s-a îndurat Dumnezeu.

(două file sunt rupte, n-au final)
Dănilă Gușă, fără dată

Și-n prinsoare am săzut.
Cât a fost postul de mare
Am căpătat de mâncare
Orz fiert cu ovăz în două.
Asta ne-a fost hrana nouă,
Pită neagră și cu ceai.
Ne-a fost primul nostru trai.
Suntem patzeci într-o casă
Și era nume-o fereastră.
Intuneric și putoare
De gândeai că omul moare.

Stăm pe scânduri, jos culcați
Și de insecte mâncați.
A sosit ziua cea mare,
Mult așteptată în care
Toată lumea-i în veselie,
Copilașii-n bucurie
Sparg ouă frumoase, roșii
Și să joacă bucuroși.
Să petrec și să desfată
Altă vreme nu așteptă
Ca ziua de Paști iubită
De toată lumea cinstită.
Așa grele noastre nevoi.
A sosit ziua dorită
De toată lumea iubită
Însă la noi n-a intrat
Batăr cât o-am așteptat.
După-aceea ne-am dus
Apă caldă și ne-a pus
Pentru ceai și am băut
Pită neagră și cu ceai.
C-acela ni-i primul trai.
Am așteptat la gustare
Cum e ziua de Paști mare.
La amniaz am căpătat
Orz cu ovăz mestecat
Ș-apoi în supă băgat.
Zece oameni dintr-un vas
Ca să mănânci, ce să faci.
La gustare noi mergem
La cazarme și mâncăm
Am ieșit cu toți afară
Ne-am pus frumos în rând iară
Și-am plecat la închisoare.
Venind pe drum înapoi
Am văzut ou ca la noi.
Oună roșii-ntr-o fereastră
Și o pâne ca o pască.
Ne-am uitat cu toți pe rând

Lăcrimioara

Ș-apoi ne-a venit în gând
Că e sfânta zi de Paști.
Ai să rabzi, că ce să faci.
Ne uitam pe drum cu jele
După lumea trecătoare,
Cum umblă cu bucurie
De noi nimenea nu știe.
Ziua muzica-n hotele
De gândeați că lumea piere.
Erau rușii veseloși
Că din temniți ne-au fost scoși
Toți blestemații de ruși
Erau lotri că ne-au prins.
Dară vina noastră nu-i
Că-i a comandantului.
Stătut-am bugat de bine
La prionieri ce le vine.
Ne-am luptat noi vitejește
Dar am rămas numa șapte;
Șapte frați cu mine opt
Din compania care-am fost:
Cinci răniți, trei sănătoși.
Dar înghețați pân' la os.
Dimineață s-a facut
Și-n prinsoare ne-au adus.
Cum e omul de mișăl
Că ne-a dus ca să-nghetăm
Și-ndărăpt să nu-ntărnăm.
Frigul patruzeci de grade
Că pe loc te și prăpade.
Și dacă s-a făcut vară
Ne-a adus în altă țară.
În Caucaz unde-i tot vară.
De căldură te topești
Și de colb te nădușești.

Dănilă Gușă, 24 decembrie
1915

75

Colo-n

Cele-n vale la hotar
Cine plânge-aşa amar?
Plânge-o tânără muiere
Şi plângând ea moartea-şi cere.
Plânge după-al său bărbat
Ce cu jele a lăsat
Cu cinci prunci şi mititci,
Necrescuţi şi tinerei.
Demult, de când a plecat
Indărăpt n-a înturnat,
Dar iubita lui sojie
Mult a umblat ca să ştie
In ce parte el să fie.
La Crucea Roşie-a cătat.
Nici aicea n-a aflat.
Iar războiul s-a gătat
Şi el nu s-anturnat,
Copilaşii îl doresc
Şi întruna povestesc
In ce parte el să fie,
Acuma trebe să vie,
Să-ntoarcă din cătănie.
Il doresc cu bucurie
Căci cu câti el a plecat
Toţi acas-au înturnat,
Numai singur a rămas
Şi n-a înturnat acas`.
Muierea mereu gândeşte
Şintr-una se necăjeşte,
Copilaşii-s tinerei,
Nu poate lucra cu ei.
Ar plăti, dar nu-s parale
Şi le trebe de mâncare.
Lucrul mult o vlăguieşte
Averea se prăpădeşte.
Mai tare să năcăjeşte
Pentru ce nu dă de veste
Că el în ce parte este
Şi nu şti că mai trăieşte.
Colo-n munţi, între Carpaţi,

In pădurea cea de brazi
Cântă cucul şi horeşte
Şi mereu se veseleşte
Şi zboară din creangă-n creangă
Şi nu are nici o teamă,
Că acuma a trecut
Războiul cea demult
Şi păsărelele-au fugit
De atâta nor de fum
Şi de răsunat de tun,
De puşcat şi de maşină
Nu-i nime cu capu-n mână,
Nu-i comanda-acuma dată
In întuneric răsunată.
Nu s-aude tropotind
Călăreţii iuţi venind,
Nu s-aude văietând *fat*
De voinicul vulnerat.
Nu-şi mai plânge nime soartea
Şi-şi primeşte mereu moartea.
S-a sfârşit acum demult
Acest rău pe-acest pământ.
Numai păsărele zboară
Cu aripa lor uşoară
Şi cântă şi ciripesc
Şi mereu se veselesc.
Căprioarele voiasă,
In pădurea cea umbroasă
Iar mereu se învătesc,
De morminte se lovesc,
Căci multe morminte sunt
Ridicate pe pământ
Şi mai mari şi mai mărunte.
Dar însă sunt foarte multe.
Pe mulţi voinic moartea-i ajunsă
In pădurea cea ascunsă,
Dorm acum, să hodinesc
Şi pe lume nu gândesc.
Păsările sale frumoase.
Că mereu îs veseloase,

Zboară-n sus și să ridică
Și fac frumoasă muzică
Și zboară din creangă-n creangă
Și lor lumea li-i tot dragă,
Pe-a lor morminte horesc
Și întruna ciripesc.
Dar nevasta tinerea
Plânge inimuța-n ea,
Strânge copilașii la sân
Cuprinsă de mare chin,
C-a rămas singură-n lume
Și nu mai are pe nime
S-o tragă din rău la bine.
Toată lumea-o celuiește
Și mereu o necăjește.
Acum cu jele privește
Prăpastia în care este

N-are cine o griji
Și de rău a o feri
La năcaz o sprijini.
Că pe cine l-a avut
Ea acuma l-a pierdut.
Ști că nu-l are mai mult.
Acum a dat ea de veste
Că iubitul ei nu este
Și acum a presupus
Că din lume el s-a dus.
Ea cu jele mai privește
Lumea cum se învârtește
Și mereu toate-i lipsește.
A rămas ea tinerea
Cu prunçuți și vai de ea.

Dănilă Gușă, 11 ianuarie 1916

Nevasta și lumea

Frunză verde din fereastră,
Dragi mi-i glăjuț-albastră,
Dar ea goală să nu fie
Și badea la noi să vie,
Bărbatu-i în cătunie.
Ia-o-n mână, măi vecină.
Și la mine o închină.
Să trăiești, gurița mea,
Fă, tu, acuma ce-i putea.
Bărbatul nu te-a vedea,
Că s-a dus în cătunie,
Ducă-să să nu mai vie,
Că cu el cât am trăit
Și viață mi-am urât.
Că aș vrea să mai trăiesc
Cu altul să viețuiesc.
Măi vecină, draga mea,
Fă, tu, acuma ce-i putea.
Cine-o pornit bătălia
Crească-i de loc omenie

C-am scăpat și noi odată
De viață apăsată,
Căci bărbatul cât trăiește
Numai te tot ocărăște.
Nu-i place la fiecare
Nici veșmânt, nice mâncare.
Că-ți dă lucrul măsurat
Să lucrî neîncetat.
Când gândeștei că faci mai bine
Atunce sare la tine
Și te face de rușine
Că tu toată ziua șazi
Și toată casa o prăzi,
Dar să uită și la vasă
Să nu-i fac și-i frig prin casă
Ba nu e pită pe masă.
Ce îi vine în cuvânt
El îți spune tot pe rând.
Pe unde ce isprăvește
Că acasă cât sosește

Cum și vine se sfădește
Și zice că nu-l grijești.
Cu mâncare nu-l păzești,
Hăinele îs sfărtecate,
Nici când doarme nu îi place
Să umbli tare prin casă.
Că de cumva se trezește
S-apucă și te sfădește.
Așa-s toți bărbații-n lume
Să nu le auzi de nume.
Tu vecină, draga mea,
Fă, tu, cum oi zice eu
Bagă sama tu de nime,
Umblă bine îmbrăcată
Și mereu tot neștiimbată:
Cu mâncarea te grijește.
Lucrul când te-ngăduiește
Pune om și-l isprăvește,
De bărbat tu grijă n-ai
Plătește tu cu ce ai.
Acuma tu, draga mea,
Hai la crâșmă ș-oni mai bea
Că părăle mai avem,
După bărbat căpătăm.
Că eu nu pot strânge avere,
Pentru mine e desulă.
Ia, să am o-nbucătură.
Avere la mine este
La copii dacă mi-or crește
Și dacă s-or însura
Avere și-or aduna.
Că și eu mi-am adunat
După ce n-am măritat.
Ionică, gură dulce,
Hai la lelea să te-nbuce.
Vin' aproape pe genunice
Că am să-ți povestesc multe.
Tu Ioane, dragul meu,
Vină, tu, la noi mereu,
Nu-ți fie frică de nime
Că bărbatul nu mai vine.

Copiii-s micuți, se culcă
Mie-nu pare noapte lungă,
N-am cu cine povesti,
La cine mă jelui.
Că năcazuri multe sunt
Pe lume și pe pământ.
Nice unul nu-i mai greu
Ca cu bărbatul cel rău,
Că la toată lumea-i dragă,
Numai eu urātu-l trag,
Insă acuma Dumnezeu
A auzit glasul meu
Ș-am scăpat și eu o dată
Dintr-o noapte-ntunecată.
Aș vrea să mai viețuiesc
Și cu altul să trăiesc,
Că tare m-am săturat
De trăit cu-acest bărbat.
Floritică din fereastră,
Ce ne ma zici, tu, nevastă
Că bărbatu-i blestemat
De nu are soată-n saț
Și pe mine te-a mâncat.
Bine-ar fi a zice bine
Ț-ar putea fi și rușine
Să umbli pe la vecine,
Să vorbească rău de tine:
Că pe la crâșmă tot șezi
Și parălele le pierzi
Și de casă nu mai vezi,
Pe bărbat îl ocărăști
Și lucrul nu ți-l păzești.
Iată, călea sara vine
Ne e foc, nu e lumină
Copilașii plâng în tină,
Vitele nu ți-s grijite
Galițele nu-s granițe.
Ia, târziu când ai venit
Copilașii-au adormit
Nemâncați și nebăuți.
Încă tu cu gura mare

Dacă mai cer de mâncare
Indată îi ocărești
Și cu palme îi lovești,
Cu străinii te iubești,
Bărbatul ți-l ocărăști
Și de ce ai nu grijești.
Muiere, piele de câne,
Tu când vezi că-ți vine bine
Atunci iute te gătește
Și cu altul să iubește,
Decât la casă o ține
Mai bine o pune-n fune.
Cind e coalea la lucrare
Ea nici un spor nu mai are,
Incepe lucrul și-l lasă
Și-o șterge iute de-acasă.
Ea la joc e cumu-i focul
Și de lucru pute locul.
Câte haine-s pe bărbat
Toate-s de căpătat:
Una-i lungă,
Alta-i scurtă,
Una-i rea și nespălată,
Alta-i neagră, sfărtecătă.
Când departe îl privești
Indată cât și gândești.
C-un sărac te întâlnești.
Lada-i goală,
Sună-a oală,
Până nu-i nici de bumbac,
N-are lepedeu pe pat,
Numa unul și-i de sac
Și mai este numa-un țol,
Acoalea e patul gol.
Se culcă și doarme-n paie
Și zace ca o mărhaie.
De intri la ea în cas'
Trebe să te ții de nas,
De șezi mult te-nbolnăvești
Și deloc te prăpădești
De putoarea ce-o simțaiți:

Pereții nu-s văruiți
Numai cu tină lipiți.
Pe masă zmoala-i de-un țol.
Gunoiul sub podișor,
Vasele nu is spălate,
Pe sub masă aruncate.
Copiii sunt nespălați
Și în zdrențe îmbrăcați,
Cânepa ne vrea să crească,
La casă să o zărească
Și veșminte de purtat
Toate is de cumpărat
Și de fabrică lucrat.
Când începe lucru-n câmp
Ea se pune la bolit.
Bolește și hodinește
Căci bărbatul n-o păzește.
El șade la câmp și lucră
Câtă hrană să-i aducă.
Cine crede la femeie
Dracul deloc să și-l ieie,
Ea cu tine povestește
Dracul ști unde gândește.
Vezi cu vorba că greșește
Bagă seama și-o păzește
Că o prinzi că ce gândește.
Am avut ocaziune
De-a vedea multe în lume.
Ști că omul cel bătrân
Șade cu mâna la șân
Și îl lături el privește
Lumea cum se învârtește
Muierea ce isprăvește.
Multe-n lume-am mai văzut
Toate cum s-au petrecut,
Dar eu ca omul bătrân
Am șăzut cu mâna-n sân
Ș-am privit cu sânge rece
Tot lucrul cum să petrece.
Cine crede la muiere,
Să vede prostia lui

Că-i în vârful nasului,
Umblă ziua cu lumină
Și cu secera prin tină.
Toată femeia-i la minte
Numa ca și un grăunte:
Părul lung și mîntea scurtă
Și tot face vorbă multă
Și întruna povestește
Și pe prost îl nebunește.
Câtă lume am umblat.
Multe rele m-au mîncat
Și cât am călcat pămîntul
Am privit cu de-a-mînuntul
Toată lumea cum trăiește.
Pe pămînt cum să-nvârtește.
Am văzut muieri creștine
Ș-am văzut muieri păgâne.
Japoneze și chineze,
Și calmice și cerceză
Însă toate au în fire
Pentru că îs o zidire
Și să trag de la-nceput
De la Eva cea demult
Prin ea păcatul a venit

Amorul și cu dorul

Frunzuliță de alune,
Tinerețe, mîndru nume,
Iute treci din astă lume
Ca un vis frumos și dulce
Ce îndată se și duce.
Tu privești lung cu durere
Apoi tinerețea care
Ai petrecut în desfătare
s-a ajuns în depărtare.
Frunză verde viorele,
Cum mai trec zilele mele.

Și la toate s-a-npărțit,
Părul lung și mîntea slabă
C-așa-i la lumea întregă.
Dar noi n-avem de hulit,
Pe nime de ocărât
Căci acestea toate sunt
Întâmplări de pe pamînt.
Ficcare om trăiește
Mîntea lui cum îl servește
Și să invărte în lume
După cum îi vine bine
Și n-are grijă de nime
Și muierca și bărbat
Și cu vorba am scăpat.

Alcatuită de Danilă Gușă în
Rusia răsăriteană, în Caucaz,
Calmițchi Stănița, 24 decembrie
1915, "în vreme ce am privit
toată mișchia ce o poate săvârși
o ființă omenească, și muierca și
bărbat, și creștin, și păgân."
(nota lui Dănilă Gușă)

Două bune, nouă rele
Și-mi petrec ziua cu ele.
Dar amorul și cu dorul
Care-mi mîncă trupușorul
Tot mereu mă însoțesc
Pe unde călătoresc.
Amor lume, amor dragă,
Amor sufletului meu,
Cine-n lume mă întreabă
Amoru-i fîrtatul meu.
În hotarele străine

Amorul e tot la mine
Și mă-nsoțește mereu
Până și-n pământul meu.
Pană mândră de vioară.
Cine-ajunge Mlața țară
Traiul cu greu îl trăiește
Și mereu toate-i lipsește.
Cât necaz și cât urât
Il petreci pe-acest pământ
Ești străin și sihăstrit
Și de lume părăsit.
Am ajuns într-o pustie
Omul nu poate să știe.
Așa-i o lume sireată
La om nu-i vine să creadă.
Dar amorul și cu dorul
Imi cearcă mereu trupșorul
Și mereu mă tot întrebă
Ce-mi fac inima așa slabă.
Frunză verde de pelin.
Eu privesc mereu străin
Cu sufletul plin de chin.
Ai vorbi și n-ai cu cine
In hotarele străine.
Cunoscuți ne vezi pe nime.
Cu cine să povestești
Și cui să te jeluiești.
Jelui-m-aș codrulni.
Codru-i frunza, nu-i rămâne
Ca să vorbească cu mine
Și eu iară tot rămân
Cu sufletul plin de chin.
Ca omul cela străin
Și amorul și cu dorul
Care-ți mănâncă trupșorul.
Crenguță verde cu floare,
Mai zărești din întâmplare
Câte-un creștin oarecare
Cu graba mare venind,
Departe călătorind.
Cea mai mare parte sunt

Muieri pe acest pământ.
Tot voinicul a plecat
La război și n-a-ntrnat.
Oriincotro te-nvârtești
Numai muier zărești.
Vântul glasul i-l aduce
Și-ți face plăcere dulce.
Cu graba mare grăbește
Cu tine se întâlnește
Și te-ntrebă cu mirare
Că ești om din lumea mare?
Când vede că ești român
Ți-ar da inima din sân
Te-ntrebă cu bucurie
Despre prunci și de soție
Și de unde ești ea știe.
Caucaziancă sfătoasă
La natură nu-i frumoasă
Dar e foarte prietenoasă.
De poate te-ajutorește
Dar răul nu ți-l dorește
Și ele-s amozate
Și de dor încă-s mâncate
Căci amorul și cu dorul
Cercă mereu tot trupșorul.
Iți trece prin minte-n grabă
Toată viața ta cea dragă
C-ai petrecut cu plăcere
Cu pruncuți și cu muier.
Să păstrați amorul sfânt
Și în faptă și în gând
Că ți s-a desprins trupșorul
Cu amorul și cu dorul.
Soarta crudă cea urmat
Cât de rău m-am depărtat
De-a mea țară, de-al meu sat
Și de-a mea dragă ființă
Ce-a avut-o cu credință.
De când lumea s-a-nceput
Omul muier-a avut.
Puțin tel ori și mai mult.

Acuma m-am depărtat,
Amorul nu l-au uitat.
Când aud glas de miere
Toată puterea îți piere
S-o privești cu lăcomie
S-o ascuți cu bucurie
Căci de dorul cela mare
Mereu te uști pe picioare
Și la inimă te doare
După tinerețea care
Ai pierdut-o cu plăcere.
Dar creștina călătoare
De plăcere-aducătoare
Îți dă mâna, te salută,
Nu mai face vorbă multă.
Dar în urmă te îndreaptă

Prizonierul năcăjit

Frunză verde viorea
Porumbiță, dragă mea,
Dă-mi tu aripuța ta
Să zbor eu în țara mea.
Iată doi ani au trecut
De când din țară-am ieșit.
Când războiul s-a-nceput
Atuncea am și pornit
Și-ndărăpt n-am mai venit.
Multă lume am umblat
Multe rele m-au mâncat.
Câtă lume-i pe sub soare
Nu-i mai rău ca în prinsoare
Te suduie fiecare.
Un copil, un prăpădit
Indată te-a suduit,
Încă rău și tot de mamă
Și nu te ia nici în samă
Că ești om și învățat
Și în vârstă-naintat.
Te suduie, te stopește

Și pe drum departe pleacă.
Tu în urmă o saluți
Și-neotro merge te uiți.
Se duce și nu se vede
Și colo-n ceață se pierde.
Tu rămâi înconjurat
De un câmp mare, uscat.
Ți se-ntinde-n fața ta
Pusta mare ca iarba.
Tu mai șuieri, mai horești,
Toată ziua și-o petreci
Dar amorul și cu dorul
Îți însoțește trupșorul.

Scrisă de Dănilă Gușă, fără dată
tot în perioada prizonieratului

Și amar te ocărăște
Ca pe-un prăpădit țigan
Și om din cel mai rău neam.
Așa-ți vine-n ori și-n gând
Să îl trănțești de pământ,
Grimajul să i-l sucești,
Din lume să-l prăpădești.
O copilă prăpădită
Și în zdreanță învelită
Te vorbește porc și câine
Și se înholbă la tine
Și îți strigă ea mereu
Să isprăvești lucrul greu.
Bătutu-i-o Dumnezeu.
Oameni hâzi și prăpădiți
Și păgâni, și-afurisiți
Că-ntuna te necăjesc
Și mereu te suduiesc.
Te mâinii, nu-i vorba, rău,
Dar nu ești în satul tău.
Că de-n sat la tine-ai fi

Îndată l-ai prăpădi
Cât de scump de l-ai plăti.
Ești silit meren să faci
Alteceva nu ai să faci
Toată ziua te muncește
Și mereu te necăjește,
Ba încă te suduiește.
Părinții ți-i amintește.
Să trăiesc, să-ntorc în țară
Pe un rus să-l capăt iară
Că pe loc îl prăpădesc
Orișicum de îl plătesc,
D-apoi ce bine ar fi
Un calmic de-aș întâlni
Că deloc l-aș și răpi
Și-atâta l-aș chinui
Până când l-aș omori
Și n-ar mai putea privi.
Aceștia-s păgâni
Li poți azvâli și la câni
Și-i păcat că mai trăiesc
Și pământu-l locuiesc.
Apoi încă ei urâți
Spurcați și prăpădiți
Laolaltă se-ntâlnesc
"Domn" și "doamnă" își
vorbesc.
Ei cu veșmânt sfârtecat
Și obrazul nespălat.
Casă n-are num-o hrubă
Și holaturi o cociubă.
Are pușintele vite
Și-acestea sun prăpădite.
Pământu-i a statului,
Servește-mpăratului.
Averea toată ce-o are
Face-așa o sumă mare
C-o cumperi cu cinci parale.
Urâții când povestesc
"Domn" și "doamnă" se
numesc.

Oameni hâzi și prăpădiți
Și cu zdrențe învăliți,
Ochii mici, nasul turtit
Și cu obrazul ieșit.
Calmicul își duce veste
De becisnic cum mai este.
Și îndată te lovește
Și nimic nu-ți povestește.
Hrana lui, e hrană slabă
Nu-i în lumi nici de-o treabă.
Ei în toată vremea mănăcă
Ceai cu lapte și cu pită.
Apoi carnea când o au?
Câte-un cal și ei de-l tau.
Il fierb și-ndată-o mănăcă
Și nu le mai trebe pită.
Se pun jos, se-ncolăcesc
Și în zdrențe se-nvelesc.
Mănca și se-nveselesc,
"Domn" și "doamnă" își
vorbesc.
Tot ar trece, tot ar fi
Din țara mea de-aș mai ști.
Singură o carte însă
Mi-ar face plăcere-adâncă.
Un an demult a trecut
Și carte n-am primit.
Mă ajunge dor nespus
Și mă uit nde-am ajuns.
Ziua trece mai curând
Că lucru e tare mult.
Lucri una, lucrri alta
Și minteni e sară-ndată.
Cum te culci, adormi îndată
Și te pomenești acasa.
Vezi copiii și muierea,
Îți vezi casa și averea.
Vine dorul te deșteaptă
Și te trezește-ndată.
Apoi mereu te trudește.
În așternut te-nvârtește.

Nu poți să te hodinăști
Câte-n lume tot gândești
Și în lături mai privești
Cum și-ncotro să pornești
Acasă să mai sosești.
Acasă iute-aș sosi
De cazacii n-ar păzi.
Dar ei te păzesc mereu
Bătu-tu-i-ar Dumnezeu
Și nu pot merge de ci
Te țin aicca să piei.
Multă vreme stau ca bat.
Nu-mi trebe nici de mâncat,
După ce mă mai trezesc
Imprejurul meu privesc
Și mai văd că mai trăiesc.
Imi aduc aminte iară
De frumoasă noastră țară.
De toate ce le-am lăsat
Când de-acasă am plecat.
Am lăsat lucruri frumoasă
Și pe bani și prețioasă.
Știu că s-or fi prăpădit
Că nu-i nime de grijit.
O muiere nu mai poate

Aflat și pierdut

Mândruliță din Caucaz,
Nu te albi pe obraz,
Tu fața nu ți-o albi
Că mai frumoasă vei fi.
Te spală mereu din oală
Că-i fi cu mult mai ușoară
Și te spală la fântână
Că-i fi ca și o română.
Româna când se încinge
Fața-i roșie de sânge.
Copilița tinerică,

Să aibă grijă de toate,
Că ești tu de capul tău
Și mă prăpădesc mereu.
Când la copilași gândesc
În loc stau și mă topesc
Căci cu greu m-am despărțit
De-acasă când am pornit.
Noaptea cât ce-adorm, îndată
Înainte mi s-arată.
Altădată-i văd râzând
Și pe mamă-sa plângând
Toată noaptea îi privesc
Și mereu cu ei vorbesc.
Dimineață când mă scol
Înima-i plină de dor
Și îndată stau să mor.
Apoi toate-mi vin în gând
Câte am pățit pe rând.
Tâmplări mari și-ngrozitoare,
Omul de năcaj nu moare.
Ci trăiește și trudește
Până moarte îl pofteste.

Scrisă de Dănilă Gușă. Stanița.
2 februarie 1916. Caucaz, Rusia

Și la față frumusețică,
Nu da banii la potică
Ca fața numai ți-o strică.
Spală-ți față cu sapon
Că îi fi fată de domn.
Ce folos te-ai îmbrăcat
Și fața ți-o ai stricat,
Haine mândre și-mbrăcată
Și cu fața stricată,
Glas mândru și vorbă dulce
Ce în lume te tot duce

Copiliță cu părinți,
Vină-ncoaci să mă săruți
Până-i lumea nu mă uiți.
-Bădiucă, te-aș săruta
Dar m-ai sfădi dumneata
Pentru că fața-o albesc
Și de soare mă feresc.
Căci cu mereu mă trudes
Față să n-o prăpădesc.
Eu cu drag te-aș săruta
Bădiuca, pe dumneata
Dar războiul s-a găta
Și ti-i duce-n țara ta
Și pe mine mi-i lăsa.
Mi s-a rupe inima,
Bade, pentru dumneata.
-Nu te teme, mândră dulce,
Că de-aicea nu m-oi duce.
Dă-mi guriță puțința
Că pe-aicea oi șede
Și n-oi mure-n țara mea
Căci acasă cine știe
Ce poate acum să fie,
Părinții poate-au murit,
Ce-am avut s-a prăpădit
Și toate s-au risipit.
Eu aici voi căta
Și pe urmă-oi afla
O mândră ca dumneata
Și la popă ma voi duce
Ș-oi pune mâna pe cruce
Și-oi trăi viață dulce.
Prunca pușintel gândește
Și pe urmă se-nvoiește
Și să-ntindă pușintel
Și-l sărută frumușel
Și-l privește cu dulceață
Și-l sărută tot în față.
Trăiește zile senine
Și n-are grijă de nime,
Mereu se tot veseleşte

Și la rău nu mai gândește,
Căci acuma a aflat,
Gurița și-a sărutat.
Căci demult a căutat
Și acuma a aflat.
Dorul și l-a stâmpărat.
Ah, viața-nșelătoare,
Și de rău aducătoare,
Căci cum te arăți plăcută
Și dispari ca o nălucă
Și dai o plăcere mare
Și îndată tot dispare
Ca un fum, o ceața mare.
De ce, mândră copiliță,
Stai plângând în poieniță,
Ochii vii nu mai lucesc,
Decât lacrimi izvorăsc?
Pruncă mândră, ce tot geme
Inimooara fără vreme
Căci iubitul cine știe
Pe ce brațe se mai ține?
De tine s-a-ndepărtat
Amorul a încetat
Și pe tine te-a uitat.
Jurăminte să nu crezi
Ce de fața ta nu vezi,
De dragoste te ferește
Căci inima ți-o răpește.
Te face să pătimești
Șim mereu să tot dorești.
Ea privește cu durere
După lumea trecătoare.
A ei mână tinerică
Ea la frunte și-o ridică
Și la ochi umbră își pune.
Se uită cu jale-n lume
Căci plăcerea ei apune.
Se uită către sfințit
Căci acolo a pornit
Scumpul ei cel mult dorit.
Că pe ea a părăsit

Și-a lăsat-o cu durere,
Cu mult dor, cu multă jele.

Scrisă de Dănilă Gușă, Caucaz,
fără dată

Cântecul de Anul Nou

Iată ziua cea frumoasă
Se desface veseloasă,
Toată lumea-i bucuroasă.
Creștinul, cum se zărește,
Cu bine se aciuieste
Și să simte fericit,
Mândru praznic a sosit !
Așteaptă cu bucurie
Toată lumea că să vie
Anul Nou cu veselie
Și-l poștește-n viitor
Acest an cu mai mult sspor.
Dar bătrânul te privește
Și din gură îți vorbește:
-“Un an nou și fericit !”
-“Să trăiești, frate iubit !
Fie Domnul prea mărit
Și pe-acesta l-am plinit!”
Îți dă mâna bucuros
Și te salută frumos.
Iată anu-acest ce vine
Nu poate să știe nime
La care ni-i împărțim
Ca să pășim în mormânt,
Sau bogat, sau necăjit.
Câtă lume e creștină
Și la Domnul se închină
Toată e veselie,
Se petrec cu bucurie.
Pușintel grij-a uita,
Lucrul încă l-a lăsat,
Căci mereu omu trudește
Și întruna tot muncește,

Pe pământ cât viețuiește,
Iar soldatul e silit
Să steie ca amorțit,
Dușmanul e de păzit.
Cu putere a plecat
Și trebe și înfruntat
Și îndată spulberat.
Doamne, Doamne, mă rog ție.
Scoate-ne din grea robie.
Pe voinic din bătlie,
Căci în bătlia cruntă
Pe mulți moartea îi ajunsă
Mulți mai sunt nefericiți
Și foarte schilodiți,
Anu-acesta care vine
Fie, Doamne, spre mai bine
Și de păcate ne iartă
Și toată lumea-o-npacă,
C-am ajuns la mare jele
Și lumea-n păcate grele.
Domnu sfânt s-a îndurat
Păcatul l-a arătat
Căci a dat semne cerești
Cu ochii să le privești,
Ca tu să te pocăiești.
Sfântul soare s-a schimbat
Intuneric s-a lăsat,
Stele nemaipomenite
Și de noi nemaizărite
Nouă ni s-a arătat,
Apele ne-au încecat,
Doi ani a plouat în rând
Și cutremur de pământ

Mare și potopitor
A fost de mai multe ori.
Toate au fost semne cerești
Cu ochii să le privești / pentru
păcatul cel mare
Ce-l săvârșim orișicare.
Fii bun, Doamne, dă-ne bine
C-acest an care vine
Să ne fie mai spre bine
Și la urmă să ieșim
Și noi ca popor român
Cu folos din bătălie
Ca toată lumea să știe
Ca popor de vitejie.
Că noi toți față am stat
Pentru țară, pentru stat
Pentru-augustul împărat.
A ajuns lumea-n război
Nemaipomenit de noi.
Om pe om se prăpădește,
Averea se risipește,
Multe sate-s prăpădite,
Familii sunt risipite
Și de noi sunt sărăcite.
Pe noi, Doamne, ne privește
Și prinsoarea care este.
Cu mare jele trăim
Și foarte greu mai trăim
Sfărtecați și năcăjiți.
Și flămânzi, și chinuiți.
Că de când ești în prinsoare
Mai bine omul când moare.
Atuncea se hodinește
Și mai mult nu necăjește.
Plată mică ne plătește.
Jumătate ne-o oprește.
Omul de năcaz trăiește
Si cu greu meru muncеște.
Dar cu jele și amar
Și sprezi mult în zadar.
Totmai cum și cartea scrie

Frumoasă epistolic.
Că de nu ne-am pocăi
Mare caznă ne-a munci.
Ne-ar robi limbe străine
Și ne-ar bate ca pe câne.
Am ajuns între calmici,
Nemaipomenit pe-aici:
Om hâd cu nasul turtit,
Și urât, și prăpădit,
Mănâncă și mortăciuni
Și șade lângă tăciuni.
Șade jos și învărtit
Ca o moină-ncolăcit
Și să-nchină la opăi.
Aceștia li-s Dumnezei:
Totdeauna când mănâncă
La dumnezei le dau înca.
Că să roagă și sărută
Și le fac paradă multă.
Și să-ndure Domnul sfânt
Să privească pe pământ
Ca anul ce-l începem
Îndărăt să înturnăm
Că-i demult de când trudem.
Prin străini ne chinuim,
Și flămânzi, și hămesți.
Acs' nu-i cine lucra
Pânea a o câștiga
Și pământul a-l lucra.
Vitele s-au prăpădit,
Averea s-a risipit,
Mulți voinici nu pot lucra.
Pâine a o câștiga
Căci au fost tare răniți
Și au rămas schilodiți
Și noi care mai suntem
Sănătoși și mai putem
A lucra și ne ținem
Pe săraci să-i ajutăm.
Deie Domnu-n viitor
Acest an cu mai mult spor

Și-napoi să înturnăm.
Țara noastră s-o vedem;
Să sperăm în așteptare
Până-n ziua cea mare
Ce Domnul a rânduit
S-o trimită pe pământ
Cu-mpăcare-ntre popoare
Ca să nu să mai omoare.
Să se puie-ndată pace
Trupele a se desface,
Fiecare s-andrepta
Indărăt la casa sa.

Omul și lumea

Omul în lume e făcut
Și din Eva e născut.
El în lume cât trăiește
Numa se tot năcăjește
Și nemic nu folosește.
Ba la multe tâmplarea este
Că sufletul și-l prăpădește
Că-i sărac, că-i bogat mare
Tot aceea soartă-o are.
El trăiește pe pământ
Cât îl lasă Domnul sfânt
Ș-apoi intră în mormânt.
Viața omului este
Tocma ca și o poveste
Și el când se zămislește
Norocu i se-mpărțește
Si în lume s-a născut
Norocul e împărțit.
Alt om când vine în lume
Iși deschide ochii-n bine
Și n-are grijă de nime,
Trăiește în veselie,
De rău nicecum nu știe,
Bea, cântă, se veselește,
Și la rău nu mai gândește,

Și noi om merge atunci
Prizonieri care-am ajuns.
Că trăim cu mare greu.
Știe numai Dumnezeu,
Și-ncheind cu acest cuvânt
Iti postesc, frate iubit,
“An nou bun și fericit!”

“scris-am în 22 ianuar 1916,
Stanița, Caucazia, Rusia, Dămilă
Gușă.”

El nu știe că ce-i răul.
Nici simțește că ce-i greul.
Nu să uită, nu privește
Necăjitul cum trăiește
Și mereu toate-i lipsește.
Bă încă îl ocărăște
Că, cum trebe, nu muncește
Și el cât trăiește-n lume
Lucrul tot pe dos îi vine.
Când gândește că-i mai bine
Iată că și răul și vine,
Se-nvârtește, se trudește
Și tot rău îl nimereste.
Cum nu-i omul necăjit
Când atâta a trudit
Și tot rău a nimerit?
Așa Domnul a voit
Să trăiască pe pământ
Și bogat și necăjit.
Omu-n lume cât trăiește
Tot la avere silește
Și la moarte nu gândește
Care-ndată îl răpește.
Omul samănă c-o floare
In lumea iast' peritoare:

Când e mică și grijită
Indată ea se ridică,
Inflorește și-i plăcută
De toată lumea iubită.
Vine vremea la rodit
Cu frumusețea—o isprăvit.
Dacă-ncepe la rodire
Și-a crescut cu îngrijire
Rodu-i bun să mulțamește.
Însă altă floare este
Că omul cât ce-o privește
Fața de la ea-nvrătește
Și mai mult nu-i trebuiește.
Nu e nimic mulțămit
Cu rândul ce a rodit.
Tocma este în lume
Cu omul cu fapte bune.
Este om urât la față,
Dar ai trăi o viață.
Fapte bune, vorbe blânde,
Toată lumea el o râde
Și la lucru-i bucură
Și cu el este voios.
La el e tot zi cu soare
Deacum naște până moare.
Pe lume cât a trăit
Cu nime nu s-a sfădit.
La toți voia a plinit,
Pentru-aceea e cinstit.
De toată lumea iubit,
Însă altul cât trăiește
Tot la rele săvârșește
Pe vecin îl necăjește.
El e om frumos la față
Și trăiește o viață
Tot în negură și ceață.
Vai de omul ce-i șilit
Care are de trăit
Cu așa om cinstit.
Ah, tu lume trecătoare,
Că cum ești de-amăgitoare.

Omu-n lume cât trăiește
Numa tot se amăgește.
Când se face ziua ești
Copil mic și-abia privești
Și pe pământ te tărăști.
Pe la răsărit de soare
Ești copil în vârsta mare.
Când ai ajuns pe la prânz
Ești voinic, colea la rând,
Te însori, îți iei muiere
Și prinzi a strânge avere
Să trăiești tot cu plăcere.
Iată c-amiază-a trecut
Puterea ți-e ai pierdut.
Cum ai fost nu mai ești mult,
Păru-n cap ți s-a slăbit
Cum ai fost nu mai ești mult,
Păru-n cap ți s-a slăbit
Și fața ți s-a zbârcit.
Vine-ndată-apus de soare.
Nu mai poți sta în picioare,
Trebe să te sprijinești.
Cu bețe să te proptești.
Din ochi nu mai poți privi
Și-n lume a-i folosi.
Vine colea la-nsărat
Și cu toate ai gătat.
Gol în lume ai venit,
Gol în lume ai pornit.
Te așază în mormânt
Și te prefaci în pământ.
Cât în lume ai trăit
Averea-ai agonisit,
Pe toate le-ai părăsit
Și în pământ ai sosit.
Spune lumea din poveste
Că a fost și acum este
Un bogat cu mare veste.
În lume cât a trăit
Trei prieteni a iubit:
Cel dintâi și cel mai mare

L-a iubit pe cel mai tare.
Fără leac de-aseănare
Ca pe omul cel cinstit
De toată lumea iubit,
De el s-a despărțit.
Al doilea prieten încă
L-a iubit vreme adâncă
Și pe-acesta l-a iubit
Dar cu el s-a mai sfădit,
Mereu cu el s-antâlnit
Și iară s-ampăciuit.
Al treilea prieten care
L-a avut din întâmplare
La el încă a ținut
Dară nu așa de mult
Ca la un prieten iubit,
Mereu nu l-a socotit.
Vreme multă a trecut
Iată o dată c-a venit
Poruncă de împlinit,
Poruncă împărătească
Deloc să se și plimească.
Omul cu avere multă
La-npăratul să seducă
Că-i pârât de oarecine
Și pedeapsă mare vine.
Omul nostru s-ânspăimântă
Și nuntea el și-o frământă,
Mai la urmă se gândește
La prieteni el pornește.
-Dragii mei prieteni iubiți,
Mă rog să mă însoțiți
Și cu mine să veniți.
La-npăratul să vorbiți
Că eu n-am fost niciodată
L-așa mare judecată
Și pedeapsă-nfricoșată.
Cel dintâi prieten iubit
El îndată l-a vorbit:
-iubite prieten dulce,
Eu cu mine nu m-oi duce

Că mă tem ca să mă duc
La-npăratul să ajungă.
Ii dă mâna și pornește
Și de el se despărțește.
Al doilea prieten iară
L-a-nsoțit până afară.
Dar înlăuntru n-a intrat
In castel la împărat.
I-a dat mâna și-a pornit
Și de el s-a despărțit.
Al treilea prieten bun
El l-a însoțit pe drum.
La castel când a sosit
La bogat el l-a vorbit:
-Hai prietene, dragul meu
Lasă la cuvântul meu.
Eu îndată oi vorbi
De necaz te-oi mântui.
Ei îndată au intrat
La vestitul împărat
Și frumos el a vorbit
Pe bogat l-a miluit.
Ce frumoasă aseănare
Care pare că nu are
In lumea ast' trecătoare.
Fiecare om pe lume
E bogatul cel cu nume,
Prietenul cela cinstit
E argintul cel iubit,
Și averea care-o ai
Și la nime nu o dai.
Al doilea prietini sunt
Oamenii de pa pământ.
Al treilea prietin este
Fapta bună, ea vorbește
Și de rău te mântuiește.
Omul cât ce moare-ndată
De avere se desparte:
Prietenul cela dintâi.
La el altu nu mai ții.
Neamurile tale toate

Te-au însoțit până la groapă.
Dar acele n-a intrat
Ca să meargă la-mpărat
Și pe tine te-a lăsat
Ca s-arăți ce ai lucrat.
Fapta bună, ea se duce.
Nu te lasă să te-apuce.
Șilește și sprijinește
Și de rău te tot ferește
Și de iad se mântuiește.
Omul trebe tot mereu
Cu gândul la Dumnezeu.
Fapta bună să șilește
Și mereu și-o savârșește.
Nu poate să știe omul
Ce e hotărât de Domnul.
Căci moartea aproape este

Speranța

Colo-n sus, peste Carpați
Este-o țară cu-ai noștri frați.
De români e locuită
Bucovina renumită.
Rusul ca un blestemat
În ea iute a intrat
Si tare rău a prădat.
Multe sate a apins
Și avere a cuprins.
Mulți iubiți de-ai noștri frați
Au rămas de tot săraci.
Fără de casă și avere,
Trebe-acum să umbie-a cere.
Vitele ce le-au avut
Îndată i le-au răpit
Și deloc nu le-a plătit.
În cele sate rămase
Când intri la om în casă
I se vede pe-a lui față
C-a avut bună viață.
A trăit în destulire

Și mereu ne tot pândește.
Iată numa să arată
Și ne ia de mână-ndată.
Hai la noi, frate iubit,
Să vedem ce-ai săvârșit.
De e bine, bine-ți vine
Dar de-i rău, adu-i cu tine.
Nu mai ai parte de bine.
Ci în iad tu te muncești.
Pururea te chinuiești.
Lume priviți lin de soare
Că iute ești trecătoare
Și mai mare-n sărbătoare.

Serisă de Dănilă Gușă, Caucaz.
1916

Și în mare fericire,
Pe copii, priviți în față.
A trăit în mare fericire.
Pe copii, priviți în față
Li vezi că-s plini de viață.
Is frumoși, is sănătoși.
Dar acuma nu-s voioși.
Ei privește pe fiecare,
Pe omul care cum vine
Căci soldatul unde intră
Ce mai află tot mănâncă.
Nevasta mereu privește.
Pe copilași îl ferește.
Cătră dânsa-i ocrotește
Și din cale îl ferește.
Omul șade tulburat
Și la minte-ntunecat
Și privește cu durere
C-a rămas fără avere.
Vijne vreme de arat
Bucate de semănat.

Nu-i plugul cu ce-l purta.
In pământ nu-i ce băga.
Cu necaz toate le-ar strânge
Și necazul l-ar învinge.
Holdele când mândre-or fi
Trupele de-or năvăli
Iar deloc ie-ar prăpădi.
Din toate nimic n-ar fi,
Ca și-n anul cel trecut
Când pe toate le-a pierdut.
Omul întruna gândește
Și mereu se necăjește.
Dar nevasta tinerea
Plânge inimuța-n ea
După toate ce-a avut
Și îndată le-a pierdut.
Cătră bărbat ea privește
Și din gură povestește:
-Măi bărbate, soț cinstit,
Știi de-acuma ce-am gândit?
Haida noi să ne gătam.
Ce avem să ne strângem
Și îndată să plecăm
Și-n Moldova să ne-așezăm,
Căci aicea cine știe.
Cine poate să mai vie
Și-n robie să măie.
Peste graniță, în țară
Vom trăi iarnă și vară
Și-acolo suntem scutiți
Și de rele mai feriți.
Mândră țară, mult iubită
România e numită
De tot răul e ferită.
Demult încă au venit
Păgânii și au răpit
Și ce-a fost au prăpădit,
Ce-a fost bun și sănătos
Muiere și om frumos
După dânșii au târât
Și-napoi n-au mai venit.

Așa și acum poate
Ca să vie niște gloate
Și-n robie să te-noate.
-Hei muiere, draga mea,
Nu e bună vorba ta.
Nu pot, dragă, patul meu.
Să lași, tu, pământul meu
Să te duci în altă țară
Și ce ai să lași să piardă.
După răul care vine
Mai târziu urmează bine.
Acum nu e ca demult,
Acel lucru a trecut,
Să te ducă în robie
Acolo-n veci să te ție.
Acuma trebe să stăm
Și în Domnul să sperăm
Căci războiul nu-i sfârșit
Și lucrul nu-i limpezit.
Căci puteri mari se arată
Când de-o parte, când de alta.
Noi vom sta și vom griji
Și noi gazde iar om fi.
Nu-i bine că-n satul tău,
Că de-i bine, că de-i rău
Te pot ajuta mereu
Și ai încă casa ta
Și-i trăi cum vei putea
Căci domnul s-a îndura
Și lumea a o-mpăca.
Acasă când răul vine
Uși să fugi în țări străine.
Nici un rău nu poate fi
Ca străin a vieții.
Dar iubiiții noștri părinți
Cât au fost și de căzniți
Și întruna chinuți.
De tătari și de mongoli,
De pgleci și de muscali.
Dar ei ca popor voinic
Locul nu l-au părăsit

Și cu mare vitejie
Au păzit a lor moșie
Și cu moarte-a pedepsit
Pe acel ce-a îndrăznit
Pe-a lor pământ de-a venit.
Ștefan cel Mare să scoale
Și cu rușii să mai are
Cum odat-a mai arat
Cu boierii de polec
Și-n ogar a semănat
Pădurice de stejar
Ca să aște tare rar.
Ea și-acuma tot trăiește
Toată lumea-o pominește.
Căci polecul blestemat
Din Varșaua a plecat
Și-a venit pe neașteptat.
Au pornit cu violenție
Ca nimenea să nu știe
În Moldova să petreacă.
La Ștefan să șadă-olenă
Vodă e bucurie
L-a suferit ca să vie
Când au fost ei așezați.
În Moldova toți intrați,
Iată-ndată și s-apucă
Și nu mai fac vorbă multă
Și ce pot și tot răpesc
Și țara o jăcuiesc.
Ștefan nu e pregătit,
La război e de pornit.
Vodă buzele își mușcă
De necaz și dă poruncă
Și îndată-a și plecat
Cu greu mare-s apărat
Scaunul de voievodat
Căci l-au fost împresurat.
Dar el cu ageră minte
L-a luat pe dinainte
Și îndată i-a silit
În o vale i-a vârat

Ș-atâta a prăpădit,
Singur el n-a socotit
C-a veni acest sfârșit.
Mulți boieri și generali
Și miniștrii de cei mari,
Ba și neamuri de-npărat
L-a prins în jug și-arat
Și pădure-a semănat.
A crescut și-acuma crește
Ș-a rămas tot de poveste.
Ar fi bine să mai fie
Un român cu vitejie
Să puie pe Rus la plug,
Să nu-ntindă mai mult
La averi în altă țară
Ci la ei acas' să piară.
Căci n-antrecut vreme multă
De când ne-a mai răpit încă
Un ținut frumos, cinstit
Și de români lovit,
Basarabia numit.
Nu poate să știe nime
Ce-aduce ziua de mâine
Căci mai poate să învie
Vreun vodă cu vitejie.
Pe dușman să mi-l apuce
După mână să mi-l suce,
Cu grumazu-n jug să-l puie
Ș-apoi îndată să mi-l mâie.
Pe mine, ca om bătrân,
Sa mă puie să îl mân
Să vadă că îs român
Și știu lucra la pământ
Și ținea la neamul sfânt.
Cât ar fi ziua de mare
Tot i-aș bate pe spinare
Căci și eu am căpătat
Cât prin Rusia am stat.

Scrisă de Dănilă Gușă, Stanița,
Caucazica, 28 februarie, 1916

Mândruița

Ce mi-a fost mai drag pe lume
Ca poteca prin pădure
Și lelea cu ochi de mure,
Glas mândru, mângâietor
Tragi la dansa până mori,
Statul ei încântător
De tineri amăgitori,
Mersul ei cam cătilin
Ce-ți ia inima din sân,
Te face să rătăcești
Și mintea să ți-o clătești.
Câte mândre-am avut rău,
După una mai cu samă
Ce-o cheamă pe nume Ana,
Cât în viață am trăit
De mândre nu m-am ferit
Nu știu-n lume cum să fie
De mine să nu rămâie.
Câte-n lume-s pe sub soare
Toate sunt și trecătoare
Și să-nvârt încet, pe rând
Și să duc de pe pământ.
Știu bine și eu voi merge
Și mândrile ni le-oi pierde.
Rău mă tem că oi muri,
De pe lume m-oi sfârși
Mândrele le-oi prăpădi.

Când oi mere-n ceia lume
Să le pot duce cu mine,
Căci de-a fi iară vreo lume,
După cum scriptura spune,
Atunci ar fi tare bine
Să le am pe lângă mine
Și să-mi fie de soție
Să-mi cânte în armonic
Cu glasul lor fermecat
Și să nu mă mai despart.
Că pe-astă lume pustie
Nu pot șede pe vecie.
Indată toate-au trecut
Ca un vis frumos, plăcut,
Dar eu le-oi ruga pe rând
Ca să-mi vie la mormânt
Să-mi cânte în cor la cap
Că pe lume mi-a fost frag.
Pe deasupra gropii mele
Să-mi semene viorele
Căci am petrecut cu ele
Și acuma le-am pierdut
Și nu le mai am mai mult.

Dănilă Gușă, scrisă în
prizonierat, fără dată

60

SCRISORI IN VERSURI DIN AL DOILEA RAZBOI MONDIAL

Scrisoarea I-a

Mai întâi de-a mea scrisoare
Vă doresc zile ușoare
Și-o viață-ndelungată
Să ne mai vedem odată.
Mă pusei și eu la masă
Cu inima de dor arsă.
Mă pusei să scriu o carte
La soția mea departe
Și-a tot scris pe hârtie
La mândruța-n civilie.
O scrisoare puștinea
Dar de inima mea.
Că eu foarte te-am dorit
Și nu te-am mai întâlnit.
Căci de vrei trei luni de zile
Am venit în cătănie
Și eu tot gândind, vezi bine.
Te aștept cu dor pe tine.
Foaie verde și una.
Și pe măicuța mea
Și mă gândesc neîncetat
La mândruța mea din sat.
Că eu mă gândesc așa
Că singur viața-i grea.
Viața este foarte grea
Acum la toată lumea.
Că toată lumea-i război
Și e greu și pe la noi.
Dar eu cred în mintea mea
Că iară ne vom vedea
Căci dorul ne-a ajutat
Și acas-om înturna.
Și acum prin gând îmi vine
Cum stau de vorbă cu tine

Și parcă numa-am visat
Așa rău m-am depărtat.
Scriind această scrisoare
Și-aștept zi de liberare.
Scriind aceste cuvinte
M-a cuprins un dor fierbinte
De tine mi-am amintit
Căci puștinel am trăit
Laolaltă cu cunună
Și-am trăit cu voie bună
Și aminte iar mi-aduc
Cum mergem noi doi la plug.
Dar mereu m-am depărtat
Singurică te-am lăsat.
Te-am lăsat cu maica mea
Și nu știu cărarea ta.
Eu cărarea așa afla
Nu mă lasă nimenea.
Dar mă tot gândesc la tine
Și nu are grijă nime
Dacă nu ești lângă mine.
Pot să plâng cu cât oi vrea
Dacă nu-s în țara mea.
Dacă-aș fi în țara mea
Cu părinții m-aș vedea
Și cu tin' m-aș potoli.
Dar așa trăgem cu toții:
Tu cu părinții-n comun
Și eu în țară străină.
Dumnezeu s-o îndura.
Eu acas-oi înturua.
Ne-om petrece viața
Cum am prins a o purta
Când eram cu dumneata.

Dragă, când primești cartea
Scrie-mi înapoi alta
Cum o duci cu viața,
Să știi despre dumneata
Și despre biata mamă
Și de bieți părinți mei
C-au rămas singuri și ci.
Doresc ca această carte
Să vă afle-n sănătate.
Iar a mea mică scrisoare
O trimit că-i călătoare.
Dragostea va rămâne
Dragă, înaintea ta,
Cu dragostea te-oi iubi
Până-n lume voi trăi.
Merg cu cartea spre sfârșit,
Dar acum m-am silit
Ca să scriu mai potolit.
Iartă-mă dac-am greșit.

Scrisoarea a II-a

Vino, mândră, serile
De-mi auzi suspinele.
Căci suspin și azi și mâne
Și suspin fără de tine.
Frunză verde de săcară,
Din doruțul meu d-asăară
Face-ai foc s-aprinzi o țară
Dintr-a mele lăcrămele
Face-ai două izvoarele
Să-nneci dușmanii în ele.
Pârâiaș după izvoare.
Mândră, dorul tău m-omoară,
Nu pot bea, nu pot mânca
Fără a plânge și-a ofta
Că mi-o săcat inima.
Frunză verde de bujor,
Tinerel m-am dat la dor,
Tinerel fără mustață

Ori de-am scris nepotrivit,
Mâna-i grea, penița-i rea,
Iertați de-am greșit ceva.
Trandafir cu violele
Vă sărut, la revedere
Și vă poftesc de la mine:
Sănătate și mult bine!
Și nemiavând ce scrie
Decât dor și bucurie
Și-napoi carte să-mi vie.
Amin și-o cupă de vin
Să o bem când ne-ntâlnim,
Mai multe să ne vorbim,
Mai multe și cu răbdare
Nu ca acum prin scrisoare.

Scrisa de Hașmil Vilischi din
Budapesta la 07.03.1944, soțici
sale.

Am luat pușcuța-n brață.
De doi ani acum de zile
Pușcuța mi-o fost soție.
Foaie verde de măsline.
De-ar veni în lume bine.
Să dau pușca-n magazie.
Să mă-ntorc la mine-n sat.
Să văd pe cine-am lăsat.
Mândră, de gurița ta
In veci nu m-aș sătura
Să o beu cu lingura.
Mândră, pe brațele tale
M-aș tot legăna pe ele.
Fără să gândesc la rele.
Nici că-mi petrec zilele mele.
Foicică de pe șes,
Te cunosc mândră pe mers.
Că ți-e mersul legănat

Cu dragoste-amestecat
Și trupșorul dezmierdat.
O mândruță ca a mea
Nu-i ca tine măicuța
Că ți-e statul ca bradul,
Fața ca trandafirul.
Sprâncenele trag în vânt.
Ochii mă bagă-n pământ.
Ochii ei cei cu lumină
Mă ajung pân' la inimă.
Vino, mândră, când gândesc
N-aștepta să te doresc.
Foaițe verde trei măslini,
Greu-i mândră, fără tine.
Căci eu cât oi cătuni
Numai singurel oi fi,
Cât cătană eu voi sta
Multă jale mă mânca
Pe mine și pe mândra.
Foaițe verde și una,
Eu te rog soția mea
Căci eu nu te voi uita
Până apa va seca.
Pe tine și pe maica.
Foaițe verde baraboi,
Pe părinți, pe amândoi,
Pe Florea și pe surori.
Îți scriu șire mărunțele
Să citești cu drag la ele
Foaițe verde de pe baltă,
Ce bine era odată
Când eram toți laolaltă,
Dar acum ne-am despărțit,
Eu cu dor, voi cu urât.

Bună sară mării mândruță
Tocmai de la inimuță,
Bună sara cu cartea
Căci eu gura nu-ți pet da
Că mi-i departe calea.

Frunză verde de mohor,
Vai mândruță, pușor,
De la tine-mi vine-un dor,
Așa tinerețea trece
Și n-am cu cine-o petrece.
Dorul mândrii de n-ar fi
M-aș culca, m-aș odihni,
Dar dorul mândruții este
Eu mă culc, el mă trezește.
Știi tu, mândră, cum ziceam
Când lângă mine ședeam
Că eu n-am mai drag pe lume
Decât singurel pe tine,
Dar eu nu sunt vinovat
Că m-am dus și te-am lăsat,
Văd și eu că te-am miștit,
Că m-am, te-am părăsit,
Păsărică singurea
Zboară la soția mea
Și-i spune că-i poruncese
Voie bună și-o iubese.
Zi-mi pasăre mai cu foc
Că-s băiat fără noroc,
Rătăcesc din loc în loc
Cum se duce vântu-n joc.
Cântă-mi jalea mea și dorul,
Departă mi-i pușorul,
Cântă-mi jalea mea și chinul
Să se-nprăstie suspinul:
Zi-mi o doină, zi-mi de jale
Lacrimi să curgă vale;
Zi-mi de jale și de dor
Că de jale stau să mor,
După mândra-pușor
Mă topesc, mă usc de dor,
Ca o floare mă topesc
Și de dor innebunesc.
De când mândra nu-mi găsesc,
Eu tot plâng neîncetat
De când mândra m-a lăsat,
Sunt cu doru-npăcat

Și trăiesc tot supărat.
Vai ce jale mi s-a dat
Căci trăiesc tot cu bănat.
Zi-mi un cântec românesc
Ca de dor mă prăpădesc.
Îți spun, mândr-adevărat
Pare-mi rău ca te-am lăsat.
Mândruliță, floare dulce.
Unde te-aș găsi te-aș smulge

Și la mine te-aș aduce.
Așa-mi vine uneori
Să beau otravă să mor.
De ce să mă otrăvesc
Când am zile să trăiesc.

Scrisă de Emil Vilischi 22
aprilie, 1944 Budapesta

Scrisoarea a III-a

Mai întâi de-a mea scrisoare
Vă doresc zile ușoare
Și viață-ndelungată
Să ne mai vedem vreodată.
Foaie verde solz de pește.
Sărut gura cui citește
Și la cei care ascultă
Le doresc viață lungă
Cine mi-a citi scrisoarea
Fie-i față ca și floarea
Și cui i-o plăcea ce-am scris
Să mă vadă noaptea-n vis.
Mâna-i grea, penița rea
Îți citi cum îți putea
Și de-ți aște vreo greșală
Iertați c-am scris la iuțeală.
Du-te carte sănătoasă
Și-mi adă veste frumoasă
Și dacă ajungi te lasă
La mândruța mea pe casă.
Păsărică mititică.
Na-ți această cârticică
Și zboară în largul mării
Peste dealurile-Ungării.
Până-n mâna soții'.
Soția te-a întreba:
-De unde-i cârticica?

-Din lume de la badea,
Din lume, din depărtare
De la soțul dumitale.
Nu-mi pare rău după lume
Numai după ce rămâne,
Nu-mi pare rău după sat
Numai după ce-am lăsat:
Am lăsat o foaic fragă
Pe soția mea cea dragă.
Mândră, când vreau să cinez.
De la inimă oftez.
Mă cunoaște domnul bine
Că mi-i dor, mândră, de tine.
Când îmi vine să mă culc
Eu de dor stau să mă duc.
Când îmi vine să-mi aștern
Eu de dor nu ma îndemn.
Așa-i dorul fierbinte
Că de-aș sta-n loc m-aș aprinde.
Dar cu-atâta am noroc
Că mă duc, nu stau în loc.
Ș-o pornit cătunii grele
Și s-o dus soțul la ele.
Trenule, n-ai avea parte
Nici de șine, nici de roate
Că m-ai dus așa departe.
Ce folos m-ai legănat

Că tare m-ai străinat.
Ce folos că m-ai dus lin
Și-acuma-s tare străin.
Nu-s străin numai de tine
Că-s străin de orișicine.
Fu de-acea, de departe
Îți trimit, soție, carte
Și-am scris-o noapte pe stele
Să-mi alin a mea durere
Și-am scris-o noapte pe lună
Să te alie-n voie bună.

Foaie verde de săcară,
Mândruța din a mea țară,
Fă din gură ta o floare
Și o pune în scrisoare.

Când scrisoarea mi-a veni
Cu floarea m-oi drăgosti.
Când scrisoarea mi-a cădea
Cu floarea m-oi săruta.
Când era să scriu frumos
Am scăpat puțină jos
Și penița mi s-a rupt
Și-am rămas să vă sărut.
Dar vă sărut numai prin vis
Că trăim numai prin scris.
Vă sărut numai prin carte
Că de loc eu sunt departe.

Scrisă de Emil Vilischii la 28
mai, 1944 Budapesta

Scrisoarea a IV-a

Frunză verde de hamei,
Pus-am mâna pe condei
Și condeiu pe hârtie
Să-ți scriu, mândră, carte ție.
Frunzuliță de trifoi,
Să-mi dai răspuns înapei.
Frunză verde și una,
Scumpă și, iubita mea,
Eu îți scriu adevărat
Că și-azinioapte te-am visat.
Parcă eram amândoi,
Ședeam în casă la voi.
Mândră de dragostea ta
Am prins a mă deștepta.
M-am trezit, nu te-am găsit.
Cu dorul m-am învelit,
Cu perina m-am sfădit.
Foaie verde, iarba pică,
Dorul tău, mândră, mă strică.
Ca dorul de la părinți
Iute vine, iute-l ugiți.

Dar dorul de la mândra
Nicidecum nu-l poți uita.
Eu aicea de departe
Îți trimt, mândruță, carte
Și am scris noaptea pe stele
Să-mi alin a mea durere.
Foaie verde de săcară,
Mândruță din altă țară,
Saracă fronză, saracă
De-ai mai înfrunzi o dată
La poalele muntelui,
In țara Ardealului.
Du-te carte sănătoasă
Și-mi adă veste frumoasă
Și dacă ajungi te lasă
La mândruță me pe masă.
Și cind a vrea s-o citească
Alta-n loc să tipărescă.
Mai frumoasă, mai mult scrisă
Și pe vânt mie trimisă.
Căci pe poștă merge-o lună

Iar pe vânt o săptămână.
Frunzuliță de frăguță.
Mult iubita mea mândruță.
Tu departe, eu departe
Îți zic multă sănătate
Prin această mică carte.
Foaie verde de sulfină,
Stând asară la lumină
Am luat condeiu-n mână
Și am scris de la inimă.
Săracă inima mea,
Rabdă-te, nu mă durea
Că-s în țară străineă.
Inimuță cu amar
Nu te supăra-n zadar.
Păsărică mititică,
Ia această scrisorică

Scrisoarea a V-a

Astă vară n-a fost vară
C-o fost inimă amară,
Oamenii toți concentrați,
Copii refugiați,
Nu vedeai tânăr la plug
Nice patru boi la jug.
Merg bătrânii pe ogor
Arând cu nepoții lor.
De coarne ține-un moșneag.
Plugul două vaci îl trag
Și-o nevastă supărată
Strigă la ei câteodată.
Vacile merg rumeșând.
Nevasta-napoi plângând
Și călcând peste ogor
Gândind la bărbații lor,
Așteptând iară să vie
Din amara cătunie.
Foaie verde de nuia,
Săracă nevasta mea,

Și zboară în largul lumii,
Peste dealul Bistriții
Până-n grădina mândrii.
Multe, dragă, ți-aș mai scrie
Dar aștept carte să-mi vic.
Îți scriu carte ca o floare
Purtată cu lacrimioare
Și pe fiecare floare
Câte-o dulce sărutare.
Cine mi-a citi scrisoarea
Fie-i față ca și floarea
Și cui i-a plăcea ce-am scris
Să mă vadă noaptea-n vis.

Scrisă de Emil Vilischi, fără
dată

Nevăstucă din Ardeal
C-a fost singură doi ani.
A rămas singură-n țară
Și eu dus la front afară.
Foaie verde trei seminți.
Vai, săraci și-ai mei părinți
De micuț când m-au crescut
Aiesta gând l-o avut:
Ca la bătrânețea lor
Le voi fi de ajutor.
Dar pe când am crescut mare
M-o luat neamțu-n cătane.
Din armată nu mă lasă
Să-mi văd părinții de-acasă.
Părinții și frațiorii
Și pe-a mele dragi surori.
Foaie verde foi de vii.
Vai de mama cu copii,
Că căznește până-i crește
Și-n război îi prăpădește

Și acasă-i greu de voi
Se prăpădește-n război,
Ne prăpădește-n câmpii
Și-aca' de rămân copiii.
Foaie verde de smochină,
Săraca nevasta mea
Copii o întreba:
-Mamă, unde-i dus tata?
-E pe front, în Rusia.
-Mamă, când o înturna
Tata de la Rusia?
-Venio-a mâne, ori joi,
Ori n-a mai veni napoi,
Veniu-a mâni, ori alaltă,
Ori n-a veni niciodată.
-Da`-poi tata ce-a cina?
-Gloanțe de la Rusia
-Ce I-or da tatii la cină?
-Gloanțe de gave-mașină.
-Cine I-or da demâncare?

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Scrisoarea a VI-a

Foaie verde măr uscat,
Eu de scris m-am apucat
Și scriu rânduri mărunțele
Și le scriu cu dor și jele.
Foaie verde măr plecat,
Și le scriu de supărat,
Și iar verde foaie lină,
Noi aici n-avem hodină.
Cindu-i coalea pe le cină
Noi frumos ne dezbrăcam
Și-n liniște ne culcăm.
Când îi pe la miez de noapte
Urlă fabricile toate.
Urlă cu-ngrozire mare
Vin englezii-n bombardare.
Noi din somn când m-am trezit
Din cazarmă am fugit.
Afară când am sosit

-Englezii din bombardare,
Vai amar e pelinu',
Dar mai amar străinu',
Că pelinul are leac
De străini eu nu mai scap.
Rusie, țară pustie,
Lasă bărbații să vie
La părinți și la soție,
La copii și la surori
Și la mândruțele lor.
Și ne mai având ce scrie
Decât dor și bucurie
Și-napoi carte să-mi vie.
Cine mi-a citi scrisoarea
Fie-i fața ca și floarea
Și cui I-a plăcea ce-am scris
Să mă vadă noaptea-n vis.

Scrisă de Emil Vilischi, 1944

Avioane-am auzit,
Avioane de bombardare
Toate cu patru motoare.
Și veneau pe sus ca vântul
De se zguduia pământul.
Și așa ele veneau
De nime nu le vedea,
Decât numai le-auzea.
Și pe loc ne-am pomenit
Că răul I-au zdrobit.
Și cine le conducea?
Piloți de englezi, măi frate,
Care stiu țările toate.
Ia și azi la miez de noapte
A sunat alarma, frate,
Și în somn ne-am deșteptat
Și la fugă am luat.
Am fugit pe-un deal în sus

Și-n tranșee ne-am ascuns
Și la deal noi am plecat
Și-n tranșee ne-am băgat.
Iar acolo cât am stat?
Trei ore și jumătate
Tocma pe la miez de noapte.
Foaie verde măcreasă,
Era noapte-ntunecoasă.
Foaie verde foi de plai.
Nici să pășești nu vedeai,
Decât numai auzei
Bubuitul tunurilor.
Bătaie vânturilor.
Foaie verde lemn de dos.
Că era foarte noros,
Deasupra de noi era
Avioane ca frunza
Și din nori ploaie pica,
Veneau bombele prin vânt
Fluierând și văjăind

Și pagube mare făcând,
Foaie verde lemn din dos,
Doanine, urât a mai fost.
Multe curți sunt risipite.
De bombe grele lovite.
Foaie verde și una,
Așa-i viață la Peșta.
Că pe-aicea ne e trai
Numai supărări și vai.
Și ne mai având ce scrie
Decât dor și bucurie
Și-napoi carte să-mi vie.
Cine mi-a citi scrisoarea
Fie-i fața ca și floarea
Și cui l-a plăcea ce-am scris
Să mă vadă noaptea-n vis.

Scrisă de Emil Vilischi, 1944,
din Budapesta

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Scrisoarea a VII-a

Puișor drăguț departe,
Îți trimit un plic și-o carte
Căci în cartea fără plic
Nu stă dorul nici un pic,
Căci se duce, se ascunde
Fără ca să ști că unde.
Mărunte-s a mele șire,
Îți aduc, mândruță, știre
Căci sunt bine sănătos
Ca și-un trandafir frumos
Și tu să fi sănătoasă
Ca și floarea cea frumoasă.
Văd aici gândul ajuns
Și de dorul tău pătruns.
Mă pun la masă să scriu
Tot din inimă ce știu.
Pus-am mâna pe creion
Și creionul pe hârtie

Și cu dor începe a scrie
La soția-n civilie,
Pe o foaie albăstrioară
Cu dor de la inimioară,
Iar șezând pe scaun jos
Am zărit un cuc frumos
Și scriind în cărțica
Am zărit o rândunea
Și eu m-am rugat la ea:
-ia, te rog, scrisoarea mea
Și-o du la soia mea.
Rândunica mi-a răspuns:
-N-am ce face, dragul meu,
Că străină mi-s și eu,
Iară cucul ce zbura
Imi cere scrisoarea mea
Și râzând îmi spune-așa:
Dă-mi-o mie cartea ta

Să-ți-o duc la mândruța
Că știu calca dorului.
Năcazul străinului,
Că nimica nu-i mai rău
Ca străin să fi mereu.
Că nimica nu-i mai jele
Ca străin fără miere.
Și pe cuc eu l-am rugat:
-Măi cucule, dragul meu,
Ia scrisoarea ce-ți dau eu
Și zboară pe unde-i vrea
Până-n Rogna la mândra,
Iară de te-a întreba
De unde-i cârticica
Să-i spui că-i de la badea
Și de-acolo nu pleca
Până ce-a citi mândra
Și-apoi mi-a scrie alta.
Cu mânuța ei cea mică
Să-mi trimită-o cârticică
Și o ia în ciocul său.
Ad-o aici unde stau eu.
Și citesc barămi din carte
Dacă mândra mi-i departe.
Să citesc dară la cină,
Să plângă a mea inimă.
Te rog, dragă, de răspuns
Căci de jale am și plâns.
Eu scriu cartea-n lung și-n lat
Să nu crezi că te-am uitat.
Carte scrisă la lumină
Și cu dor de la inimă.
Eu scriu carte supărat
Pentru ce eu te-am lăsat
De un an și jumătate

Numai de străini am parte.
Focul te ardă de lume
Dacă nu mi-ai știut spune
Că mi-i străină în lume.
Câtă lume-i pentru mine
Arde-o, Doamne, până mâine
Și câtă-i pe sama mea
Arde-o, Doamne, cât îi vrea,
Că l-armață m-a luat
Și odată a-mbrăcat
Și trăiește tot supărat.
Mândră, dorul de la tine
Peste multe dealuri vine
Și nu-l poată opri nime
Până ajunge la mine.
Foaie verde și una
Dao-ar cel de sus, să dea,
Să se vadă sat cu sat,
Să văd și eu ce-am lăsat.
Foaie verde iară deasă.
Să mai fiu o dată-acasă,
Să mă strâng cu mândruța,
Să-mpart dorul meu cu ea,
Că de când m-am străinat
Numai singur l-am purtat.
Cui trimit această carte
Doresc ca să aibă parte
De noroc și sănătate.
De noroc și alte multe,
Pe mine să nu mă uite.
Cârticica am sfârșit
Și-acum, dragă, vă sărut.

Scrisă de Emil Vilischila 7
februarie 1944, din Budapesta

Foaie verde de răchită,
 Eu îți scriu carte-nflorită.
 Foaie verde alunie,
 Eu îți scriu din cătunie,
 Foaie verde viorele,
 Scriu o carte-n cornurele.
 Să trimăt și multă jle
 Și-o lipesc pe patru colți
 Ca să n-o citească toți,
 Numai tu, nevasta mea,
 Ca să-ți astâmperi inima.
 Pe rândul cel mai de sus
 Aștept, dragă, un răspuns,
 Iar pe cele rândurele
 Îți trimit buzele mele.
 Mai întâi de-a mea scrisoare
 Îți doresc zile ușoare
 Și aș vrea a mele șire
 Să le citești cu iubire
 Și de vrei, mândruța mea,
 Să-mi trimiți tu gurița
 Că și eu trimite-ți-o
 Ce-i mai mândru pe la noi.
 Stând trist și pus pe ginduri
 Ți-am compus aceste rânduri.
 Când li-i scoate să citești
 Mai întâi să te gândești
 Că de la mine le primești,
 De la mine, soțul tău,
 Care te doresc mereu.
 Află că eu o duc bine
 Și mi-i tare dor de tine,
 Ca decând nu ne-am văzut
 Eu multe am suferit,
 Că acum între străini
 E ca pomul între spini,
 Pomul crește și-nflorește

Si apoi se vestejește,
 Dară timpul va veni
 Că spinul s-a vesteji,
 Iara pomul va-nflori
 Și noi doi iarăși vom fi
 Și noi vom fi doritori
 Cum eram de alte ori
 Și atunci greutatea
 Vom purta-o alătura.
 Dar amu-i cu mult mai greu
 Că greu ai tu și am și eu
 Cașa-o vrut Dumnezeu,
 Dară Domnul sfânt va da
 Și toate se vor găta..
 Iartă-mă cum ți-am părut
 Că mai bine n-am putut.
 M-am rugat și eu la lună
 Dorul meu ca să ți-l spună,
 Luceafărul când răsare
 Să îți dus-o sărutare.
 Trandafir între molizi,
 Voie bună la părinți,
 La ai mei și la ai tăi
 Care ne-au crescut pe noi.
 Voie bună și la frați
 Care sunt tot străinați
 Și la cumnați și cumnate
 Cari de mine sunt departe.
 Eu am gătat carte-a scrie
 Și îți trimit fericire.
 De aici din depărtări
 Îți trimit și salutări.
 Al tău dorit și neuitat soț.

Scrisă de Maftei Cărdan,
 13iunie, 1944, din Budapesta

ILUSTRAȚIA

COPERTEI : FLORE GUȘĂ

LECTOR : prof. MIRCEA PRAHASE

TIPARUL EXECUTAT LA TIPOGRAFIA EDITURII
BISTRIȚA, I. SLAVICI NR. 2-4, TEL/FAX: 0263-216135

BCU Cluj (Central University Library Cluj)

ISBN: 973-95264-2-8

CUPRINS

A. Folclorul cătăniei și al războiului.....	2
B. Scrisori în versuri din primul război mondial.....	32
- Scrisoarea I-a.....	32
- Scrisoarea a II-a.....	32
- Scrisoarea a III-a.....	33
- Scrisoarea a IV-a.....	34
- Scrisoarea a V-a.....	35
- Scrisoarea a VI-a.....	35
- Scrisoarea a VII-a.....	36
- Scrisoarea a VIII-a.....	36
- Scrisoarea a IX-a.....	38
- Scrisoarea a X-a.....	39
- Scrisoarea a XI-a.....	39
- Scrisoarea a XII-a.....	40
- Scrisoarea a XIII-a.....	41
- Scrisoarea a XIV-a.....	42
- Scrisoarea a XV-a.....	43
- Scrisoarea a XVI-a.....	43
- Scrisoarea a XVII-a.....	45
- Scrisoarea a XVIII-a.....	46
C. Frânturi din scrisori.....	47
D. Jurnale în versuri din primul război mondial	
- Amintiri de la începutul războiului.....	47
- Frunză verde foaie lată.....	51
- Și-or veni scrisorile.....	53
- Frunză verde de ovăz.....	54
- Pică unu, pică doi.....	54
- Plecarea la război.....	55
- Jurnalul I.....	57
- Jurnalul II.....	58
- Jurnalul III.....	59
- Jurnalul IV.....	59
- Jurnalul V.....	60
- Jurnalul VI.....	61
- Jurnalul VII.....	61
- Jurnalul VIII.....	62
- Jurnalul IX.....	64
- Jurnalul X.....	64

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Jurnalul XI.....	65
- Jurnalul XII.....	66
- Jurnalul XIII.....	67
- Jurnalul XIV.....	68
- Jurnalul XV.....	68
- Jurnalul XVI.....	69
- Jurnalul XVII.....	69
- Jurnalul XVIII.....	70
- Jurnalul XIX.....	71
- Jurnalul XX.....	73
- Jurnalul XXI.....	74
- Jurnalul XXII.....	75
- Jurnalul XXIII.....	76
- Jurnalul XIV.....	77
- Jurnalul XV.....	77
- Jurnalul XVI.....	78
- Jurnalul XVII.....	79
- Jurnalul XVIII.....	80
- Jurnalul XIX.....	80
- Jurnalul XX (Din America).....	81

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E. Jurnale scrise în prizonierat

4 Soldatul rănit.....	82
- Întoarcerea fraților acasă.....	84
- Bucurie în pământ străin.....	88
- Plângerea în pământ străin.....	91
- Omul în țară străină.....	92
- Omul și ceasul nenorocit.....	93
- Puiul de turturea.....	99
- Cântecele de dor.....	101
- Durerea inimii.....	103
- Zile negre.....	104
- Lăcrimioara.....	105
- Nevasta și lumea.....	107
- Amorul și cu dorul.....	110
- Prizonierul năcăjit.....	112
- Aflat și pierdut.....	114
- Cântecele de Anul Nou.....	116
- Omul și lumea.....	118
- Speranța.....	121

BCU Cluj / Central University Library Cluj

F. Scrisori în versuri din al doilea război mondial

- Scrisoarea I-a	125
- Scrisoarea a II-a.....	126
- Scrisoarea a III-a.....	128
- Scrisoarea a IV-a.....	129
- Scrisoarea a V-a.....	130
- Scrisoarea a VI-a.....	131
- Scrisoarea a VII-a	132
- Scrisoarea a VIII-a.....	134